

บทที่ 3

เหตุในความเป็นจริง

(Cause in Fact)

จากความสำเร็จของจอห์น สจ๊วต มิล ไก้มีอิทธิพลมายังนักกฎหมายอีกหลายคนในยุคปัจจุบันว่า เหตุในความเป็นจริงของปรากฏการณ์ใดอันหนึ่ง โดยธรรมชาติของมันประกอบด้วยเหตุจำนวนมาก เช่นกรณีรถยนต์ของจำเลยพุ่งเข้าชนรถยนต์ของโจทก์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นสิ่งแรกที่พิจารณาดัง เหตุของความเสียหายนี้ก็คือ การกระทำของจำเลย แต่ในความเป็นจริงแน่นอนที่สุด การกระทำของจำเลยเพียงประการเดียวไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้ เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ถ้าโจทก์ นอนอยู่บนเตียง ๆ อุบัติเหตุก็จะไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นสิ่งที่อยู่ในประเด็นที่จะพิจารณาดัง ค่ายก็คือ การกระทำของโจทก์ นอกจากนี้เหตุอันหนึ่ง ประกอบไปด้วย ความกว้างของถนน สภาพของผิวถนน ความทันท่วงทีและกำลังต้านทานแรง กระแทกของ รถทั้งสอง คัน และยังมีเหตุอื่น ๆ อีกที่ประกอบเข้าด้วยกันในขณะเดียวกัน จนก่อให้เกิดเงื่อนไขผสมรวมอย่าง เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่า ปรากฏการณ์ใด ๆ ก็ตามย่อมเกิดขึ้นมาจากเหตุหลายเหตุประกอบกัน เราจะมีวิธีการอย่างไรที่จะถือเอาเหตุใดเหตุหนึ่ง ออกมาจากกลุ่มของเหตุจำนวนมาก แล้วเรียกมันว่า นั่นแหละคือเหตุของความเสียหายแน่นอนที่สุด ไม่มีหลักทางกายภาพ ไม่มีหลักทางวิศวกรรมศาสตร์และไม่มีหลักทางตรรกวิทยาที่จะเป็นแนวทางให้เราบรรลุผลสำเร็จที่สมบูรณ์ในการแยกเหตุใดเหตุหนึ่ง ออกมา²

ฉะนั้นสิ่งแรกที่ เราจะพิจารณาดัง คือ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่จะถึง เหตุหนึ่ง ออกมา เพราะการวินิจฉัยถึงความ เป็นเหตุเปลี่ยนแปลงไปมาโดยขึ้นอยู่กับจุดยืนและวัตถุประสงค์ของผู้สังเกต (Observer)³ ในทัศนะของวิศวกรสร้างทาง อาจเห็นว่า เหตุของความเสียหายเกิดจากความบกพร่องของพื้นผิวถนนที่ทำให้รถลื่นไถลได้ง่าย ในทัศนะของวิศวกรสร้างรถยนต์เห็นว่า เหตุเกิดจากรวมเบรค บางรถยนต์ และประสิทธิภาพในการ ะดมของ รถยนต์ทำให้ไม่สามารถหยุดรถได้ทัน

¹ Fowler v. Harper and Fleming James, The Law of Torts, Vol.2, (Boston : Little Brown Company, 1956), p.1110; Fleming, The Law of Torts, pp. 179-180.

² F.S. Cohen, "Field Theory and Judicial Logic", 59 Yale Law Journal (1950):238.

³ Ibid, pp. 251-259; J.W.Salmond, Law of Torts, 15th ed. by R.F.V.Henston, (London:Sweet and Maxwell, 1969), p.722.

ในทัศนะของจำเลยอาจจะเห็นว่า การขับรถเร็วโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง เป็นเหตุที่แท้จริงซึ่ง เป็นบทเรียนสำหรับเขาในการใช้ความระมัดระวังในครั้งต่อไปให้มากยิ่งขึ้น ท้ายเหตุที่ฐานะและวัตถุประสงค์ของแต่ละคนแตกต่างกัน จึงมีการพิจารณาเหตุที่แท้จริงแตกต่างกันออกไป และเราก็คงไม่สามารถถือว่าความผิดเหล่านี้ผิด ฉะนั้นจึงมีผู้พิพากษายิ่งใหญ่ชาวอเมริกันสองท่านคือ เบนจามิน คาโดโซ (Benjamin Cardozo) และเฮนรี เอ็ดเกอร์ตัน (Henry Edgerton) โต้แย้งกันว่า การวินิจฉัยความเป็นเหตุโดยสาระสำคัญนั้นมีลักษณะสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ (Relation and Purposive)

สิ่งที่สำคัญที่สุดในที่นี้คือ ในทัศนะของนักกฎหมายเราจะใช้อะไรเป็นหลักในการพิจารณาเหตุหนึ่ง ในกลุ่มของ เหตุจำนวนมาก เป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย

นักกฎหมายจำนวนมากได้พยายามหาคำตอบสำหรับปัญหา

เฟลมมิง (Fleming) ได้กล่าวว่า "การเกิดไฟลุกไหม้ในตระกราง โดยแท้จริงมีขึ้นเพียงการทิ้ง ถังน้ำมันที่ติดไฟแล้วลง ในตระกราง แค่นั้นก็พอ ประกอบไปด้วยการมีวัตถุที่เป็นเชื้อเพลิง อยู่ในตระกรางด้วย และมีออกซิเจนอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ยัง เกิดจากการละเลยของภารโรงที่ไม่นำขยะในตระกรางไปทิ้ง เพราะเหตุที่การพิชิตในทางกฎหมายไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ ถ้าเราไม่สามารถชี้ให้เห็นถึง "เหตุทั้งหมดหรือส่วนมากของแต่ละเหตุ เป็น เอกเทศไป" ซึ่ง ประกอบกัน เป็นชุดของเงื่อนไขอย่างซับซ้อนจนเพียงพอในการก่อให้เกิดผลขึ้น เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นก็คง เป็น เพราะเรามีความกระตือรือร้นที่จะมีความสนใจเพียงสืบค้นถึง เงื่อนไขเฉพาะ (Specific Conditions) เพียงสองสามประการที่อยู่ในประเด็น เช่นการกระทำหรือการเว้นกระทำโดยจำเลยหรือตัวการอื่น ๆ ในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น"

ฮาร์เปอร์ และเจมส์ (Harper and James) ได้กล่าวว่า "เป็นที่แน่ชัดว่ากรณีนี้ไม่ใช่ปัญหาของเหตุเดียว (A Sole Cause) ... สามารถกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากเหตุเพียงเหตุเดียว โดยปกติมักมีเหตุเป็นจำนวนมาก แต่สำหรับวัตถุประสงค์ของการสืบค้นทางกฎหมาย มันเป็นการเพียงพอแล้วที่จะพิจารณาถึงการกระทำของจำเลย เป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย"

¹ Moris R. Cohen and Felix S. Cohen, Reading In Jurisprudence and Legal Philosophy, 5th ed. (Boston: Little Brown L.C., 1951), p.248.
² Fleming, The Law of Tort, p.180.
³ Harper and James, The Law of Tort, p.1110.

โคเฮน (Cohen) ได้กล่าวว่า "ในประเด็นทางกฎหมาย การตัดสินถึง "ความผิด" (Wrongness) หรือ "ความประมาทเลินเล่อ" (Carelessness) เป็นส่วนสาระสำคัญของการตัดสินว่าการกระทำของมนุษย์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ"

สตรีท (Street) ได้กล่าวว่า "ไม่มีหลักกฎหมายอย่างแน่ชัด แต่โดยใช้สามัญสำนึก (Common Sense) และในทางกฎหมายมุ่งประเด็นไปสู่การพิจารณาถึง การกระทำของมนุษย์โดยผิดปกติ หรือโดยเจตนา (The Abnormal of the Deliberate Human Act) และถือว่าสิ่งนี้แหละคือ "เหตุ" (The Cause) ออกซิเจนในอากาศเป็นสิ่งปกติ การขว้างไม้ซีกที่ติดไฟแล้วลงไปในตะกร้ากลายเป็น "เหตุของไฟไหม้" ในความหมายทางกฎหมาย ถึงแม้ว่าออกซิเจนยังคงเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นของเหตุทั้งหมดที่รวมกันอย่างซับซ้อน (a necessary condition of the complex)"²

จะเห็นได้ว่า นักกฎหมายทุกคนในที่นี้ยอมรับกันว่า ปรากฎการใด ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นโดยธรรมชาติเกิดจากเหตุหลายเหตุซึ่ง ประกอบเข้าด้วยกันเป็นชุดของเงื่อนไข (Set of Condition) อย่างเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลขึ้น โดยธรรมชาติของมัน เหตุแต่ละเหตุที่ประกอบเข้าด้วยกันมีความสำคัญทั้งสิ้น แต่ในทางกฎหมายมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกเหตุใดเหตุหนึ่งออกมาเพื่อกำหนดความรับผิดชอบ จึงจำเป็นจะต้องเลือกออกมาโดยพิจารณาเฉพาะ "การกระทำของมนุษย์" โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการกระทำของจำเลย" ว่ามีลักษณะของการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งจะต้อง รับผิดชอบหรือไม่ ฉะนั้นโดยปกติเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น มิใช่มีการตั้งคำถามว่า อะไรคือ เหตุ ? หรืออะไรคือ เหตุของ ความเสียหาย ? แต่จะต้องตั้งคำถามว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุที่จะต้อง รับผิดชอบ (A Responsible Cause) หรือไม่ ?

การจะถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุที่จะต้อง รับผิดชอบนั้น ส่วนหนึ่งจะต้องสามารถพิสูจน์ให้เห็นชัดว่า จากการกระทำของจำเลยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวยทางสสารจนกระทั่งเข้ามามีบทบาทก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งเรียกว่า "เหตุปฏิบัติการ" (Operative Cause) เพราะในกรณี

¹ F.S.Cohen, "Field Theory and Judicial Logic," : 251 - 259.

² Henry Street, The Law of Torts, 5th ed. (London: Butterworths, 1974), p. 140.

พลังที่แท้จริงในการก่อให้เกิดความเสียหายส่วนหนึ่ง เป็นพลังมาจากการกระทำของจำเลย แต่ส่วนมาก เป็นพลังอื่นเข้ามาครอบงำพลังของจำเลยและเป็นตัวก่อความเสียหายที่แท้จริง เช่น กรณีเกิดเหตุสุดวิสัย (Force Major)¹ หรือ กรณีมีเหตุผูกพัน (Dependence Cause)² ซึ่งสามารถเป็นข้อแก้ตัวของจำเลยให้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้

ฉะนั้นในบางกรณี เราไม่สามารถพิจารณาเพียงการกระทำของจำเลยโดยอิสระเท่านั้น แต่ยังคงพิจารณาถึงความเกี่ยวพันกับเหตุอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุ่งยากและซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ แต่หน้าที่ของนักกฎหมายถูกเรียกร้องให้ปฏิบัติภารกิจในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์โดยสร้าง ความสำนึกทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขจำนวนมากที่ประกอบเป็นเหตุ แทนที่จะปล่อยให้การสร้างหลักกฎหมายอยู่บนเกมส์ของ ความมั่ง ใจอยู่ยง การเลือกเหตุอื่น เกี่ยวออกมาจากชุดของ เงื่อนไขจำนวนมากซึ่งเป็นเรื่องของการเสี่ยงโชคเหมือนเล่นไพ่ งานเขียนในบทนี้จึง เป็นความพยายามที่จะวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึง เหตุหนึ่ง ออกมาจากชุดของ เงื่อนไขที่ประกอบกันอย่างซับซ้อน และจะพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลย เป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหายหรือไม่ โทษจะคงสามารถพิสูจน์ว่าเป็นเหตุที่ได้สร้างพลัง ปฏิบัติการ ในขณะที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (Operative Cause) ในลำดับต่อมาจะพิสูจน์ถึง กรณีที่มีการกระทำที่มีพลังหลายอันเข้ามาปฏิบัติภารกิจก่อให้เกิดความเสียหาย (Combined Cause) ใครบางที่จะต้องรับผิดชอบ หรือจำเลยอาจจะมีสิทธิลดความรับผิดชอบลงได้หรือไม่ ส่วนสุดท้ายเป็นการพิสูจน์ถึง กรณีที่มีการกระทำละเมิดของจำเลยมีลักษณะเป็นเหตุผูกพัน (Dependent Cause) จำเลยก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ว่าจำเลยมิได้กระทำความเสียหายต่อใจทักควยตนเองก็ตาม จำเลยจะอ้างเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบไม่ได้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

สำคัญการพิสูจน์ในบทนี้ เป็นแต่เพียง การพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย (Cause in Fact) หรือไม่ ถ้าคำทขอออกมาในทางยืนยันแต่ก็ยังไม่สามารถให้ คำตอบว่าจำเลยต้อง รับผิดชอบหรือไม่ หรือจำเลย รับผิดชอบขนาดไหน ซึ่ง ปัญหาอยู่ในประเด็นของบทที่ 4

1 Planiol, Traite Elementaire De Droit Civil, p.475.
2 James, General Principles of the Law of Torts, p. 27.
3 Pound, "Causation," : 17.

1. เหตุปฏิบัติการ (Operative Cause)

กฎหมายโคห้ามมิให้ชายอาวุธที่มีสภาพเป็นอันตรายแก่เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี โดยละเมิดคอบทบัญญัติของกฎหมาย จำเลยโคขายปืนไรเฟิลและกระสุนให้แก่เด็กอายุเพียง 13 ปี แม่ของเด็กโคบอกลูกชายให้เอาปืนและกระสุนไปคืนและเอาเงินคืนมาถวาย แต่จำเลยโคปฏิเสธที่จะรับของคืน แม่จึงเอาปืนไปจากเด็กและซ่อนไว้ 6 เดือนต่อมาเด็กโคค้นพบที่ซ่อนปืนและเอามาเล่นกับเพื่อน โดยอุบัติเหตุเพื่อนโคทำปืนลั่นไปถูกโจทก์โคได้รับบาดเจ็บสาหัสคือตาบอดหนึ่งข้าง¹

การกระทำผิดกฎหมายในการค้าอาวุธของจำเลย เป็นเหตุของความเสียหายของโจทก์หรือไม่?

โดยผิดกฎหมาย จำเลยโคละเลยมิโคซ่อมแซมทางแยกให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย โจทก์กำลังเดินทางอยู่บนทางหลวงโคชอบด้วยกฎหมายและโจทก์โคเข้าไปช่วยคนขับรถบรรทุกเพื่อที่จะทิ้งรถออกจากหลุมโคลนบริเวณทางแยก ขณะที่กำลังช่วยอยู่นั้นเกิดอุบัติเหตุ เชือกที่โซ่ทิ้งรถออกจากหลุมในส่วนที่หย่อน เมื่อถูกรถที่โซ่แรงลากจูงดึงโซ่เชือกดึง เชือกกลับพันม็กรอบขาของโจทก์ และด้วยการกระชากของรถที่ลากจูงทำให้เชือกบังม็กเคลื่อนแน่น ในทันทีเป็นเหตุให้กระดูกข้อเท้าของโจทก์แตก²

การละเมิดกฎหมายของจำเลยเป็นเหตุของความเสียหายต่อโจทก์หรือไม่?

จำเลยโคทำร้ายร่างกายหญิงสาวอย่างรุนแรงและข่มขืนเธอ ด้วยความเสียใจอย่างสุดซึ้งหญิงสาวโคกินยาพิษเข้าไป 6 เม็ด จนทำให้เธอถึงแก่ความตาย ความตายของหญิงมีเหตุมาจากอำนาจยาพิษ หรืออำนาจของยาพิษและความขาดเจ็บ ความทุกข์ทรมานที่ถูกระงับโดยจำเลย³

¹ Henningsen v. Markowitz (1928), 132 Misc.547, 230 N.Y.S.313.

² Hines v. Morrow (1921), 236 S.W. 183 (Texas Civil Appeals).

³ Stephenson v. State (1932), 205 Ind. 141, 179 N.E. 633.

จำเลยเป็นเหตุของความตายหรือไม่?

ชายคนหนึ่งถูกแทงที่ท้องขณะที่มีการต่อสู้ เขาถูกนำส่งโรงพยาบาล แพทย์
ได้ฉีดยาปฏิชีวนะสองครั้งเพื่อป้องกันกาติดเชื้อ แม้ว่าหลังจากการฉีดยาครั้งแรกคนป่วย
มีอาการแพ้ยา ภายผลของการรักษาที่ฉีกพลาดทำให้เขากลายเป็นโรคนิวโมเนียและ
ตายในที่สุด ถึงแม้ว่าขณะที่เขาตาย ผลที่ถูกแทงที่ท้องไคหายเป็นปกติแล้ว¹

การกระทำของจำเลยผู้แทง เป็นเหตุของความตายด้วยโรคนิวโมเนียหรือไม่?

ตัวอย่างของคดีทั้ง 4 ข้างบนมีลักษณะพิเศษและปัญหาเฉพาะของมันเอง
ซึ่งศาลจะต้องพบคดีเช่นนี้อยู่เสมอ และศาลมีหน้าที่ต้องให้คำตอบพร้อมทั้งเหตุผลที่
หนักแน่นพอ ถ้าเป็นความจริงที่ว่า ปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
เป็นปัญหาของข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง (Pure Questions of Fact) ที่จะสามารถ
วินิจฉัยได้โดยหลักสามัญสำนึก (Common-Sense Principles)² แต่ก็เกิดปัญหาที่
เห็นได้ชัดว่า จริงหรือที่หลักนี้จะสามารถใช้กับคดีที่มีลักษณะข้อเท็จจริงสลับซับซ้อนได้?
มีเหตุผลที่มีน้ำหนัก เป็นส่วนมากได้โต้แย้งคัดค้านการใช้หลักสามัญสำนึก เขามาวินิจฉัย
เพราะมันมักจะปรากฏผลอันไม่เป็นที่น่าพอใจ³

ถ้าเราเชื่อทฤษฎีของจอห์น สจวต มิล เราสามารถตอบโต้ทันทีว่า การ
กระทำของจำเลยในทั้งสี่คดีข้างบนเป็นส่วนหนึ่งของเหตุแห่งความเสียหาย แต่การ
จะดึงเอาการกระทำของจำเลยออกมาแล้วให้รับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด
เป็นสิ่งที่ยากลำบากยิ่ง เพราะการกระทำของจำเลยตามลำพังไม่สามารถก่อให้เกิด
ความเสียหายได้ ในทางข้อเท็จจริงยังมีเหตุอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่เข้าร่วมประสาน

¹ R.V. Jordan (1957), 40 Cr. App. R. 152.

² Leyland Shipping Company v. The Norwich Union Fire Insurance Society (1918) A.C. 350, 363, per Lord Dunedin.

³ Hart and Honore, Causation in the Law, p. 91.

กับการกระทำของจำเลยจนเกิดเป็นชุดของเงื่อนไขอย่างพอดีที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ในทางกฎหมายเรามีความจำเป็นที่จะต้องดึงเหตุใดเหตุหนึ่งออกมาเพื่อไว้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งพิจารณาการพิจารณาไปถึงเหตุในส่วนการกระทำของจำเลย

การที่ดึงเหตุในส่วนการกระทำของจำเลยออกมาเพื่อไว้รับผิดชอบความเสียหายตามลำพังนั้น ต้องมีความแน่ใจอย่างเพียงพอว่า เหตุจากการกระทำของจำเลยเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสสารอย่างแท้จริงในขณะที่เกิดความเสียหายควบหรือกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่าเป็น "เหตุปฏิบัติการ" (Operative Cause) ในขณะที่เกิดความเสียหาย บางกรณีศัพท์ในทางกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้ใช้คำอื่นคือ เหตุอำนาจสูงสุด (Predominant Cause) เหตุสำคัญ (Dominant Cause) เหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) เหตุมีพลัง (Effective Cause) หรือ เหตุสาระสำคัญ (Substantial Cause) ถ้าการกระทำของจำเลยมีลักษณะเป็นเหตุเหล่านี้จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ ถ้าไม่ใช่จำเลยก็พ้นความรับผิดชอบ

เหตุอะไรที่จะถือว่าเป็น "เหตุปฏิบัติการ" (Operative Cause) เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องวินิจฉัยโดยพิจารณาจากสภาวะแวดล้อมทั้งปวง ได้เคยมีนักกฎหมายวางทฤษฎีจำนวนมากเพื่อพิสูจน์ว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุที่จะต้องรับผิดชอบหรือไม่ สำหรับในส่วนนี้จะได้อธิบายถึงทฤษฎีที่สำคัญ 4 ทฤษฎีอื่นเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ได้เคยนำมาใช้ในการวินิจฉัยคดีในศาลสูงของทั้งประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณีและระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย คือ BUT FOR CAUSE, Equivalent Cause, Adequate Cause และ Substantial Factor

¹ James, General Principles of the Law of Torts, p. 19.

การวิเคราะห์ทฤษฎีเหล่านี้จะกระทำอย่างละเอียดโดยพิจารณาถึงสาระสำคัญของทฤษฎี
ข้อดี ข้อเสีย เพื่อที่จะนำเอาผลที่ได้มาสร้างข้อสรุปว่า "เหตุปฏิบัติการ" นั้นควรจะมี
สาระสำคัญเช่นไร จึงจะสามารถสร้างความเป็นธรรมระหว่างโจทก์และจำเลยให้สมบูรณ์
ที่สุด

1.1 BUT FOR CAUSE

หลักนี้ใช้กันมากในประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี
แม้ในปัจจุบันก็ปรากฏใ้ช้อยู่ เพราะง่ายในการค้นหาเหตุในความเป็นจริง (Cause in
Fact) โดยสามารถสรุปได้อย่างง่ายดายไม่ยุ่งยากนักกว่า การกระทำของจำเลยเป็น
เหตุปฏิบัติการหรือไม่ (Operative Cause) เพราะโดยสาระของหลักนี้สอดคล้อง
กับการใช้หลักสามัญสำนึกเบื้องต้นและหลักทางตรรกวิทยา ดังจะกล่าวในรายละเอียด
ต่อไปนี้

1.1.1 ประวัติ

BUT FOR CAUSE บางทีเรียกกันว่า A Sine Qua Non
Cause เป็นทฤษฎีที่ค้นพบโดยบังเอิญในคำสั่งแก่คณะลูกขุน แต่ศาลอุทธรณ์จะไม่ให้
การสนับสนุนในฐานะเป็นแนวความคิดที่น่าพิจารณา¹ ผู้เขียนคิดว่าหลักนี้น่าจะนำมา
ใช้ตั้งแต่เริ่มแรกในการพิจารณาคัดสินปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
เพราะเป็นหลักที่ง่ายในการค้นหาเหตุของความเสียหายและยังสอดคล้องกับหลักทาง
สามัญสำนึกและตรรกวิทยา แต่คงเป็นเพียงหลักคิดที่อยู่ในจิตใจและสามัญสำนึกของ
ผู้พิจารณาเท่านั้น ต่อมาในระยะหลังก็ปรากฏชัดในคำพิพากษา²

1.1.2 สาระสำคัญ

หลัก BUT FOR CAUSE มีสาระสำคัญในการพิสูจน์ว่าการ
กระทำของจำเลยเป็นเหตุของความเสียหายหรือไม่ดังนี้

"ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการกระทำของจำเลย

¹ Smith, "Legal Cause in Actions of Tort," : 108.

² Winfield, Tort, p. 81.

ถ้าไม่มีการกระทำของจำเลย ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าปรากฏว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกันแม้ว่าไม่มีการกระทำของจำเลย กรณีเช่นนี้ถือว่า การกระทำของจำเลยมิใช่เป็นเหตุของความเสียหาย"

จำเลยผลักดันผู้เสียหายล้มลงในระยะกระชั้นชิดคิกหน้ารถไฟที่กำลังวิ่งมาในความเร็วปกติ ผู้เสียหายจึงถูกรถไฟทับถึงแก่ความตายทันที ถ้าพิจารณาในทัศนะทางปรัชญาของมิล ก็พบว่า เหตุของความตายประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง คือ การผลักดันของจำเลย การขาดแรงต้านทานของผู้เสียหายจึงต้องล้มลง การวิ่งมาของรถไฟในระยะกระชั้นชิดพอคิกกับการล้มลง น้าหนักของรถไฟ และอื่น ๆ อีกมาก เหตุเหล่านี้ประกอบกันเป็นเงื่อนไขอย่างพอดีที่จะก่อให้เกิดความตายของโจทก์ นักกฎหมายไม่คิดเช่นเดียวกับนักปรัชญา คือนักกฎหมายพิจารณาเพียงว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุของความตายหรือไม่ โดยการใช้ทฤษฎี BUT FOR CAUSE ก็สามารถพิสูจน์ได้ว่า ถ้าไม่มีการผลักดันของจำเลย ความตายก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อจำเลยผลักดันผู้เสียหาย ผู้เสียหายจึงถูกรถไฟทับตาย การกระทำของจำเลยจึงเป็นเหตุของความเสียหาย การใช้ BUT FOR CAUSE สามารถพิสูจน์อย่างง่ายดาย สามารถตัดประเด็นอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปได้โดยไม่ยุ่งยาก ในบางกรณีจึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า "A Test of Exclusion" ¹

แต่ถ้าปรากฏว่า แม้จะไม่มีการกระทำของจำเลย ความเสียหายก็จะเกิดขึ้นโดยนัยเอง กรณีนี้ไม่ถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุของความเสียหาย ซึ่งประเด็นนี้ BUT FOR CAUSE สามารถชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการแยกออกระหว่างความเป็นเหตุในความเป็นจริง (Factual Causation) กับความเป็นเหตุในทางกฎหมาย (Legal Causation) ² คนป่วยมีอาการจากพิษของสารหนูได้ไปที่โรงพยาบาลของจำเลย แพทย์มีหน้าที่รับผิดชอบในขณะนั้นอารมณ์ไม่ดีจึงปฏิเสธไม่รับคนไข้ จากการสอบสวนของศาลพบว่า การปฏิเสธของแพทย์เป็นการประมาทเลินเล่อ และเป็นความผิด วันต่อมาคนป่วยได้ตายลง ภริยาของคนป่วยจึงยื่นฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ศาลวินิจฉัยยกฟ้อง จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพราะถึงแม้ว่าจำเลยมีความประมาทเลินเล่อในฐานะที่เป็นแพทย์ แต่โดยหลักของ "ความสมคูลย์ของที่น่าจะเป็น"

¹ Prosser, *Torts*, p. 239.

² Clavill Williams, "Causation in the Law," *The Cambridge Law Journal*, (1961) : 65.

(Balance of Probabilities) เป็นไปไม่ไค้ที่จะกล่าวว่ ถ้าแพทยไค้ตรวจและรักษาแล้ว คนป่วยก็จจะรอดชีวิต จึงถือว่าการประมาณเลื้อของแพทยไม่เป็เหตุของความตาย¹ คคนี้ถากกล่าวโดยไซ้ BUT FOR CAUSE ก็ถือว่ แมว่ถาแพทยไค้ตรวจคนป่วยคามหน้าทีแล้ว คนป่วยก็จจะตายอยุ่ันเอง การประมาณของแพทยจึงมิไซ้เป็เหตุของความตาย

A นักเคมีชายกลองบรรจะสารเคมีเม็คไค้ให้แก่ X เพื่อไซ้ในการล้างฟิล์มถายรูป เม็คสารเคมีมีสภาพเป็พิษและ X ก็รั้เซ่นันค้วย แต่โดยความประมาณเลื้อของนักเคมีวิทยาไค้ละเว่นการปิคสลากไว้ที่กลองว่ เม็คเคมีมีสภาพเป็พิษเขาส่งให้ X ในลักษณะกลองปราศจากสลาก ลักษณะเซ่นนี้เป็การประมาณเลื้ออย่างแนนอน X เก็บกลองไว้ที่บ้าน คอมากริยาของเขาไค้กินเม็คเคมีไป 1 เม็คโดยเขาใจฉิคว่เป็ยาของเธอเอง พิษของสารเคมีทำให้กริยาถึงแก่ความตาย ไม้น่าสงสัยเลยว่ นักเคมีคองรับฉิคต่อความตายของหญิง²

อะไรเป็เหตุให้เก็คความตาย แพทยอาจจะตอบว่เป็เพราะกินยาเขาไป แต่พิจารณาจากมุมของนักกฎหมายมีเหตุพื้นฐานอื่นที่เก็ยข้องมากกว่า คือในส่วการกระทำของนักเคมี ขอเท็จจริงเห็นว่ นักเคมีไค้ชายเม็คสารเคมีอันมีสภาพเป็พิษมิไซ้เป็การประมาณเลื้อ แต่การประมาณเลื้อของเขามีความเชื่อมโยงกันหลายองค้ประกอบคือ การกระทำในทางรับในการขายเม็คสารเคมี และการละเว่นกระทำในการปิคสลาก รากฐานทั้งสองนี้เป็เหตุไค้ความเป็นจริง (Factual Cause) ของความตายในทีศนะกฎหมาย

ความสำคัญของคคนี้ อาจเห็นไค้โดยคู้่อักค้วอย่างหนึ่ง ในกรณีทีไม่ปรากฏว่มีความสัมพันธ์ไค้ความเป็นจริง (Factual Link) ระหว่างการประมาณเลื้อโดยละเว่นกระทำและความตายค้วยการไซ้ BUT FOR CAUSE มาพิสูจน์ สมมุคิว่า

¹ Barnett v. Chelsea and Kensington Hospital Management Committee (1969), 1 Q.B. 428.

² Williams, "Causation in the Law," : 64.

นำสารเคมีกลับบ้าน เขาวางไว้ในที่ห่างไกลจากเด็ก แต่ด้วยความโชคร้ายเด็กปกติ ลูกชายคนหนึ่งไถ่หยิบสารเคมีเหล่านี้ทั้งหมดและกินเข้าไป เด็กในขณะนั้นยังอ่านหนังสือ ไม่ออก "แม้ไม่มีสลากคิกกลองก็จะไม่แตกต่างกับการมีสลาก" ในกรณีนี้ไม่สามารถถือได้ว่าเด็กเคมีเป็นผู้กระทำผิด เด็กตายโดยสารเคมีเหมือนกับแม่ที่ตายด้วยสารเคมีเช่นกัน แต่ในกรณีของเด็กไม่มี BUT FOR CAUSE ระหว่างการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนอัน มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบทางกฎหมายและความตาย¹

การที่แพทย์ไม่ยอมรับผิดในความตายของหญิงที่ถูกพิษจากสารหนู และการที่นักเคมีไม่ยอมรับผิดต่อความตายของเด็กอาจจะไม่เป็นที่พึงพอใจของสามัญชนทั้งหลาย เพราะเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า แพทย์และนักเคมีใดกระทำความคิด ลักษณะการกระทำของแพทย์ที่ปฏิเสธไม่รับคนไข้และการกระทำของนักเคมีที่ละเลยการปิดสลากบนกลอง ล้วนแล้วแต่มีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งกฎหมายน่าจะมีมาตรการในการลงโทษเขา แต่การใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์กลับเป็นการปลดปล่อยผู้กระทำผิดไป ความคิดเช่นนี้จะมีเหตุผลน่ารับฟังอยู่ แต่ขอให้คุณตัวอย่างต่อไปนี้ก็จะเข้าใจปัญหาในประเด็นมากยิ่งขึ้น นาย ก. และนาย ข. เข้าไปลักทรัพย์ในบ้านของนาย A. เมื่อได้ทรัพย์สิ้นแล้วจึงหอบวิ่งหนีออกมา ขณะนั้น นาย A. ได้วิ่งตามออกมาช่วยเพื่อชักขวาง นาย ก. และนาย ข. จึงชักปืนออกมายิงไปที่นาย พรอม ๆ กัน เพื่อจะระงับการติดตาม กระสุนของนาย ข. พลาด แต่กระสุนของนาย ก. เจาะเข้าที่ศีรษะของนาย A. ทำให้นาย A. ถึงแก่ความตายทันที

จากตัวอย่างนี้ ถ้าเอา BUT FOR CAUSE มาเป็นหลักในการค้นหาว่าใคร เป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหาย การที่นาย ก. ยิงทำให้นาย A. ถึงแก่ความตาย ถ้านาย ก. ไม่ยิง นาย ข. ก็จะมีชีวิตอยู่ต่อไป ฉะนั้นนาย ก. เป็นเหตุในความเป็นจริงของ ความตาย ส่วนการที่นาย ข. ยิงแต่พลาด ต่อมานาย A. ถึงแก่ความตาย แต่ถ้านาย ข. ไม่ยิง นาย A. ก็ตายเช่นเดียวกันเพราะนาย A. ต้องตายเพราะกระสุนของนาย ก. ฉะนั้นนาย ข. มิใช่เหตุในความเป็นจริงของความตาย สรุปแล้ว

¹ Ibid., p. 65.

ผู้เป็นเหตุแห่งความตายของนาย A คือ นาย ก. นาย ก. คนเดียวเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ
 ชกโชคาสินไหมทดแทนเพื่อความตายของนาย A ส่วนนาย ข. ไม่ต้องรับผิดชอบจากตัวอย่าง
 ที่เห็นโทษชกโชสินนี้อาจทำให้ขอโทษคนเดียวที่ตองการให้นาย ข. ต้องรับผิดชอบด้วยอนลง ความคิด
 ในทางกฎหมายแพ่งนั้นจะลงโทษคนใดก็ต่อเมื่อเขาเป็นผู้กระทำผิดและก่อความเสียหาย
 อย่างแท้จริง กฎหมายไม่สามารถลงโทษผู้ใดได้โดยที่เขาไม่เป็นผู้ก่อความเสียหายเพราะ
 ในทางแพ่งเป็นการชกโชคาสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ผู้ที่ก่อความเสียหายเท่านั้น
 มีหน้าที่ชกโชคาสิน นไหมทดแทน ส่วนความตองการทางสังคมที่ตองการลงโทษนาย ข.
 นักเคมี และแพทย์ ก็มีกฎหมายอาญาหรือกฎหมายพิเศษ (Jus Speciale) อื่นๆที่มี
 มาตรการลงโทษบุคคลเหล่านี้โดยอยู่แล้ว การกระทำของนาย ข. อาจจะมีคามผิดฐาน
 พยายามฆ่า การละเว้นของแพทย์อาจจะมีคามผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบ
 วิชาชีพซึ่งอาจจะถูกแพทยสมาคมลงโทษ การละเว้นของนักเคมีอาจจะมีคามผิดตามกฎ-
 หมายพิเศษเกี่ยวกับการขายวัตถุที่เป็นพิษอาจจะมิโทษทางอาญาตามกฎหมายพิเศษนั้นๆ
 เหล่านี้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำคามผิดในทางอื่นๆได้ซึ่งกฎหมาย
 ไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการทางแพ่งเป็นการลงโทษเสมอไป

ฉะนั้นการใช้ BUT FOR CAUSE จึงมีความจำเป็นต้องเน้นให้เห็น
 ว่าเป็นเพียงเครื่องมือที่จะค้นหาถึงเหตุในความเป็นจริง (Factual Causation)
 เท่านั้นมิใช่เป็นการเข้าไปสืบประเด็นปัญหาของเหตุในทางกฎหมาย (Legal Cause)
 ว่าจำเป็นตองรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่และในขอบเขตเช่นไร เพราะถ้าการ
 พิสูจน์ปรากฏชัดออกมาว่าไม่มีเหตุในความเป็นจริงอยู่เลย เราก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ต่อไป
 ถึงเหตุในทางกฎหมายถ้าเป็นศาลก็สามารถยกฟ้องคดีทันที เหตุในความเป็นจริงเป็น
 ปัญหาของพยานหลักฐานมิใช่ปัญหาของ สร้างแนวบรรทัดฐานของคำวินิจฉัยทางกฎหมาย
 หรือการวินิจฉัยคณาจารย์กฎหมาย (Legal-Value-Judgement) มันเป็นการ
 ใช้สามัญสำนึกเบื้องต้นในการวินิจฉัยจากพยานหลักฐาน เช่นการวินิจฉัยว่า เกิดอาช

¹ Ibid.

หนังสือไม่ออกจึงจะไม่ถูกอิทธิพลจากป้ายประกาศว่าเป็นพิษ หรือเป็นเรื่องของ พยานผู้เชี่ยวชาญที่จะตอบคำถามว่า ยาพิษเป็นเหตุของความตาย เช่นกรณีเจ้าเลยได้ ลอบเอายาพิษไปใส่อาหารของผู้ตาย ต่อมาเกิดความตายจริงตามที่เจ้าเลยต้องการ แต่จากการพิสูจน์ของแพทย์ซึ่งเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญพบว่า แท้จริงผู้ตายได้ตายเพราะ โรคหัวใจ จากหลักฐานของแพทย์ผู้เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญประกอบกับการใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์ ศาลก็สามารถยกฟ้องคดีนี้ได้

ฮาร์ทและฮอนเนอร์ (Hart and Honoré) ได้กล่าวไว้ในตอนต้น ของหนังสือว่า ความเป็นเหตุเป็นเรื่องของความรู้สึกของสามัญชน มีให้นักปรัชญาเมธี หรือนักวิทยาศาสตร์ซึ่งกฎหมายจะต้องคำนึงถึง¹ คำกล่าวนี้มีส่วนจริงในความคิดของ เหตุในทางกฎหมาย (Legal Cause)² แต่มันไม่จำต้องจริงสำหรับการใช้ของนักกฎหมาย ในความคิดของ BUT FOR CAUSE อะไรเป็นเหตุของความตายของหญิงในทัศนะของ สามัญชน ? ไม่ต้องสงสัยเลยว่า เขาจะกล่าวว่าเหตุที่แท้จริงคือหญิงไคถิ่นสารเคมีเม็ด ถ้าคุณถามเขาว่าความตายของเด็กตามตัวอย่างเป็นผลของเหตุเกี่ยวกับความตายของ แม่หรือไม่ เขาก็จะตอบยืนยันทันทีด้วยความมั่นใจว่า ถูก นี่มีใช่คำตอบที่เพียงพอสำหรับ วัตถุประสงค์ทางกฎหมาย ประเด็นอยู่ที่ว่า การค้นหาเหตุในความเป็นจริงจะต้องทำ โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ในใจ (Object in View) เพราะเหตุทั้งหมดของปรากฏการณ์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสิ่งที่มีไคเกิดขึ้นนับรวมว่าเป็น "เหตุ")³ มีมากมายเหลือเกิน ที่จะจำแนกแยกแยะหรือคิดถึงมันตามตัวอย่งที่ยกมาข้างต้นถ้าเราไม่สามารถทำให้ สามัญชนสนใจในปัญหากฎหมาย เขาก็จะไม่มุ่งความสนใจไปสู่การไม่มีอยู่ของสลาก บนกลองในฐานะเป็นความตายของหญิง การใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์ จึงสามารถตัดการกระทำที่ยื่นออกประเด็นออกไปได้ซึ่งจะสามารถบรรลุเป้าหมายของ กฎหมายในการค้นหาเหตุปฏิบัติการ (Operative Cause) ในขณะที่เกิดความเสียหาย

¹ Hart and Honoré, Causation in the Law, p. 8.

² ปัญหานี้จะไคกล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 4

³ เช่นกรณีการละเว้นกระทำการในกรณีที่มีหน้าที่

นอกจากนี้การใช้ BUT FOR CAUSE ยังสามารถพิสูจน์กรณีที่มีการละเมิด
 คอบทบัญญัติความกฎหมายพิเศษอีกด้วย กรณีนี้อาจอธิบายได้โดยใช่คดี The Empire
 Jamaica¹ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เจ้าของเรือไคปลอยให้เรือออกทะเลไปโดยเจ้าหน้าที่
 ประจำเรือไม่มีใบอนุญาตในการเดินเรือซึ่งเป็นการผิดกฎหมายของฮ่องกง ถึงแม้ว่าผู้
 ควบคุมเรือไม่มีใบอนุญาตก็ตาม แต่เขาก็เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการเดินเรืออย่าง
 ที่เชี่ยวชาญ แต่ในข้อเท็จจริง ขณะที่เกิดอุบัติเหตุเรือชนกัน ผู้ควบคุมเรือคนนี้ก็กำลังปฏิบัติ
 หน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่อ ประเด็นของคดีนี้อยู่ที่ปัญหาว่า มีความสัมพันธ์ทางเหตุ
 ระหว่าง การกระทำผิดกฎหมายของฮ่องกงของเจ้าของเรือ และอุบัติเหตุเรือชนกันหรือไม่
 คำตัดสินของผู้พิพากษาวิลเมอร์ (Wilmer) ใจแสดงให้เห็นอย่างสำคัญถึงการอยู่
 นอกประเด็นของกรณีดังกล่าวโดยใช่ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์ การกระทำผิด
 กฎหมายของฮ่องกงไม่ถือว่าเป็นเหตุที่มีความสัมพันธ์กับการชนกันของเรือ เพราะจาก
 ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ควบคุมเรือมีความรู้ความสามารถในการเดินเรืออยู่ในระดับ
 มาตรฐานที่สามารถขอออกใบอนุญาตได้ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าผู้ควบคุมเรือจะมี
 ใบอนุญาตในการเดินเรือก็ตาม เขาก็จะใช้ความรู้ความสามารถ ความระมัดระวังเท่า
 เทียม ความเสียหายก็จะเกิดขึ้นเหมือนเดิมอยู่นั่นเอง เพียงแต่มีการผิดกฎหมายในการมี
 ใบอนุญาตเดินเรือจึงไม่ถือว่าเป็นเหตุที่มีความสัมพันธ์กับความเสียหาย เหตุที่แท้จริงต้อง
 ก่อถึงความระมัดระวังของผู้ควบคุมเรือในขณะนั้น

คดีในลักษณะ เช่นนี้มักเกิดขึ้นอยู่เสมอในคดีการผิดกฎหมายจราจรโดย
 ไม่มีใบขับขี่² และโดยการใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์ก็สามารถสรุปได้ว่า
 เพียงแต่การผิดกฎหมายในเรื่องการไม่มีใบอนุญาตขับรถไม่เพียงพอที่จะถือว่ารองรับผิด
 ในความเสียหายที่เกิดขึ้น³ ค้วยเหตุนี้ในคดี Mandell v. Dodge, Freedman
 Poultry Co.⁴ โจทก์ได้รับอุบัติเหตุจากการขับรถไปชนกับรถบรรทุกของจำเลย

¹ The Empire Jamaica (1957) A.C. 386.

² ในเยอรมันและฝรั่งเศสไม่ถือว่าการขับรถโดยไม่มีใบขับขี่เป็นเครื่อง
 ชี้ขาดว่าผู้ขับขี่เป็นเหตุของความเสียหาย ดู Hart and Honore, Causation in the Law, p.113.

³ Ibid.

⁴ (1946) 94 N.H.1, 45 A.2d 577, 163 A.L.R. 1370.

ในขณะนั้นโจทก์ขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับรถอันเป็นการผิดกฎหมาย คดีในลักษณะนี้
 ตามกฎหมายถือว่า การขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าเป็นการ
 ขับรถที่ไม่บังควร (Unfitness) ในชั้นอุทธรณ์เสียงส่วนมากของผู้พิพากษาถือว่า
 การที่โจทก์ไม่มีใบอนุญาตขับรถขณะไม่อยู่ในประเค้นของเหตุอันเกี่ยวพันกับความเสียหาย
 ที่เกิดขึ้น เว้นแต่ลักษณะของการขับรถอันไม่ถูกต้องของโจทก์ในข้อเท็จจริงเป็นส่วนของ
 เหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้น

ถ้านานหลักในคดี The Empire Jamaica มาสรุป ดูเหมือนว่า การ
 ไม่มีใบขับขี่มีโทษ เป็นเหตุอันมีความสัมพันธ์กับความเสียหาย เพราะแม้ว่าผู้ขับขี่จะมีใบ
 อนุญาตให้ขับขี่ ความเสียหายก็ย่อมเกิดขึ้นอยู่นั่นเอง ในทัศนะนี้ยืนยันว่า ทฤษฎีของการ
 ผิดกฎหมายโดยการขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตให้ขับขี่ยั้น ไม่สามารถขยายขอบเขตความรับผิด
 ของคนขับภายใต้ขอบเขตของกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ในคดีละเมิด
 โดยประมาทเลินเล่อ (Negligence)

ในการวินิจฉัยถึงการปฏิบัติความบทบัญญัติของกฎหมาย ศาลบางแห่งอาจ
 จะวินิจฉัยในทำนองที่ว่าไม่มีความจำเป็นที่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางเหตุระหว่าง
 ลักษณะการกระทำผิดของจำเลยและความเสียหายที่โจทก์ได้รับ แต่เพียงการแสดงให้เห็น
 เห็นว่า จำเลยละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะกำหนดให้จำเลย
 ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น² ท้ายเหตุนี้กฎหมายถือว่าในกรณีที่ถูกคนใดได้รับ
 อันตรายจากคนเมา เขาอาจจะฟ้องบุคคลที่เป็นเหตุก่อให้เกิดการเมาโดยการขายหรือ
 การให้นำเมา ศาลในมลรัฐอิลลินอยส์ (An Illinois Court) ก็ตัดสินว่า โจทก์อาจ
 จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ถูกรายจากคนเมื่อดังกล่าวการหารายมิได้สืบเนื่อง
 มาจากการเมาก็ตาม³

¹ Williams, "Causation in the Law," : 74.

² Hart and Honore, Causation in the Law, p. 114.

³ Martin v. Blackburn (1942) 312 Ill.App. 549, 38 N.E.2d.939.

การที่ศาลมีทัศนะไปในลักษณะ เช่นนี้ ก็คงเป็นเพราะศาลมีแนวโน้มในการ
 ค้นหาความเป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหายโดยมิได้พิจารณาเฉพาะแต่ข้อเท็จจริงอย่าง
 เดียว (Pure Fact) เท่านั้น แต่ได้คำนึงถึงนโยบายทางกฎหมาย (Policy) ที่จะ
 คุ้มครองสังคมส่วนใหญ่ใหญ่ที่ละเมิดกฎหมายต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นเป็นการลงโทษอีกชั้นหนึ่ง
 เพื่อให้เกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดอีก แนวความคิดนี้ค่อนข้างผิวเผินน่าจะมีเหตุผล
 พอรียบทั้งได้ แต่แนวความคิดในทางแพ่งนั้น การจะกำหนดโทษให้รับผิดชอบต่อความเสียหาย
 ที่เกิดขึ้น ผู้นั้นจะต้องอยู่ในฐานะเป็นเหตุแห่งความเสียหายอย่างแท้จริง การใช้

เข้ามาพิสูจน์ก็จะสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการผิด
 กฎหมายพิเศษกับความเสียหายที่เกิดขึ้น เพียงแต่เขาผิดตามกฎหมายพิเศษเท่านั้นจะ
 คือความขยายความรับผิดทางแพ่งออกไปอีก เพื่อเป็นมาตรการในการบังคับให้ปฏิบัติตาม
 กฎหมายพิเศษนั้นจะเป็นโทษสองชั้นแก่จำเลยอันหนักเกินไปถึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม
 เพราะคงไม่ถือว่า การผิดตามกฎหมายพิเศษก็มีโทษที่หนักทางอาญาอยู่แล้ว การดู
 ตัวอย่างต่อไปนี้จะทำให้เข้าใจปัญหาอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น

ชาวบ้านในชนบทที่ห่างไกลมักจะมีอาวุธปืนเดือนไวปองกันวัว ควาย
 และทรัพย์สินของตน ปรากฏว่ามีกลุ่มคนร้ายบุกเข้าปล้น ยึดเอาทรัพย์สินและปืนเดือนไป
 ครอบงำ ขณะที่กำลังหลบหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจคนรายใดใช้ปืนเดือนที่ลักมานั้น ยิงเพื่อสกัดขวาง
 การติดตาม จนทำให้ตำรวจบาดเจ็บและตายไปหลายคน ปัญหาในลักษณะเช่นนี้ มีนักกฎหมาย
 คนใบบางที่จะตัดสินให้ชาวบ้านผู้มีอาวุธปืนเดือนไว้ในครอบครองนั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย
 1 โหมทดแทนเพื่อความตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามา
 พิสูจน์จะทำให้เห็นว่า การมีอาวุธปืนเดือนอยู่นอกประเด็นของความสัมพันธ์กับความตาย
 ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะถึงแม้ชาวบ้านมีอาวุธปืนเดือนที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย
 คนร้ายก็จะใช้ปืนที่ลักมายิงเจ้าหน้าที่ตำรวจตายเช่นเดียวกัน แต่กระนั้นก็คืออย่าลืมว่า

1 แต่อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ ไอวี วิลเลียม (Ivy Williams) แสดง
 ทัศนะว่า การกระทำผิดตามพระราชบัญญัติ แสดงให้เห็นถึงการประมาทเลินเล่อของ
 จำเลยได้ ดู Ivy Williams, The Source of Law in Swiss Civil Code,
 (Hamphry Milford; Oxford University Press, 1923), : 119

ชาวบ้านผู้นั้นมีความผิดฐานครอบครองอาวุธปืนโดยไม่จดทะเบียนทางพระราชบัญญัติอาวุธปืน ซึ่งมีโทษทางอาญาอย่างเพียงพออยู่แล้ว

ผู้เขียนเห็นว่า การตีความขยายความรับผิดชอบกรณีจำเลยมีความผิดตามกฎหมายพิเศษเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาพิสูจน์กรณีที่การกระทำผิดตามกฎหมายพิเศษจะขจัดปัญหาการนำเอาการกระทำผิดตามกฎหมายพิเศษมาขยายความรับผิดชอบทางแพ่งของจำเลย

1.1.3 จุดอ่อนของทฤษฎี

ถึงแม้ว่า BUT FOR CAUSE จะเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักกฎหมายในระบบจารีตประเพณีอย่างกว้างขวาง เพื่อค้นหาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายเพราะได้แสดงให้เห็นว่าเป็นหลักที่สามารถจัดการกระทำที่ย้อนออกไปได้อย่างง่ายดาย จนกระทั่งนักกฎหมายโคชานานามว่า เป็น A Test of Exclusion² แต่กระนั้นก็ตาม ในหมู่นักกฎหมายทั้งหมดก็มีความเชื่อว่า BUT FOR CAUSE มิใช่เป็นทฤษฎีเดียวที่จะค้นหาเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact) ได้ในทุกกรณี³ เพราะในพฤติการณ์เฉพาะบางกรณี BUT FOR CAUSE ไม่สามารถให้คำตอบอันเป็นที่พอใจของนักกฎหมายได้

¹ ศาลไทยก็เคยตัดสินคดีในลักษณะเช่นนี้ไว้ตามฎีกาที่ 1589, 1599/2519 โจทก์ไม่มีใบอนุญาตในการขับซึ่งรถจักรยานยนต์อันเป็นความผิดตามกฎหมายจราจร ซึ่งไม่เกี่ยวกับกรณีที่จำเลยกระทำละเมิด จึงฟ้องจำเลยได้ แต่การที่โจทก์ขับรถแลบลัดคันนารถของจำเลย จึงเกิดชนกัน ไม่เป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ คำพิพากษานี้ศาลตัดสินในแง่อำนาจฟ้องของโจทก์ แต่โดยลักษณะของคำพิพากษากรณีละเมิดทางแพ่ง ฟังเห็นได้ว่า ศาลได้ถือแนวตาม BUT FOR TEST เพื่อตัดประเด็นในการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติจราจร ออกจากการพิจารณา ความเป็นเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact)

² Prosser, Torts, p. 239.

³ Harper and James, The Law of Tort, p. 1110.

ลักษณะ เช่นนี้จึง เป็นจุดอ่อนของทฤษฎีซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.3.1 กรณีมีผู้กระทำผิดพร้อมกันหลายคน (Concurrent Negligence)

ในบางกรณีผู้เสียหายอาจจะถูกระงับละเมิดจากผู้กระทำผิดหลายคน ๆ คน โดยผู้กระทำผิดแต่ละคนมีลักษณะอิสระต่อกัน มีโคบคติกพร้อมกันกระทำผิด และลักษณะความรุนแรงของผู้กระทำผิดแต่ละคนก็สามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้ แม้ว่าไม่มีผู้อื่นโคกระทำในขณะนั้นเลย กรณีดังกล่าวจะใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาเป็นหลักในการค้นหาผู้กระทำผิดในความเป็นจริง (Cause in Fact) ก็จะไม่สามารถหาผู้กระทำผิดได้เลย ซึ่งขัดต่อสามัญสำนึกและความเป็นธรรมอย่างยิ่ง ทั้งจะเห็นโคชักจูงตัวอย่างที่จะกล่าวนี้

คนขับรถจักรยานยนต์สองคนขับรถด้วยความเร็วสูงและเสียงดัง ผ่านมาของโจทก์พร้อม ๆ กัน ซึ่งทำให้มาตกใจและวิ่งหนีไป ถือว่าจำเลยแต่ละคนตามลำพัง เป็นเหตุของการตกใจของมา¹

A ไขมีคแทง C และ B ไขหินทุบศีรษะ C การทำร้ายของทั้งสองคนมีลักษณะรุนแรงถึงตาย และ C ก็ตายด้วยผลของการกระทำของคนทั้งสอง²

จำเลยโควางเพลิงซึ่งการลุกไหม้ของไฟโตะเข้าไปผสมกลมกลืนกับคนเพลิงจากแหล่งอื่น การลุกไหม้ของเพลิงที่ผสมกลมกลืนจากสองแหล่งนี้โคทำลายทรัพย์สินของโจทก์ แต่ยอมถือว่า คนเพลิงแต่ละแหล่งสามารถทำความเสียหายให้แก่โจทก์เช่นเดียวกันแม้ปรากฏอยู่ตามลำพัง³

จากคดีตัวอย่าง นี้ ถ้าใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาพิสูจน์

¹ Corey v. Haumer, 1902, 182 Mass. 250, 65 N.E. 69.Cf

Gulighan v. Butter, 1905, 189 Mass. 287, 75 N.E. 726.

² Wilson v. State, Tex. Cr. 1893, 24 S.W. 409.

³ Anderson v. Minneapolis, St.p. & S.S. M.R.Co, 1920, 146

Minn. 430, 179 N.W. 45.

คนขับรถจิกขานยนต์คนใดคนหนึ่งก็จะอ้างว่า ถ้าเขาไม่กระทำ มันก็จะตกใจและวิ่งหนี เช่นเดียวกัน เพราะเหตุมาจากเสียงของรถอีกคันหนึ่ง A หรือ B ก็จะอ้างเช่นกันว่า ถ้าเขาไม่กระทำ C ก็ยอมตายอยู่นั่นเองด้วยผลของการทำร้ายจากอีกคนหนึ่ง เมื่อต่างคนต่างก็อ้างในลักษณะเช่นนี้ ในที่สุดก็ไม่สามารถหาผู้กระทำผิดได้ทั้งที่เห็นได้ว่าในลักษณะเช่นนี้จะต้องมีผู้รับผิดชอบในความเสียหายอย่างแน่นอน ศาลในคดีตัวอย่างข้างต้นมิได้ใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาเป็นหลักในการวินิจฉัยด้วยเหตุผลที่ว่า ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นอย่างเด็ดขาดถ้าปราศจากการกระทำอันเป็นเหตุเช่นที่กล่าว จึงสมควรที่จะไม่ปลดปล่อยให้มีการหลุดพ้นจากความรับผิด

1.1.3.2 ความไม่สิ้นสุดของการพิจารณาการกระทำย้อนหลัง

โดยลักษณะความผิดในทางปรัชญา ผลจากการกระทำสืบเนื่องต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด และเหตุของปรากฏการณ์ก็สามารถมองย้อนกลับไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด เช่นเดียวกัน การที่อีฟ (Eve) กระทำผิดอย่างร้ายแรงที่บุกรุกเข้าไปในสวนเป็นเหตุของความทุกข์ทรมานของมวลมนุษย์ทั้งหลายในบุคคต่อมา การใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาพิสูจน์เหตุในความเป็นจริงของความเสียหาย อาจจะนำไปสู่การพิสูจน์เหตุต่าง ๆ ย้อนหลังกลับไปจนไม่มีที่สิ้นสุดจนบางที่เรียกกันว่า Adam-and-Eve Causation คือในที่สุดก็ต้องไปโทษว่าเป็นความผิดของอาดัมและอีฟซึ่งในทางกฎหมายเป็นไปไม่ได้ที่จะคิดเช่นนั้น ในประเด็นนี้เป็นเรื่องที่ว่า BUT FOR CAUSE ถูกโต้แย้งอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกรณีนี้

นาง ก.ทำร้ายเด็กชาย ข. เพื่อชิงทรัพย์ การใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาพิสูจน์ก็สามารถสรุปได้ว่ากรกระทำของนาง ก. เป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เด็กชาย ข. แต่นาง ก. จะไม่กระทำเช่นนั้นเลยถ้าไม่ปรากฏว่าลูกของนาง ก. ร้องควความทิวโหยและต้องการอาหาร ฉะนั้นพฤติการณ์

¹ Prosser, Law of Torts, p. 236.

² Williams, "Causation in the Law," : 64.

ของลูกเป็นเหตุบังคับให้นาง ก. จำต้องกระทำละเมิด จึงถือว่า ลูกของนาง ก. เป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เด็กชาย ข. แต่ขอเท็จจริงปรากฏว่า เด็กคนนี้มีพ่อคอยช่วยดูแลเพราะเด็กเกิดจากนาย ค. มาชมชื่นนาง ก. การที่นาย ค. มาประพฤตชั่วต่อนาง ก. เช่นนี้อาจเป็นเพราะพ่อแม่อบรมเลี้ยงดูนาย ค. ไม่ดี การที่พ่อแม่เป็นเช่นนั้นอาจมีเหตุสืบเนื่องย้อนหลังกลับไปไม่มีที่สิ้นสุด ในที่สุดก็ไปโทษอาคมและอิพินันเอง

จุดบกพร่องในประเด็นนี้ทำให้ไม่สามารถชี้ชัดว่าใคร เป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหายและไม่สามารถตัดสินว่า ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่

1.1.3.3 ผู้กระทำผิดอิสระในฐานะที่เป็นเหตุสะสมรวมที่ไม่มีพลังเพียงพอโดยตัวเอง (Cumulative Cause)

การกระทำที่มีลักษณะเป็น Cumulative Cause คือ การกระทำที่เป็นเหตุแห่งความเสียหายอันประกอบไปด้วยเหตุตั้งแต่สองซึ่งแต่ละเหตุในตัวของมันเองไม่มีพลังเพียงพอในการก่อให้เกิดความเสียหาย แต่เมื่อรวมกันกับเหตุอื่นจึงสามารถมีพลังเพียงพอในการก่อให้เกิดความเสียหายได้ แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำของแต่ละเหตุมีลักษณะอิสระต่อกัน มิได้ตั้งใจรวมกระทำกันมาก่อน เช่น ยาพิษ 5 กรัม สามารถมีอำนาจเพียงพอทำให้เกิดความตายได้ A ใส่ยาพิษลงในแก้วน้ำของ C จำนวน 3 กรัม ต่อมา B ตองการฆ่า C เช่นเดียวกันแต่ไม่ทราบว่ามียาพิษอยู่บ้างแล้วซึ่ง B ก็ใส่ลงไม่อีก 3 กรัม C ดื่มน้ำเข้าไปทำให้ถึงแก่ความตาย การกระทำของ A และ B มีลักษณะอิสระซึ่งกันและกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ถ้าใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาพิสูจน์ จะพบว่าความตายของ C จะไม่เกิดขึ้นเลยถ้าไม่มีการกระทำของ A และ B เมื่อมีการกระทำของทั้ง A และ B จึงจะทำให้ C ถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ถือได้ว่า การกระทำของ A และ B เป็นเหตุแห่งความตายของ C

การสรุปออกมาในลักษณะเช่นนี้ ขอให้สังเกตดูว่า จะมีความเป็นธรรมแก่ A และ B หรือไม่ เพราะลักษณะของการกระทำของ A และ B โดยอิสระไม่

¹ Peczenik, "Causation and Fault in Torts," : 6.

มีสภาพเป็นอันตรายคือใคร การใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์แล้วสรุปให้เขา
 ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจึง เป็นสิ่งที่ยังมีข้อโต้แย้งอยู่มากกว่า อาจจะเป็น
 ข้อสรุปที่ไม่เป็นธรรม¹

1.1.3.4 เหตุที่มีโอกาสเลือก (An Alternative Potential Cause)

สมมุติว่า D และ E กระทำโดยอิสระจากกันส่งมอบปืนให้เด็ก
 อายุ 8 ขวบ เก็บรักษาไว้ การกระทำเช่นนี้เป็นการประมาทเลินเล่อ เด็กมีปืนอยู่สอง
 กระบอกอยู่ในความครอบครองแต่ได้เลือกใช้ปืนของ D ถึง P ในลักษณะเช่นนี้ไม่มีข้อ
 โต้แย้งเลยว่า D ต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพราะการกระทำที่ประมาทเลินเล่อของ D
 เป็นเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact) และเป็นเหตุในทางกฎหมาย (Legal
 Cause) ของความเสียหายด้วย D ไม่สามารถแก้ตัวได้ว่า ถ้าเขาไม่ส่งมอบปืนให้เด็ก
 เด็กก็จะใช้ปืนของ E ถึง P อย่างนั้นเอง แต่การใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์
 เราก็คงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า D สามารถโต้แย้งว่า ถ้าเขาไม่ส่งมอบปืนให้เด็ก ความ
 หมายก็ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างนั้นเองด้วยปืนของ E

1.1.3.5 เหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน (Impending Event)

กรณีที่มีการลักทรัพย์จากบ้านที่กำลังถูกไฟไหม้ การทำร้ายผู้ที่
 กำลังจะโดยสารไปกับเครื่องบินที่สนามบินได้รับบาดเจ็บของเขารักษาพยาบาลจนพลาด
 เทียวบินนั้น ปรากฏว่าเมื่อเครื่องบินเที่ยวนั้นขึ้นจากสนามบินสักครู่ก็เกิดระเบิดโดยไม่
 ทราบสาเหตุ ผู้ที่อยู่บนเครื่องบินถึงแก่กรรมตายทุกคน การใช้ BUT FOR CAUSE
 เขามาแก้ปัญหาก็ในกรณีทั้งสอง ผู้กระทำผิดก็สามารถยกข้อต่อสู้ว่า แม้ว่าเขาไม่กระทำ

¹ ปัญหาที่จะวิเคราะห์อย่างละเอียดอีกครั้งในส่วนที่สอง ว่า "ความ" เหตุประสาน"
 (Combined Cause)

² Williams, "Causation in the Law," : 72.

ความเสียหายก็ย่อมเกิดขึ้นอยู่นั้นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำร้ายผู้โดยสาร เครื่องบิน กลับกลายเป็นการป้องกันชีวิตของเขาจากการระเบิดของเครื่องบิน การใช้ BUT FOR CASE จึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะเช่นนี้ได้

2

ในคดี Smith v. Cowdle Fen Commissioners

ผู้พิพากษา ดูปาร์ก (Du Parc) โทกล่าวไว้ว่า

"ถ้าวันหนึ่งคุณทำลายสิ่งใดลงไป คุณต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ถึงแม้ว่ามีคนอื่น ๆ คั่งใจที่จะทำลายมันเช่นกัน และถ้ามันไม่ถูกทำลายลงก่อน มันอาจจะถูกทำลายลงหลังจากนั้นเพียงเล็กน้อยอย่างแน่นอน"

¹ สำหรับกรณีแรกการชดเชยทรัพย์สินจากบ้านที่กำลังถูกไฟไหม้ Otto Kahn Freund มีความเห็นว่า ลักษณะนี้เป็นการกระทำผิดอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายซึ่งความเสียหายได้ถูกก่อตัวขึ้นแล้วโดยเหตุอื่นที่ดำรงอยู่ในขณะที่มีการกระทำผิดและการกระทำผิดเองก็ป้องกันมิให้เกิดความเสียหายจากเหตุที่ดำรงอยู่เท่านั้น คนร้ายมิใช่เหตุของความเสียหายที่แท้จริง (Actual Cause) เพราะอย่างไรเสียทรัพย์สินที่ถูกชดเชยนั้นก็ย่อมถูกทำลายลงในบ้านอยู่นั้นเอง แต่เป็นที่เขาใจกันอย่างแน่นอนว่าคนร้ายไม่ควรได้รับประโยชน์จากผลพลอยได้จากการกระทำผิดของเขาสำหรับเหตุโชคดียังเกิดขึ้นโดยที่เขาไม่ได้ก่อมันขึ้นเองเลย ถึงแม้ว่าไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดจากคนร้ายได้แต่ก็สามารถฟ้องโดยอาศัยเหตุอื่น เช่น จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรถัด (Freund, "Restatement of Damages in German Law", : 523.), ความเห็นของฟรอยด์ มีข้อโต้แย้งใจหาย ดังถ้านำมาวินิจฉัยกรณีการฆ่าผู้เป็นโรคหัวใจซึ่งในความเป็นจริงแพทย์ได้เคยวินิจฉัยว่าจะตายในวันรุ่งขึ้น ตามความเห็นของฟรอยด์ ก็จะตอบได้ว่า ไม่เป็นการละเมิดเพราะในขณะนั้นมีเหตุอื่นดำรงอยู่ที่กำลังก่อให้เกิดความเสียหายอยู่แล้ว ซึ่งผลสรุปเช่นนี้คงจะต้องปล่อยให้ผู้กระทำความผิดไป อันเป็นการชดเชยความรู้สึกของคนทั่วไปอย่างยิ่ง

² (1938) 4 All E.R. 64.

³ แต่ถ้าเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 217 ของไทย ลูกหนี้สามารถพิสูจน์บุคคลเว้นความรับผิดชอบได้ เพราะโดยเนื้อหาของความเสียหายที่เกิดขึ้น ลูกหนี้มีใจเป็นผู้ออกแต่เป็นนโยบายทางกฎหมายที่ประสงค์จะลงโทษลูกหนี้ที่ผิดนัด ซึ่งถ้าเป็น

1.1.3.6 ความยากลำบากในการตั้งประเด็นเพื่อพิสูจน์

โดยสาระทางทฤษฎีไม่มีความยุ่งยากมากมายนักในการตั้งประเด็นที่ถูกต้อง เพื่อวินิจฉัยเหตุที่แท้จริงตามวิธีการของ **BUT FOR CAUSE** แต่ในบางโอกาสการพิจารณาถึงประเด็นในสาระสำคัญตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นจากข้อไขความระมัดระวังอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการก่อความเสียหายขึ้นด้วย และกรณีผู้กระทำผิดไต่ดำเนินกฎหมายพิเศษในขณะที่เกิดความเสียหาย การตั้งประเด็นของปัญหาในกรณีเช่นนี้เพื่อพิสูจน์เหตุในความเป็นจริงตามรูปแบบของ **BUT FOR CAUSE** นั้นมีความยุ่งยากมาก เพราะถ้ายึดประเด็นในปัญหาผิด ผลที่ไต่จะคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง และย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่มียุติบทอะไรแน่นอนที่จะยืนยันได้ว่า การตั้งประเด็นในลักษณะเช่นใดถูกต้องตามรูปแบบ เพื่อที่จะใช้ **BUT FOR CAUSE** เข้ามาพิสูจน์ ปัญหานี้จะเห็นอย่างแจ่มชัดตามตัวอย่างดังนี้

สมมุติว่า ขณะที่คนกำลังข้ามถนนนอกทางมาสายอันเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติจราจร ถ้าเขาไขความระมัดระวังในขณะนั้นดีแล้ว แต่กลับถูกรถยนต์ชนได้รับบาดเจ็บ ปัญหาเกิดขึ้นว่า อะไรเป็นเหตุที่แท้จริงของความบาดเจ็บ การข้ามถนนนอกทางมาสาย ซึ่งเป็นการขัดต่อกฎหมายจราจร หรือการขับรถโดยประมาทเลินเล่อ ถ้าใช้ **BUT FOR CAUSE** เข้ามาพิสูจน์โดยตั้งประเด็นของปัญหาว่า ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นถ้าผู้เสียหายไม่ดำเนินกฎหมายจราจรโดยข้ามถนนนอกทางมาสาย ถ้าผู้เสียหายข้ามถนนในทางมาสาย ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นอาจสรุปได้ว่า ผู้เสียหายเองเป็นเหตุของความเสียหาย คนขับรถจึงพ้นความรับผิดชอบ แต่ถ้าตั้งประเด็นของปัญหาว่า ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะคนขับรถประมาทเลินเล่อ ถ้าเขาไขความระมัดระวัง ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้นเลย จึงสรุปได้ว่า คนขับรถเป็นเหตุของความเสียหาย จะเห็นได้ว่าในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วย จะเกิดความสับสนในการใช้ **BUT FOR CAUSE** เข้ามาพิสูจน์ เพราะไม่สามารถชี้ขาดว่า ใครจะต้องรับผิดชอบ และในบางกรณีการเพิกเฉยต่อการกระทำความผิดกฎหมายบางเรื่องก็จะถือได้ว่าผู้มีส่วนกระทำผิดเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้

(ทอ) กรณีที่ลูกหนี้ยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัก ลูกหนี้ก็สามารถขอแก้ตัวตามมาตรา 219 ขึ้นต่อสู้ไต่อยู่แล้ว แต่มีข้อสังเกตอยู่ว่า มาตรา 217 มีใ้ไต่เข้าไปใช้กับกรณีละเมิด

เพราะลักษณะของความผิดความกฎหมายนั้น ๆ ที่กฎหมายต้องการคุ้มครองการกระทำ
บางอย่างต่างชนิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

คนร้ายลักทรัพย์ได้ไซ้รถยนต์เป็นพาหนะในการหลบหนี ขณะที่
เจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังขับรถติดตามคนร้ายด้วยความเร็ว บังเอิญคนไม่ผู้ ๆ คนหนึ่งได้
ดุมลงมาทับรถทั้งขยับเขยื้อน และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รีบมาจับ มีปัญหาว่า คนร้ายต้องรับผิดชอบ
ในความเสียหายในลักษณะเช่นนี้ด้วยหรือไม่

ผู้โดยสารในรถประจำทางที่กำลังวิ่งอยู่ในตัวเมืองด้วยความเร็ว
สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการได้รีบมาจับหรือไม่
ในกรณีที่เกิดฟ้าผ่าลงมาที่รถ

ปัญหาทั้งสองนี้ถ้าตั้งประเด็นอย่าง ผิด ๆ โดยใช้ BUT FOR
CAUSE เขามาพิสูจน์แล้ว ก็จะสรุปได้ว่า คนร้ายในกรณีแรกและคนขับรถในกรณีที่สอง
เป็นเหตุของความเสียหาย เพราะถ้านายไม่ลักทรัพย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะไม่ขับรถ
ติดตามไปจนถึงจุดที่เกิดเหตุที่คนไม่ใคร่ลงมาทับ และถารถประจำทางไม่วิ่งเกินอัตราที่
กฎหมายกำหนดก็จะไม่พอสึกกับการถูกฟ้าผ่า ผลสรุปออกมาจะไม่ใช่ BUT FOR CAUSE
ก็ไม่มีหลักเกณฑ์ในการตั้งประเด็นของปัญหาในลักษณะของ
แต่ด้วยความชำนาญในการใช้กฎหมาย ประกอบกับสามัญสำนึกและความรู้สึกในความเป็น
ธรรม ก็อาจจะตั้งประเด็นที่ถูกต้องได้ เช่น ถ้านายไม่ลักทรัพย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ
แล้วรถตรวจการไปตามปกติก็อาจจะถูกคนไม่ใคร่มาล้มทับก็ได้ ส่วนกรณีรถโดยสารประจำ
ทางขับเร็ว เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยลักษณะของสิ่งที่กฎหมายต้องการคุ้มครอง
จะเห็นได้ชัดว่าแตกต่างกับชนิดของอันตรายที่เกิดจากการฟ้าผ่า จึงไม่น่าจะถือว่ามีความ
สัมพันธ์กับความเสียหายซึ่งการแก้ปัญหา BY BUT FOR CAUSE โดยตั้งประเด็นว่า
ถ้านายขับรถช้าอัตรา ความเร็วตามที่กฎหมายกำหนดก็อาจจะถูกฟ้าผ่าเช่นกัน ฉะนั้นถ้าตั้ง
ประเด็นของปัญหาในลักษณะเช่นนี้ คนร้ายและคนขับรถประจำทางก็พ้นความรับผิดชอบ ในความ
รู้สึกของคนทั่วไปย่อมเห็นว่า ข้อสรุปเช่นนี้เป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตาม BUT FOR CAUSE
ก็มีไว้วางหลักเกณฑ์ที่แน่นอนไว้ว่า ควรตั้งประเด็นของปัญหาอย่างไร เพื่อหาข้อสรุปที่ถูกต้อง

ซึ่งในที่สุด ปัญหาทั้งหลายก็จะกลับไปสู่การใช้กรรม ความรู้สึก และสามัญสำนึกของผู้พิพากษาอีกตามเคย ซึ่งเป็นสิ่งที่นักกฎหมายพยายามหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด

1.1.4 ความพยายามในการแก้ไขจุดอ่อน

จุดที่นักกฎหมายมักโจมตี BUT FOR CAUSE บ่อยครั้งมากที่สุด คือ การไม่สามารถแก้ปัญหากรณีที่มีผู้กระทำผิดพร้อมกันหลายคน (Concurrent Negligence) เพราะโดยโชตฤกษ์นี้ ผู้กระทำผิดแต่ละคนก็จะโยนความผิดไปสู่อีกคนหนึ่ง ในที่สุดผู้เสียหายก็จะไม่จะไปเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนได้จากใคร เมื่อไม่สามารถแก้ไขปัญหาคณินี้ได้ นักกฎหมายหลายคนจึงปฏิเสธ BUT FOR CAUSE โดยสิ้นเชิง และหันไปพิจารณาทฤษฎีอื่น เช่น คี เอ็ม เอ สตราชาน (D.M.A.Strachan)¹ เห็นว่า กรณีในลักษณะนี้มีทางออกโดยใช่ "สามัญสำนึก" (The Common sense Solution) ดังที่ศาลได้เคยนำไปใช้ในการวินิจฉัยคดีจำนวนมากเกี่ยวกับการเน่าเสียของนม² คือศาลได้วินิจฉัยว่าจำเลยมีความรับผิดชอบถึงแม้ว่าเขาเป็นเพียงหนึ่งในจำนวนคนหลาย ๆ คนที่ทำให้นมเน่าสกปรกเน่าเสีย² นอกจากนี้ยังมี เอิร์นเนสท์ เจ ไวน์ริบ (Ernest J. Weinrib)³ ที่คัดค้าน BUT FOR CAUSE. ในกรณีที่มีผู้กระทำผิดพร้อมกันหลายคน เขาเห็นว่าโดยหลักของความยุติธรรม (Fairness) เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่งที่จะปล่อยให้ผู้กระทำผิดทั้งหลายหลุดพ้นจากความรับผิดโดยให้สิทธิเขาเหล่านั้นอ้าง BUT FOR CAUSE เพื่อที่จะโยนความรับผิดไปให้บุคคลอื่น เพื่อที่จะแก้ปัญหานี้ ไวน์ริบเห็นว่าควรพิจารณาการกระทำของจำเลยว่าเป็น "องค์ประกอบในสาระสำคัญ" (Substantial Factor) หรือไม่ ถ้าเป็น จำเลยแต่ละคนก็ต้องรับผิดชอบด้วยกัน.

¹ Strachan, "The Scope and Application of the 'BUT FOR' Causal Test," : 391.

² Crossley v. Lightowler (1867) 2 Ch App.478, Pride of Derby v. British Celanese (1952) 1 All E.R. 1326.

³ Weinrib, "A Step in Factual Causation," : 520.

ทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของนักกฎหมายเหล่านี้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงที่จะใช้ BUT FOR CAUSE เขาแก้ไขปัญหากรณีที่มีผู้กระทำความผิดหลายคนพร้อมกัน เพราะจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างแน่ชัด แต่นักกฎหมายก็พยายามเลี่ยงไปใช้วิธีการอื่นแทน เท่าที่ค้นคว้ายังไม่เคยมีนักกฎหมายคนใดใครพยายามปรับ BUT FOR CAUSE ให้สามารถใช้กับกรณีที่มีผู้กระทำความผิดหลายคนพร้อมกันได้อย่างแนบเนียน เว้นแต่เฉพาะกรณี "เหตุที่มีโอกาสเลือก" (An Alternative Potential Cause)

กลาวิลด์ วิลเลียม (Glaville Williams) เป็นผู้ที่แสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาคือ BUT FOR CAUSE คือ "เหตุที่มีโอกาสเลือก" อย่างแนบเนียนโดยคิดวิธีการตั้งประเด็นของปัญหาในอีกลักษณะหนึ่งซึ่งสามารถส่งผลสรุปออกมาได้อย่างเป็นที่น่าพึงพอใจยิ่ง เขาได้คิดวิธีการตั้งประเด็นของปัญหาไว้สองวิธีคือ²

วิธีการแรก ต้องกำหนดผลที่เกิดขึ้นให้ละเอียดยิ่งขึ้น สมมุติว่า D และ E กระทำโดยอิสระต่อกันส่งปืนให้เด็กอายุ 8 ขวบเก็บรักษาไว้ การกระทำเช่นนี้เป็นการประมาทเลินเล่อ เด็กมีปืนสองกระบอกอยู่ในความครอบครอง จึงใช้ปืนของ D ยิง P มีปัญหาว่า เป็นเหตุในความเป็นจริง (Factual Cause) ต้องรับผิดชอบต่อความตายของ P หรือไม่? ถ้าใช้ BUT FOR CAUSE เขามาพิสูจน์ D อาจอ้างได้ว่า ถ้าเขาไม่ส่งมอบปืนให้เด็ก เด็กก็จะใช้ปืนของ B ยิง P อย่างนั้นเอง ถ้าขอร้องของ D ฟังขึ้น D ก็จะไม่รับผิดชอบซึ่งผิดต่อความเป็นธรรมอย่างยิ่ง เพื่อที่จะแก้ไขสถานการณ์เช่นนี้ วิลเลียมส์ ได้พยายามตั้งประเด็นของปัญหาโดยกำหนดผลที่เกิดขึ้นให้ละเอียดยิ่งขึ้น คำถามก็จะกลายเป็นว่า P จะถูกยิงหรือไม่ในเวลาเดียวกันและในลักษณะเดียวกัน เช่น จาก

¹ แนวความคิดเกี่ยวกับ Substantial Factor Test เขาใจว่าไว้นับคงได้รับอิทธิพลทางแนวความคิดมาจากผู้พิพากษาเจเรเมียส สมิท (Jeremiah Smith) ซึ่งได้เสนอบทฤษฎีไว้ในบทความชื่อ Legal Cause in Actions of Tort คีพิมพ์ เมื่อปี 1911 คงจะได้อ่านในรายละเอียดต่อไป

² Williams, "Causation in the Law," : 72.

กระสุนปืนอันเดียวกันนี้ จากปากกระบอกปืนอันนี้ ถ้า D มีค้อนป็นให้เด็ก? คำตอบคือ "ไม่" หมายความว่า การที่ D มอบปืนให้เด็กเป็นเหตุของความเสียหายอันสอดคล้องกับการยื่นยันของสามัญสำนักของคนทั่วไป

วิธีที่สอง การสมขอเท็จจริงข้างเคียงออกไป ในความเป็นจริงเด็กมีทางเลือกสองทางที่อาจจะใช้ปืนของ D หรือ E ได้ในโอกาสที่เท่าเทียมกัน และในความเป็นจริงเช่นกัน เด็กมีได้เลือกใช้ปืนของ E เลย การตั้งประเด็นของปัญหาในการพิสูจน์จึงควรต้องลบขอเท็จจริงของการมีอยู่ของ E ออกไป การถือหลักนี้ไว้ในใจ เราสามารถกลับไปสู่การวางหลักเกณฑ์เบื้องต้นของคำถามที่ว่า "P จะถูกยิงหรือไม่ถ้า D มีค้อนป็นให้เด็ก?" โดยที่เราเพียงแต่ลบขอเท็จจริงในการส่งมอบปืนและไม่ได้บวกจินตนาการที่เด็กจะใช้ปืนของ E ซึ่งขอเท็จจริงก็ได้เกิดขึ้นเช่นนั้น คำตอบก็คือ "ไม่"

วิลเลียมส์ได้คิดวิธีแก้ปัญหาได้อย่างแยบยล และจะไม่อาจมีข้อโต้แย้งได้ว่าแนวความคิดของเขาไม่ถูกต้อง คุณเหมือนว่า วิลเลียมส์ มีความเชื่อมั่นใน BUT FOR CAUSE ที่จะสามารถค้นหาเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact) ได้ จึงพยายามที่จะอธิบายแก่จุดอ่อนต่าง ๆ ที่ถูกโจมตี แต่อย่างไรก็ตามจุดอ่อนของ BUT FOR CAUSE ในส่วนอื่น วิลเลียมส์ก็มีค้นหาทางออกให้เห็นอย่างชัดเจน

ประเด็นที่มักจะใช้โจมตี BUT FOR CAUSE อีกประการหนึ่งก็คือ การค้นหาเหตุของเหตุย้อนหลังกลับไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังได้รับการขนานนามอีกชื่อหนึ่งว่า "Adam and Eve Causation" ในประเด็นนี้มีความคิดในเชิงสนับสนุน BUT FOR CAUSE ว่า การค้นหาเหตุในความเป็นจริง เป็นการพิจารณาเพียงว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุของความเสียหายหรือไม่ เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องพิจารณาเหตุการณย้อนหลังมากไปกว่านี้ ฉะนั้น BUT FOR CAUSE จะไม่มีทางกลายเป็น Adam and Eve Causation ได้เลย การอ้างเหตุผลเช่นนี้ก็มีข้อโต้แย้งเช่นกันว่า ในบางกรณีการค้นหาเหตุในความเป็นจริงก็มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาดัง เหตุการณย้อนหลังกลับออกไปกว่าการกระทำ

¹ดูรายละเอียดของการวิเคราะห์ปัญหานี้ในส่วนความเบื้องต้นของบทที่ 3

ของจำเลยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของจำเลยเพื่อที่จะสามารถ
 วินิจฉัยได้ว่า เหตุที่แท้จริงของมรณนั้นจำเลยมีส่วนร่วมก่อในปริมาณที่มากน้อยเพียงใดซึ่ง
 จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดขอบเขตของความรับผิดชอบอีกชั้นหนึ่ง ตัวอย่างต่อไปนี้จะทำให้
 เห็นประเด็นของปัญหาอย่างกระจ่างชัดยิ่งขึ้น จำเลยขับรถเร็วเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด
 บนทางหลวง ขณะนั้น นาย ก. ขับรถออกมาจากซอยด้วยความประมาทเลินเล่อไม่ไค้ครูด
 ในทางเอก จึงพุ่งรถตัดหน้ารถของจำเลยในระยะระยะชั้นชิด จำเลยหักรถหลบหนีที่ รด
 เสียการทรงตัวไค้พุ่งเข้าชนโคมกถึงแก่ความตาย ปัญหานี้ถ้าใช้ BUT FOR CAUSE
 โดยไม่ย้อนกลับไปดูเหตุการณ์กระทำของ นาย ก. ก็จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย
 เพราะการกระทำของนาย ก. มีอิทธิพลต่อจำเลยด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการ
 กระทำของนาย ก. เป็นการละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ

จุดโจมตีที่ยังไม่มีนักกฎหมายคนใดพยายามแก้ไขเพื่อสนับสนุน BUT FOR
 CAUSE คือ กรณี เหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน (Impending Event)
 ผู้กระทำผิดอิสระในฐานะที่เป็นเหตุสะสมรวมที่ไม่มีพลังเพียงพอโดยตัวเอง (Cumulative
 Cause) และความยากลำบากในการตั้งประเด็นเพื่อพิสูจน์ซึ่งเป็นข้อที่ไม่สามารถเถียง
 ใค้ว่า BUT FOR CAUSE ยังมีจุดบกพร่องอยู่มาก แม้ว่าประเด็นอื่น ๆ นักกฎหมายไค้
 พยายามหาเหตุผลเพื่อปกป้อง BUT FOR CAUSE แต่ก็ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ยังคงมี
 ช่องว่างที่สามารถไค้แย้งไค้ เว้นแต่ขอไค้แย้งของวิไลเลียมส์ กรณี เหตุที่มีโอกาสเลือก
 (An Alternative Potential Cause)

1.1.5 บทสรุป

ถึงแม้ว่า BUT FOR CAUSE เป็นหลักที่รู้จักกันดีในระบบกฎหมายจารีต
 ประเพณีที่สามารถ ประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปไค้ง่ายเพื่อหาเหตุในความเป็นจริง
 (Cause in Fact) จนไค้รับการขนานนามว่า " A Test of Exclusion "
 แต่เราไม่อาจถือไค้ว่า BUT FOR CAUSE เป็นเหตุที่เกี่ยวไค้ที่สามารถแก้ไขปัญหาไค้ใน
 ทุกกรณี มีจุดอ่อนอยู่หลายประการที่ไม่อาจปฏิเสธไค้ว่า BUT FOR CAUSE ยังไม่สามารถ

แก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เว้นแต่กรณี "เหตุที่มีโอกาสเลือก" เท่านั้น ที่วิปลักษณ์ได้พยายามอธิบายโดยใช่ BUT FOR CAUSE เหมามาแก้ปัญหาได้อย่างแนบเนียน ในที่สุดในระยะหลังได้มีแนวความคิดใหม่ขึ้นมาเสริมและทดแทนคือ Equivalent Test¹, Substantial Factor² เป็นต้น แต่กระนั้นก็ดีเราจำต้องยอมรับในข้อเท็จจริงว่า ในคดีง่าย ๆ ที่ข้อเท็จจริงไม่สลับซับซ้อน BUT FOR CAUSE สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทีเดียว

1.2 เหตุอันเป็นเงื่อนไข (Condition Cause)³

1.2.1 ประวัติของทฤษฎี

เชื่อกันว่า แนวความคิดของจอห์น สจวต มิลล์ ว่าด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้มีอิทธิพลต่อนักกฎหมายในยุคต่อมาในการสร้างทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Condition)⁴ ขึ้นมา⁴ ปรากฏทางความคิดของทฤษฎีเงื่อนไขซึ่งนำไปใช้ในระบบกฎหมายอาญาอย่างกว้างขวางทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้ปรากฏเป็นครั้งแรกในคำพิพากษาของศาลสูงสุดของประเทศสเปน คังสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า "ผู้ใดก็ตามที่เข้าไปเกี่ยวพันในการกระทำอันมีขอบข่ายกฎหมายต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมดซึ่งอาจปราศจากการกระทำของเขาแล้วความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้นเลย"⁵

¹ Ryan, An Introduction to the Civil Law , P.116.

² Weinrib , " A step toward in Factual Causation " , :520.

³ คำนี้มาจากทฤษฎีเงื่อนไข Theory of Conditions ในประเทศเยอรมัน ซึ่งเป็นผู้คิดทฤษฎีนี้เรียกว่า Bedingungstheorie ส่วนในประเทศฝรั่งเศสเรียกว่า ทฤษฎีเหตุเท่าเทียมกัน (L' equivalence des conditions)

⁴ Ryan , An Introduction to the Civil Law , P .116.

⁵ Hart and Honore , Causation in the Law , P .391.

ต่อมาประมาณปี ค.ศ. 1858 นักกฎหมายชาวออสเตรียชื่อ กลาสเซอร์ (Glaser) ได้เขียนหนังสือชื่อ *Abhandlungen aus den österreichischen Strafrechte* จากหนังสือเล่มนี้ของเขาได้อธิบายทฤษฎีเงื่อนไขให้ละเอียดยิ่งขึ้นในรูปแบบที่ทันสมัยเป็นครั้งแรกดังนี้

"ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าการกระทำของเขาเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น การที่จะพิสูจน์ว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหายหรือไม่ ต้องพยายามใช้ความคิดสมมุติว่า ถ้ามีการขจัดการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาออกไปแล้วยังปรากฏว่า ยังมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตามมาอันเป็นความเสียหายเหมือนเดิมทุกประการ ย่อมแสดงชัดว่า ความเสียหายอันเป็นผลที่เกิดขึ้นมิได้มีเหตุสืบเนื่องมาจากการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาอย่างแน่นอน แต่อาจปรากฏว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาถูกขจัดออกไปทางความคิดแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีผลเสียหายเกิดขึ้นเหมือนเดิม หรือกลับปรากฏผลในลักษณะอื่นโดยสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็สามารถวินิจฉัยได้อย่างเต็มที่ว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาได้ออกให้เกิดผลอันเป็นความเสียหายอย่างแน่แท้ และสามารถอธิบายได้ความนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของเขา"

หลังจากกลาสเซอร์เพียงเล็กน้อย ในปี ค.ศ. 1860 ได้มีนักศึกษาวเยอรมันชื่อ บูร์ (Buri) ได้แสดงออกถึงทัศนะที่คล้ายคลึงกับกลาสเซอร์² ชื่อของบูร์ได้รับการกล่าวอ้างมากที่สุดเมื่อมีการพูดถึงทฤษฎีเงื่อนไข บูร์มีความคิดตรงตรงกับจอห์น สจวคมิ ที่เชื่อว่า ชุดของเงื่อนไขที่ประกอบขึ้นเป็นเหตุอันก่อให้เกิดผลขึ้นนั้นมีลักษณะเท่าเทียมกัน เขาได้ยกตัวอย่างว่า

"ถ้าคนร้ายสามคนแต่ละคนได้ขโมยเงิน 1,000 มาร์ค จากตู้เซฟซึ่งใส่เงินไว้ 3,000 มาร์ค กรณีนี้ความเสียหายสามารถแบ่งแยกได้ซึ่งเป็นเรื่องปกติ แต่สมมุติว่า

¹ Ibid.

² บูร์ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไวหลายเล่ม คือ *Teilname und Begünstigung* (1860), *Abhandlungen* (1862); *Die Kansalität* (1873); *Die Kansalität und ihre strafrechtlichen Beziehungen* (1885).

ถ้าสามคนนี้เขาทำร้ายและฆ่าชายคนหนึ่งย่อมถือว่าความเสียหายไม่สามารถแบ่งแยกได้ ในกรณีนี้เราไม่อาจกล่าวว่าการกระทำของแต่ละคนก่อให้เกิดความเสียหายเป็นส่วน ๆ ได้ จะถือใครหรือไม่ว่าการกระทำของแต่ละคนเป็นเหตุของความเสียหายทั้งหมด? ประเด็นนี้ลองพิจารณาโดยเทียบเคียงกับทัศนะของจอห์น สจวค มิลล์ โดยสมมุติว่า การที่จะหนุมนกั๊กันใดของไข่น้ำจำนวนหนึ่งที่แน่นอนพอดีซึ่งในกรณีนี้ของไข่น้ำมีปริมาณ 4 ใน 5 ของบ่อเก็บน้ำ ในกรณีนี้สามารถกล่าวได้ว่าน้ำแต่ละ 1 ใน 5 เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างเท่าเทียมกัน (Equally Necessary) ที่จะเป็เหตุให้กั๊กันหนุมน้ำแต่ละส่วนโดยอิสระไม่สามารถทำให้กั๊กันหนุมนใดปราศจากการประกอบกับส่วนอื่น ๆ"

แนวความคิดของบัวร์ได้รับการยอมรับจากนักกฎหมายชาวเยอรมันที่มีชื่อเสียงหลายคนคือ ฟอน ลิสซท์ (Von Liszt) ราคbruch (Radbruch) โคห์นา (Dohna) ฟอน ลิลเลียนทาล (Von Lilienthal) และเบลลิง (Belling) แต่ในขณะเดียวกันแนวความคิดของบัวร์ก็ถูกตอบโต้โดยนักกฎหมายบางกลุ่ม

เบ็คเมเยอร์ (Birkeneyer) มีทัศนะในทางตรงกันข้ามว่า ในกรณีที่เงื่อนไขแต่ละอันจะไม่มีประสิทธิภาพปราศจากการประกอบกับเงื่อนไขอื่น ย่อมถือได้แค่เพียงว่า "เงื่อนไขทั้งหมด" เท่านั้นเป็นเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จะถือว่าแต่ละเงื่อนไขเป็นเหตุของปรากฏการณ์ทั้งหมดตามทัศนะของบัวร์นั้นไม่ถูกต้อง แต่บัวร์ก็มีโต้ตอบโต้ทัศนะของเบ็คเมเยอร์แต่ประการใด แต่ที่จริงไม่มีคำตอบอันเป็นที่น่าพึงพอใจต่อคำโต้แย้งนี้ เว้นแต่จะใช้สามัญสำนึก (Common - Sense) ซึ่งอยู่บนอกเหนือขอบข่ายของทฤษฎี

ทาโนสกี (Tarnoski) ได้เห็นปัญหาดังที่เบ็คเมเยอร์คิด แต่เขาก็ยังคงยืนยันในความเห็นที่สอดคล้องกับบัวร์ว่า โดยธรรมชาติของเงื่อนไขในบางกรณีเราไม่สามารถไร้อะไรเลยจากเงื่อนไขทั้งหมดออกเป็นส่วน ๆ ได้ และในขณะเดียวกันเราก็ไม่สามารถจำแนกผล (Consequence) ออกเป็นส่วน ๆ เช่นเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมถือว่า เงื่อนไขแต่ละอันมีความเท่าเทียมกัน (Equivalent) และด้วยเหตุนี้เงื่อนไข

¹ Hart and Honore, Causation in the Law, p. 394.

โดยอิสระแต่ละส่วน ย่อมถือว่าเป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) ที่สามารถถือได้ว่าเป็นเหตุของผล (Consequence)"

แนวความคิดของนักกฎหมายชาวเยอรมันเหล่านี้ได้รับการยอมรับในศาลเยอรมันเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1880 ในคดีอาญา² ปราบกฏข้อเท็จจริงว่า จำเลยได้วางขวดเหล้าไว้นิ่งซึ่งบรรจุสารหนูไว้ที่ขอบหน้าต่างแล้วออกจากบ้านไป ถึงแม่จำเลยควรจะคาดเห็นได้ว่า สามีของจำเลยซึ่งเป็นคนตึกเหล้าอาจจะดื่มมันเข้าไป และเขาก็ดื่มจริง เป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ศาลพิจารณาวินิจฉัยให้จำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยประมาททั้ง ๆ ที่มีความประมาทเลินเล่อของสามีของจำเลยเข้ามาแทรกซ้อน เพราะศาลเห็นว่า ถ้าเขามีขวดเหล้าไว้ในลักษณะเช่นนั้น สามีของเขาก็ไม่ถูกฆ่า จึงถือว่าการเกิดของผลทั้งหมดมีเงื่อนไขมาจากการกระทำในส่วนหนึ่งของจำเลย และควยเหตุนี้การกระทำของจำเลย จึงเป็นเหตุของความตายที่เกิดขึ้น

แม้ว่าการใช้ทฤษฎีเงื่อนไขในครั้งแรกจะเป็นการใช้ในคดีอาญา แต่ก็มิใช่หมายความว่าทฤษฎีเงื่อนไขสามารถใช้ได้กับในคดีอาญาเท่านั้น เป็นความจริงที่กล่าวว่าในคดีอาญา ศาลในประเทศเยอรมันมักจะใช้ทฤษฎีเงื่อนไข ส่วนในคดีแพ่งก็จะใช้ทฤษฎีเหตุเหมาะสม (Adequate Cause) อย่งไรก็ตาม ทฤษฎีเงื่อนไขกลับไปมีชื่อเสียงในฝรั่งเศสระยะหนึ่ง³ สำหรับการใช้ในคดีแพ่งและก็ใช้ในประเทศอื่น ๆ ควบคู่กับควยเหตุที่ทฤษฎีเงื่อนไข มีจุดอ่อนอยู่หลายประการ เมื่อใช้ในคดีแพ่ง ศาลในประเทศที่เคยใช้อยู่ก็ไ้เปลี่ยนทิศทางที่จะไปใช้ทฤษฎีอื่นแล้ว คงจะไ้กล่าวต่อไป

1.2.2 สารสำคัญของทฤษฎี

การพิจารณาว่าอะไรเป็น องความเสียหายตามทฤษฎีเงื่อนไขนั้น แม้ว่า

¹ Hart and Honore, Causation in the Law, p.393.

² R.G. St 1 (1880), 373,374.

³ Planiol, Treatise on the Civil Law, p.474.

มีหลักในการคิดค้นที่กล่าวไว้ในส่วนแรกแล้วก็ยังประสบปัญหาและข้อโต้แย้งจากนักคิดหลายประการ ในที่นี้จะกล่าวถึงวิธีคิดตามแนวของทฤษฎีทั้งในระดับของปัญหาธรรมดา อีกทั้งปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ประกอบด้วยข้อโต้แย้งในแต่ละประเด็นอย่างละเอียด

1.2.2.1 ชุดของเงื่อนไข (Set of Conditions)

สิ่งที่ได้กล่าวแล้วว่า การพิสูจน์ว่าอะไร เป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย ความแนวทฤษฎีเงื่อนไขนั้น คือใช้วิธีการสมมุติขจัดการกระทำของผู้ที่ถูกกล่าวหาออกไป แล้วความผลจะเกิดขึ้นเหมือนดังที่เคยเกิดหรือไม่ ถ้ายลยังเกิดขึ้นเหมือนเดิมถือว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาไม่ใช่ เป็นเหตุของความเสียหาย แต่อาจผลมีอาจเกิดขึ้นได้เลย หรือเกิดขึ้นในลักษณะอื่น โดยสิ้นเชิง ยอมรับข้อโต้แย้งอย่างแน่ชัดว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหา เป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าวิธีคิดในการขจัดการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาที่ถือ เป็นเงื่อนไขหนึ่งนั้นอาจจะ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชุดของเงื่อนไขที่สัมพันธ์ ขอบหรือเป็นเหตุรวม (A Number of a Complex Set of Conditions or Collective Cause)

มีปัญหว่า ชุดของเงื่อนไขจะประกอบไปด้วยจำนวนเงื่อนไขแต่ละส่วนใน ปริมาณที่จำกัดแน่นอนหรือไม่ บางครั้งมีความเห็นว่า จำนวนเงื่อนไขในแต่ละส่วนมี ปริมาณจำกัดและในทางทฤษฎีชุดของเงื่อนไขที่สมบูรณ์แบบสามารถที่จะระบุได้อย่างแน่นอน ควบความเชื่อนี้เป็นเหตุให้นักกฎหมายบางคนปฏิเสธที่จะยกเว้นความรับผิดชอบจากการกระทำ ของผู้ถูกกล่าวหาในกรณีที่เกี่ยวข้องกันว่าเป็นเงื่อนไขที่ผิดธรรมดาโดยให้เหตุผลว่า มันมักจะ มีเงื่อนไขที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้หรือผิดธรรมดาอันก่อให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้น แต่มันก็ ยังคงสามารถถูกระบุได้อย่างแน่นอน¹ มันจะอยู่ในชุดเงื่อนไขที่ซับซ้อนก็ตาม แต่นัก คิดทางกฎหมายส่วน มีความเห็นว่า เงื่อนไขของปรากฏการณ์นั้นไม่มีขอบเขตจำกัด ยิ่งถ้านับรวมเงื่อนไขในเชิงปฏิเสธ (The Negative Conditions)¹ เข้าไปด้วย ความคิดนี้นำไปสู่การค้นหาเงื่อนไขอย่างไม่สิ้นสุด (Infinity) เช่น การที่ ก. และ ข. ละเลยมิได้ทั้งไฟเป็นเงื่อนไขของการลุกลามของไฟต่อไปทั้งแท้ที่จริงไฟนั้น

¹ หมายถึง การยกเว้นกระทำในขณะที่มีหน้าที่

สามารถทำให้คงลงได้ ตามตัวอย่างนี้จึงไม่สามารถชี้ให้เห็นจุดของเงื่อนโซ่ทั้งหมด
อย่างแน่นอนได้ อย่างไรก็ตามปัญหาในความเชื่อ เช่นนี้มิได้มีผลกระทบต่่วิธีการพิจารณา
ความการสมมุติโดยการขจัดข้อเท็จจริงบางส่วนออกไปตามแนวทฤษฎีเงื่อนโซ่ เพราะว่า
คดีเป็นส่วนมาก เป็นไปไกลที่จะดีเฉพาะถึงจำนวนที่แน่นอนของเงื่อนโซ่ที่ปรากฏอยู่ของ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งประสานกันอย่างมีพลังเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นมา

1.2.2.2 ปัญหาของเงื่อนโซ่ในกรณีละเว้นกระทำ (The Difficult About Omission)

ปัญหานี้จะพบในระบอบกฎหมายแบบประมวลมากกว่าในระบบกฎหมายแบบแอง
โกล-อเมริกัน วัตถุประสงค์ของมันคือ เพื่อที่จะถือว่าการละเว้นนั้นอยู่ในฐานะของเหตุ
(Cause) ที่มีลักษณะเท่าเทียมกันกับการกระทำที่ปรากฏอันถือว่าเป็นเงื่อนโซ่ การละ
เว้นมีองค์ประกอบสองประการคือ 1. การไม่มีอะไร (Nothing) และ 2. การไม่
มีการเคลื่อนไหว (Not Movement)

ถ้าการละเว้นคือการไม่มีอะไรเลย (Nothing) คุณเหมือนในทางทฤษฎีจะ
ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะไปคิดถึงมันว่าจะอยู่ในกลุ่มของเงื่อนโซ่ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
หรือไม่ แท้จริงไม่มีความจำเป็นอะไรประโยชน์โดยสิ้นเชิงที่จะกล่าวถึงมัน เพราะว่า
การไม่มีอะไร (Nothing) อาจถูกผนวกเข้ากับสิ่งที่รู้กันว่าเป็นปรากฏการณ์ (Event)
เรียบร้อยไปแล้วก็ได้ แต่ตามความเป็นจริงในสภาวะการณหลาย ๆ อย่าง มันไม่ไร
ประโยชน์เสียทีเดียวที่จะกล่าวถึงการไม่มีอะไรในฐานะอยู่ในกลุ่มของเงื่อนโซ่ของ
ปรากฏการณ์ เช่น กรณีการกล่าวถึงนาย ก. ได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคร้ายซึ่งต่อ
มาเขาถึงแก่ความตายเพราะเขาไม่ไปพบแพทย์ จากตัวอย่างนี้จะพบว่าเหตุของความ
ตายคือ การเป็นโรคร้าย ประกอบกับเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ามัน
เป็นเหตุเช่นกันคือ การละเว้นไม่ไปพบแพทย์ การอธิบายตัวอย่างนี้ถือว่าบางทีเราวิธี
ป้องกันมิให้อันตรายเกิดขึ้นถึงแม้ว่าเราจะไม่รู้ว่ามันมีเหตุมาจากอะไร

ลักษณะของการกระทำในทางปฏิเสธในทางทฤษฎีคือ การไม่มีอะไรเลย (Nothing) ซึ่งในบางครั้งก็มีกรณีเกี่ยวกับการจงใจละเว้นกระทำซึ่งอาจยอมรับว่าเป็น การกระทำที่ปรากฏอยู่ (Positive Act) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงกล่าวกันว่า แม้ไม่มีการ ปรากฏทางกายภาพ (Physical World) แต่การละเว้นเป็นพลังที่มีอิทธิพลทาง จิตวิทยา (Psychological Influence) ได้ ยกตัวอย่างเช่น บางครั้งเราถือว่า การนิ่ง เป็นการแสดงเจตนา ถ้าสามีหนึ่ง เจยในขณะที่ภริยาประกาศว่าจะฆ่าลูก การนิ่ง เจยของสามีเป็นกา. สนับสนุนให้เธอกระทำซึ่งมีพลังหรืออิทธิพลทางจิตวิทยาต่อเธอ แต่ เรื่องแบบนี้ไม่จริงเสมอไปแม้เป็นกรณีของบุคคลที่มีหน้าที่กระทำแต่การละเว้นกระทำเขา มาเกี่ยวข้องของ การละเลยของผู้อนุบาลในการดูแลคนวิกลจริต เขาจึงหนีออกไปกระทำ ความผิด การละเลยของผู้อนุบาลมิได้มีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อคนวิกลจริตเลย เพียงแต่ ได้เปิดโอกาสให้เขาเท่านั้น ยิ่งน้อยไปกว่านั้นในกรณีที่มีผลละเว้นกระทำที่จะ ปกปิดกั้น จะมิมีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อหน้าที่จะไปท่วมทรัพย์สินของ เกือบบ้านหรือไม่

เหตุผลที่สนับสนุนอย่างหนักแน่นว่าการละเว้นมีลักษณะ เป็นการกระทำที่ปรากฏ อยู่ (Positive Act) คือ การละเว้นในขณะที่มีหน้าที่ที่จะกระทำ (A Duty to Act) บุคคลมีหน้าที่ก่อให้เกิดความระมัดระวังในการกระทำภายใต้ระดับมาตรฐานของหน้าที่ เช่น แพทย์มีหน้าที่รักษาคคนไข เพราะเขามีหน้าที่เขาจึงต้องกระทำเช่นนั้น มิใช่เพราะ เพียงว่าคนไขต้องการดูแลรักษา นอกจากนี้ยังมีความพยายามอีกประการหนึ่งที่จะแสดง ให้เห็นว่า การกระทำโดยละเว้นเป็นการกระทำที่ปรากฏอยู่ (Positive Act) โดย ให้เหตุผลว่า การกระทำโดยละเว้นมีลักษณะเท่าเทียมกับการ เคลื่อนไหวของอุปสรรค (Obstacle) ไปสู่การเกิดของผล การเคลื่อนไหวของอุปสรรคเช่นนี้ในตัวของมันเอง ปรากฏอยู่ คำว่าอุปสรรค (Obstacle) ในที่นี้หมายถึง สภาวะ ที่ปรากฏขึ้นอันเป็นผล ให้เกิดการสักรักกัน. เกิดผลสำเร็จ ถ้าผู้อนุบาลมิได้ดูแลคนวิกลจริต คอมาเขาได้ฆ่า ตัวตาย การละเว้นของผู้อนุบาลแท้ที่จริงมีความเท่าเทียมกับการ เคลื่อนไหวของอุปสรรค ในหนทางของความประสงค์ของคนวิกลจริต หมายความว่า ถ้าผู้อนุบาลได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ในการดูแลคนวิกลจริตด้วยการใช้มาตรฐานของความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ก็จะเป็นอุปสรรคชักขวางมิให้คนวิกลจริตได้ปฏิบัติการทำตัวตายได้ แต่โดยเหตุที่ผู้อนุบาล

มิได้ปฏิบัติตามที่อื่นเป็นการละเว้นการกระทำ อุปสรรคที่ควรจะมีอันจะเป็นสิ่งที่ชัก
ขวางการกระทำของคนวิกลจริตได้เคลื่อนตัวออกไปเป็นการเปิดโอกาสให้คนวิกลจริต
กระทำได้

กล่าวโดยสรุปปัญหาของการกระทำโดยละเว้น (Omission) ก็ถูกจัดอยู่ใน
กลุ่มของเงื่อนไขเช่นเดียวกับเงื่อนไขปรากฏอยู่ ซึ่งถือว่ามีความเท่าเทียมกันใน
นามของเหตุ (Cause) ของผล (Consequence) ที่เกิดขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
มีเหตุผลที่สนับสนุนอย่างน่ารับฟังว่า การละเว้นมีลักษณะเป็นการกระทำที่ปรากฏอยู่
(Positive Act) เช่นกัน

1.2.2.3 ลักษณะทั่วไปของผล (Generalization of the Consequence)

วัตถุประสงค์ของการพิจารณาลักษณะทั่วไปของผล เพื่อที่จะหาหลักเกณฑ์ในการ
ชี้ขาดและจำกัดขอบเขตของสิ่งที่เกิดขึ้นจากเหตุว่าอะไรคือผลที่แท้จริงอันอยู่ในขอบเขต
ที่กฎหมายยอมรับ เพราะในทางทฤษฎีสิ่งที่ปรากฏขึ้นตามมาจากเหตุ (Cause) นั้น มี
รายละเอียดเป็นจำนวนมากมาย เราจะถือว่าการกระทำอันเป็นเหตุจำต้องเป็นเงื่อนไข
ของผลในรายละเอียดทุกกรณีหรือไม่ ขณะที่นายมีชานายเอ เอกกำลังสวมเสื้อคลุมที่ซิด
ชายให้ การกระทำของซีในการขายเสื้อคลุมให้ เอ เป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary
Condition) ของความตายของเอ ซึ่งตายขณะสวมเสื้อคลุมหรือไม่ เพราะการสวม
เสื้อคลุมนี้เป็นรายละเอียดส่วนหนึ่งของความตาย ในปัญหาเรื่องนี้มีนักกฎหมายได้แสดง
ทัศนะที่แตกต่างกันคือ

แทรเกอร์ (Träger) ยืน ความแตกต่างอย่างมากในเวลาของความ
ตาย เวลาของการได้รับบาดเจ็บหรือในความร้ายแรงของการได้รับบาดเจ็บซึ่งเป็น
ลักษณะสำคัญที่จะเข้าใจถึงลักษณะทั่วไปของผลที่เกิดขึ้น แต่เป็นที่ยอมรับกันในทางกฎหมาย
และสามัญสำนึกว่าเป็นไปได้ที่จะมีการขายซึ่งแน่นอนว่า จะต้องตายในเร็ว ๆ นี้ ในกรณี
ที่ชายสองคนกระทำโดยอิสระจากกันยั้งและฆ่าคนที่สามในเวลาเดียวกัน แทรเกอร์เสนอ
ความเห็นว่าจะไม่เหมือนกันถ้าปราศจากการกระทำของคนเท่าไรคนหนึ่งเพราะ

ว่าความตายจากการได้รับบาดเจ็บจากการกระทำของคนเดียวไม่เหมือนกับที่ได้รับบาดเจ็บจากการกระทำของคนสองคน ทิศนะของแพรเกอร์ในกรณีนี้คงเป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนของ BUT FOR CAUSE เพื่อให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบทั้งสองคน แต่ก็มีนักกฎหมายโจมตีแพรเกอร์ว่า ให้เหตุผลตามอำเภอใจที่คิดว่าผลที่เกิดขึ้นจะต้องถูกระบุในรายละเอียดทุกกรณี

รากบรุช (Radbruch) เห็นว่า ลักษณะโดยทั่วไปของผลขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและสภาวะแวดล้อมของการกระทำ และไม่มีรูปแบบอันเป็นลักษณะทั่วไปของการกระทำความผิดทุกชนิด

เอ็ม แอล มุลเลอร์ (M.L. Muller) ได้แสดงทัศนคติที่โต้แย้งแพรเกอร์ เขาได้เสนอลักษณะทั่วไปของผลที่เป็นรูปธรรมอย่างน้อยที่สุดครบเท่าที่รายละเอียดของเวลาและสถานที่เข้ามาเกี่ยวพันด้วย แต่อย่างไรก็ตามเขาดูเหมือนจะเชื่อว่าการฆาตกรรมที่กำลังสวมเสื้อคลุมอยู่มีฐานะเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่นอกประเด็น ดูเหมือนว่า ศาลสูงสุดของเยอรมันโดยยอมรับทัศนคติของมุลเลอร์ในคดีจำเลยถูกตัดสินในรับผิด เพราะการวางเพลิงในขณะที่เขาวางเพลิงบ้านที่กำลังถูกไฟไหม้อยู่แล้ว แต่แล้วดูเหมือนว่าศาลโดยยอมรับทัศนคติที่ต่างออกไปในคดีแพนย์โคไค Cocaine แทนที่จะเป็น Novacaine เพื่อเป็นยาผสม แพนย์โคไคได้รับการปลดปล่อยตัวให้พ้นผิดจากความตายของผู้เสียหายเพราะ Novacaine อาจทำให้เกิดความตายได้

ความเห็นเหล่านี้ไม่เป็นที่น่าพอใจเพราะความยุ่งยากทั้งหลายเกิดมาจากข้อบกพร่องรากฐานของเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) ในฐานะเป็นการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล โดยทั่วไปการพรรณนาอย่างเหมาะสมของความเสียหายจะเป็นการพรรณนาที่แสดงถึงกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อเท็จจริงที่ว่า ความเสียหายอาจจะถูกพรรณนาในรายละเอียดยิ่งขึ้นเป็นความสำคัญเพราะการอ้างอิงถึงรายละเอียดบางประการ เป็นความถองการที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะอันเป็นตัวอย่างของความเสียหายทางกฎหมายที่ถูกประณาม ฉะนั้นกรณีของการกระทำ

เช่น การขายเสื้อคลุมสีแดงให้แก่ผู้เคราะห์ร้ายจะเป็นเงื่อนไขจำเป็นของความเสียหายหรือไม่ คอยเหตุนี้จึงถูกถือว่าอยู่นอกประเด็น

ลักษณะประการหนึ่งของการพรรณาลักษณะทั่วไปของผลอาจจะต้องการความพิถีพิถันเพิ่มขึ้นในประเภทของคดีต่อไปนี้ สมมุติว่า ชายคนหนึ่งจะต้องตายอีก 5 ปีข้างหน้า ถ้าเขาได้รับการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ความปกติ เอริกาเขาอย่างไรก็มีมือเขาจึงต้องตายภายใน 2 ปี หรือ ปีรักษาอย่างใดเขาจึงตายภายใน 10 ปี การรักษาของแพทย์แต่ละคนประกอบด้วยเงื่อนไขอื่น ๆ มีความเพียงพอที่จะทำให้เกิดความตายแก่ผู้ป่วยถึงแม้ว่าหลังจากมีการแทรกซ้อนที่แตกต่างกันของเวลา แต่กระนั้นก็คือเราไม่มีความรู้สึกโดยสิ้นเชิงที่จะถือว่า การรักษาของบีเป็นเงื่อนไขของความตาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผลที่ถูกถือว่าเป็นความตายมีความหมายว่า มันเกิดขึ้นก่อนเวลาที่มันควรจะเป็น ความตายของผู้ป่วยโดยการรักษาตามปกติจะตายภายใน 5 ปี ในที่นี้การรักษาของเอมีความเกี่ยวพันในฐานะเป็นเหตุกับความตายของผู้ป่วย การรักษาของบีมีความเกี่ยวพันในฐานะเป็นเหตุกับการยืดอายุของผู้ป่วย แน่นนอนที่สุดกฎหมายจะยอมรับความหมายที่ใช้ในทางปกติ เช่น "ความตาย" หมายความว่า การตายก่อนที่จะควรตายตามปกติ "การได้รับบาดเจ็บ" ในเบื้องต้นหมายความว่า ร่างกายใด ๆ ได้รับบาดเจ็บเพราะโดยปกติคนจะไม่ได้รับบาดเจ็บ การบอบสลายของทรัพย์สินหมายความว่า มันบอบสลายก่อนที่มันควรจะเป็นเกิดขึ้น นี่ก็คือความหมายที่แตกต่างระหว่างการฆ่าและการยืดอายุ การทำให้การบาดเจ็บดีขึ้นและทำให้เลวลง การทำลายวัตถุและการซ่อมแซมวัตถุ

มีทัศนะของนักกฎหมายที่แตกต่างกันหลายคนในการวางหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณา ลักษณะทั่วไปของผลซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะมองย้อนกลับไปหาเหตุที่แท้จริงได้ จนนักกฎหมาย เช่น รากบรูซ (Radbruch) เห็นว่า เสียเวลาที่จะค้นหาลักษณะทั่วไปของผล เพราะมันไม่ได้อยู่ แต่ถึงกระนั้นก็ตามมันยังมีหนทางที่จะวางหลักเกณฑ์บางประการที่จะเป็นแนวทางพิจารณาถึงลักษณะทั่วไปของผล คือสามารถดูได้จากลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นความเสียหายที่กฎหมายต้องการประณาม และสามารถพิจารณาได้จากความหมายในทางปกติทั่วไปของผลที่เกิดขึ้น

1.2.2.4 การสมมุติว่าการลบกลางเงื่อนไขและการทดแทนด้วย
สิ่งอื่น (The Procedure of Elimination and Substitution)

วิธีการนี้เป็นการพิสูจน์หาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการ
ลบกลางการกระทำที่ถูกลกล่าวหาว่าเป็นเหตุ แล้วดูว่าจะเกิดผลเช่นเดียวกับที่มีการกระทำ
หรือไม่ หรือกรณีที่มีการกล่าวหาว่าการละเว้นการกระทำเป็นเหตุของความเสียหายก็
จะมีการนำการกระทำเขาไปทดแทนแล้วดูว่าจะเกิดผลตามมาเช่นเดียวกับเมื่อมีการละ
เว้นการกระทำหรือไม่ ในสองกรณีข้างต้น เมื่อมีการลบกลางหรือทดแทนการกระทำแล้วปรากฏ
ว่าผลเกิดเช่นเดียวกันกับกรณีที่มีใคอาจขอสมมุติเช่นนั้น ก็สามารถสรุปได้ว่า ผู้ถูกลกล่าว
หา นั้นมีเหตุเป็นเหตุของความเสียหาย แต่มีปัญหาคือ การใช้วิธีการ เช่นนี้มีความแตกต่าง
ระหว่างการกระทำและละเว้นการกระทำหรือไม่

สิ่งที่ง่ายที่สุดโดยการบอกตัวอย่างก็คือ ละเว้นการกระทำเป็นกรณีแรก สมมุติว่าผู้
ถูกลกล่าวหา กำลัง ขับขี่รถจักรยาน โดยไม่มีไฟในเวลากลางคืน มีการละเว้นการกระทำที่จะ
เปิดไฟขณะขับขี่ตามกฎหมาย ศาลประสงคที่จะทำให้แน่ใจว่า การไม่มีไฟ นั้นเป็นเหตุของ
การชน แน่หนอนที่สุดมันสามารถทำได้โดยการตั้งคำถามว่า การชนกันจะเกิดขึ้นหรือไม่
ถ้ามีเงื่อนไขอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันในขณะที่ผู้ถูกลกล่าวหา ขับขี่รถจักรยาน โดยมีไฟ ในคดี
หนึ่งศาล เบอรัมิน โคคักสันว่า กรณีที่ผู้ถูกลกล่าวหาและน้องชายของ เขา กำลัง ขับขี่รถจักรยาน
ในเวลากลางคืน โดยไม่มีไฟ ผู้ตายกำลังมาในทิศทางตรงกันข้าม ไค่ตรงหน้าของชายของ
ผู้ถูกลกล่าวหาและประสบอันตรายจนเกิด ความตาย ผู้ถูกลกล่าวหาถูกฟ้องฐานประมาททำ
ใหญ่อันตาย โจทก์ต่อสู้ว่า ถ้าผู้ถูกลกล่าวหา มีไฟ ผู้ตายก็สามารถมองเห็นรถของน้องชาย
ศาลพิจารณาคดีพิพากษาว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทาง เหตุระหว่งการไม่มีไฟและ ความตาย เพราะ
ผู้ถูกลกล่าวหาถูกขจัดจาก เหตุการณ์โดยสิ้นเชิงและสรุปว่า กรณีนี้เหตุที่แท้จริงจะ เกิดมีขึ้นอยู่
นั้นเองแม้ผู้ถูกลกล่าวหา มีไฟติดอยู่หรือ

บางทีการแก้ปัญหาคดีที่คู่กรณีขอที่นำส่งสืบนี้เองคดีในคดีนี้เกี่ยวกับกรณีใบอนุญาต
(The Bickel case) ในเยอรมันและในฝรั่งเศสถือกันว่า การขับ ี่รถโดยไม่มี
ใบอนุญาตไม่ถือเป็นเหตุจำเริญ (Negligence case) นอกเหนือจาก การจราจร

ประเด็นในเรื่องนี้อยู่ที่ปัญหาว่า ถ้าผู้ขับขี่รถมีใบอนุญาตเขาจะมีฝีมือสูงขึ้นหรือไม่ แต่ที่จริงการ เป็นผู้ถือใบอนุญาตหรือไม่อยู่ที่ความสามารถในตัวของผู้ขับขี่และการใช้ความระมัดระวังขณะเกิดเหตุต่างหาก การมีใบอนุญาตขับขี่เพียงเพื่อจะเป็นมาตรการทางกฎหมายอันหนึ่งที่จะคุ้มครองสังคมเท่านั้น และมีก็เป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นทางกฎหมายว่าผู้ มีความระมัดระวังในการขับขี่ ฉะนั้นการมีใบอนุญาตขับขี่หรือไม่ ถูกขจัดออกไปจากประเด็นของเรื่องนี้

อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีสมมุติโดยลบข้อเท็จจริงหนึ่งออกไปอาจจะเกิดปัญหากรณีเหตุที่มีโอกาสเลือก (Alternative Condition) ขบวนการคิดโดยวิธีลบข้อเท็จจริงหนึ่งออกไป ดูเหมือนเป็นที่น่าพึงพอใจยิ่งในกรณีที่การกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นเหตุมีลักษณะเป็นการกระทำที่ปรากฏอยู่ (Positive Act) ถ้าผู้ถูกกล่าวหาถึงผู้ตายควยป็น เพียงแคขจัดพฤติกรรมของผู้ออกทางความคิด ความตายของผู้เคราะห์ร้ายก็จะถูกขจัดออกไปเช่นกัน ดูเหมือนจะไม่จำเป็นที่จะกล่าวหาว่า อะไรจะเกิดขึ้นอีก ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ไคยง แต่ที่จริงในสถานการณ์ขณะนั้นอาจจะมีบุคคลอื่นตั้งใจจะยิงผู้ตายเช่นกัน โดยสามัญสำนึกเหตุการณ์ในลักษณะนี้ไม่อาจชักขวางการวินิจฉัยของเราว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นเหตุของความตาย อย่างไรก็ตามในคดีของเหตุที่มีโอกาสเลือกทำให้เกิดความยากลำบากสำหรับทฤษฎีขจัด (The Elimination Theory) ซึ่งเราจะพิจารณากันต่อไป

1.2.2.5 เหตุร่วมและเหตุที่มีโอกาสเลือก (Additional and Alternative Causation)

เป็นที่ยอมรับกันว่าในคดีของเหตุสะสม (Additional Causation) เช่น เอและบี ยิงซีในขณะเดียวกันถูกจุดสำคัญเป็นเหตุให้ซีถึงแก่ความตาย บุคคลทั้งสองควรจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายเพื่อความตาย แต่กรณีดูเหมือนว่าจะไม่ตรงกับทฤษฎีเงื่อนไขขจัดการขจัด (Elimination) ถูกนำมาใช้ในฐานะ เป็นทฤษฎีที่จะพิสูจน์ว่าการกระทำเป็นเงื่อนไขหรือไ้ ักคิดฝ่ายสนับสนุนทฤษฎีเงื่อนไขพยายามที่จะให้เหตุผลแก่ไ้ปัญหา

เอนเนคเชรุส (Eneccerus) มีความเห็นว่า ในเรื่องนี้คงคิดว่าผลเกิดขึ้นสองครั้งแม้มีผู้กระทำพร้อมกันก็ตาม โดยรากฐานของกฎหมายจะต้องใหญ่กระทำทั้งสองต้องรับผิดชอบต่ออย่างแนบนอน และยืนยันว่า การกระทำแต่ละอันเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับตัวมันเอง (A Necessary Condition for itself)

ทาร์โนสกี (Tarnowski) โต้แย้งว่าในกรณีการยิงอย่างอิสระโดยพร้อมเพรียงกันของเอและบี เราไม่อาจกล่าวได้ว่า ความตายของเอเพราะห่วยจะเกิดขึ้นในขณะที่การยิงของเอ เพราะเราจำต้องถือข้อสมมุติฐานว่า การยิงของบีเป็นเงื่อนไขจำเป็นของความตาย กรณีนี้นำไปสู่ความหมายที่เคลือบคลุมของเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) เพราะไม่เคยแสดงชัดมาแล้วว่า เงื่อนไขจำเป็นสามารถพิสูจน์โดยวิธีการขจัด (Elimination)

อะไรเป็นข้ออ้างในการตั้งข้อสมมุติฐานว่า การยิงของบีเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความตาย อาจจะมีเงื่อนไขที่เพียงพออื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันปรากฏอยู่ในโอกาสเช่นนั้นด้วย

ไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ที่อ้างเหตุผลอย่างแน่ชัดเพื่อที่จะผสมผสานกลมกลืนทฤษฎีเงื่อนไขกับความจำเป็นที่จะกำหนดความรับผิดชอบผู้กระทำทั้งสองในกรณีเหตุการณ์ (Additional Causation) ความคิดของเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) เพียงพอที่จะผนวกกับความคิดของเงื่อนไขเพียงพอ (Sufficient Condition) เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานี้ ส่วนกรณีของเหตุที่มีโอกาสเลือก (Alternative Causation) มีลักษณะยุ่งยากที่คล้ายคลึงกัน เมื่อใช้ทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Condition) เพื่อพิสูจน์ความรับผิด การอธิบายอย่างละเอียดในเรื่องนี้จะปรากฏอยู่ในส่วนต่อไปในเรื่องเหตุประสาน (Combined Cause)

แนวความคิดว่าด้วยความเท่าเทียมกันของเหตุต่าง ๆ อันประกอบเป็นเหตุของเงื่อนไขที่เพิ่ม ในการก่อให้เกิดผลของจอห์น สจวต มิลล์ นั้น ได้มีอิทธิพลมายังนักกฎหมายในยุคต่อมาในการสร้างทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Condition) นี้

กลาสเซอร์ (Glaser) เป็นคนแรกที่วางแนวความคิดเป็นระบบอย่างชัดเจนโดยใช้วิธีการขจัดเหตุออกไป (Theory of Elimination) ซึ่งเหมือนกับวิธีคิดของ BUT FOR CAUSE แต่เมื่อเกิดปัญหาในกรณีการพิสูจน์ถึงเหตุที่แท้จริงในเรื่องของเหตุที่มีโอกาสเลือก (Alternative Cause) เหตุรวม (Additional Cause) เหตุที่เกิดขึ้นพร้อมกัน (Concurrent Cause) หรือ เหตุสะสม (Cumulative Cause) เป็นคนที่เกิดความสับสนในหมวกคิดฝ่ายทฤษฎีเงื่อนไขซึ่ง BUT FOR CAUSE ก็ได้ประสบปัญหานี้เช่นกัน ฉะนั้นนักคิดฝ่ายทฤษฎีเงื่อนไขไม่สามารถแก้ไขปัญหาในประเด็นนี้ออกมาอย่างชัดเจน ทฤษฎีเงื่อนไขก็ยังไม่แตกต่างกับ BUT FOR CAUSE เป็นแน่ ซึ่งในที่สุดก็จะกลับไปสู่การใช้หลักสามัญสำนึก (Common-Sense Principle) แต่ถ้ามองความเชื่อของ บูรี (Buri) ซึ่งเป็นนักกฎหมายฝ่ายทฤษฎีเงื่อนไขที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดก็จะสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้เพราะบูรียืนยันถึงความเท่าเทียมกันของเหตุต่าง ๆ ในการก่อให้เกิดผล (Consequence) ขึ้น ฉะนั้นในกรณีของปัญหาข้างต้นก็ย่อมถือได้ว่า ผู้กระทำเป็นเหตุของผลที่เกิดขึ้น แม้จะเกิดความสับสนเมื่อใช้วิธีการขจัดเหตุ (Theory of Elimination) ก็ตาม เช่นการพิสูจน์หาผู้กระทำผิดกรณีเหตุสะสม (Additional Cause) ถ้ามีการใช้วิธีการขจัดเหตุมาพิสูจน์ตามลำดับก็จะหาผู้กระทำผิดไม่ได้เลย แต่โดยที่ถือว่าผู้กระทำแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในฐานะ เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และความเสียหายก็เกิดขึ้นจริง ถ้าไม่มีการกระทำของพวกเขาทุกคน ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น พวกเขาทุกคนจึงเป็นเหตุของความเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อในเหตุเท่าเทียมกันมีจุดอ่อนอยู่หลายกรณี ดังจะได้อธิบายต่อไป

1.2.3 ข้อวิจารณ์

1.2.3.1 ข้อ 1

ก. ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายได้² การพิสูจน์

¹ ในส่วนนี้ใช้วิธีการขจัดเหตุ (Theory of Elimination) เข้ามาพิสูจน์

² วารี นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด

จัดการงานนอกสั่ง ลากม็ควรไค, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหา-
วิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 83 - 84.

โดยทฤษฎีเงื่อนไทม์สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ทุกครั้งเพราะถือหลักความเท่าเทียมกันของเหตุ ฉะนั้นเมื่อมีการกระทำหรือละเว้นกระทำตามหน้าที่ ย่อมถือว่าเป็นเหตุของผลที่เกิดขึ้นเสมอโดยไม่คำนึงถึงว่าพฤติกรรมเช่นนั้นจะมีระดับของพลังที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยหลักที่ว่า ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเพื่อผลที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาในแง่ของความเป็นธรรม กฎหมายจะละทิ้งผู้เสียหายให้คงทนทุกข์ทรมานอยู่ตามลำพัง เพราะไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบใดๆ การให้ทฤษฎีเงื่อนไทม์จะไม่มีทางเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ได้

ข. สามารถแก้ปัญหาในกรณีที่เป็น BUT FOR CAUSE ไม่สามารถแก้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการมีการกระทำความผิดโดยอิสระอย่างพร้อมเพรียงกัน (Concurrent Cause) ที่แต่ละการกระทำโดยอิสระมีอำนาจทำให้เกิดความเสียหายเช่นเดียวกับกรณีที่มีการกระทำจากส่วนอื่นในขณะเดียวกัน เช่น ก. และ ข. แต่ละคนกระทำโดยอิสระ ยิง เอ ในขณะเดียวกัน กระสุนของทั้งสองคนถูกจุดสำคัญของร่างกายเอ ทำให้ถึงแก่ความตาย ถ้าใช้ BUT FOR CAUSE เข้ามาพิสูจน์หาผู้กระทำผิดก็อาจจะเกิดข้อเถียงและโยนความรับผิดชอบซึ่งกันและกันระหว่าง ก. และ ข. เพราะถ้าฝ่ายหนึ่งไม่กระทำ ความเสียหายก็จะเกิดขึ้นอยู่นั่นเอง ในที่สุดก็จะหาผู้กระทำผิดไม่ได้ซึ่งขัดต่อสามัญสำนึกเป็นอันมาก แต่ถ้าใช้ทฤษฎีเงื่อนไทม์เข้ามาพิสูจน์ ก็สามารถสรุปได้ว่า การกระทำของ ก. และ ข. เป็นเหตุที่มีความเท่าเทียมกันในการก่อให้เกิดความตายของเอ ถ้าสมมุติโดยลบการกระทำของเขาทั้งสองออกไป ความตายของเอ ก็จะไม่เกิดขึ้น ฉะนั้น ก. และ ข. เป็นเหตุให้เกิดความตายต้องรับผิดชอบ ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับสามัญสำนึกโดยไม่มีทางปฏิเสธเป็นอย่างอื่นได้

1.2.3.2 ข้อเสีย

ก. ผู้ละเมิดอาจต้องรับผิดชอบโดยไม่มีขอบเขตจำกัด เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ในทางทฤษฎีนั้นผลที่สืบเนื่องมาจากเหตุไม่มีทางสิ้นสุด กฎหมายไม่อาจกำหนดความรับผิดชอบให้ผู้กระทำละเมิดอย่างมากมายมหาศาลจนไม่มีขอบเขตจำกัด

จากการกระทำผิดเพียงเล็กน้อยหรือแม้รุนแรงก็ตาม ซึ่งจะเป็นการชักต่อความเป็นธรรม และสามัญสำนึกของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีเหตุใหม่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาอันเป็นเหตุจากผู้เสียหายเอง ก็ยิ่งเห็นชัดยิ่งขึ้นว่าจะเกิดความไม่เป็นธรรมที่จะให้ผู้ละเมิดรับภาระในความเสียหายเหล่านี้ คือเช่นนี้เช่น หลักระโหลกบางหรือโรคโลหิตไหลไม่หยุด (E. . . ell Skull or Haemophilic Type Case) เป็นที่เห็นกันว่า มันรุนแรงเกินไปที่จะลงโทษผู้ละเมิดโทษของรับผิดเพื่อความอ่อนแอของผู้เสียหายที่มีอยู่ก่อนแล้วอันเป็นเหตุที่สับสนออกพร้อมกันกับที่มีการละเมิด (Concurrent Cause) ในประเด็นเช่นนี้ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (The Adequacy Theory) เป็นที่ยอมรับมากกว่ามันเป็นการเยียวยาส่วนหนึ่งต่อความเสียหายเพราะมันปลดปล่อยผู้กระทำให้หลุดพ้นความผิด ไม่เพียงแต่เพราะมีเงื่อนไขอันผิดปกติเป็นเครื่องสนับสนุน แต่ประกอบกับการกระทำของผู้ละเมิดไม่มีลักษณะเพิ่มความน่าจะเป็นของความเสียหาย โดยเหตุนี้ผู้ละเมิดไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายทั้งหมดถ้าเขาตีค้อย ๆ แคลาเขาตีแรง ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความตายแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นโรคโลหิตไหลออกไม่หยุด (Haemophilic) ผู้ละเมิดก็ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายทั้งหมด แน่่อนที่สุดหลักสามัญสำนึก (Common-Sense Principle) ไม่สามารถเยียวยากรณีที่ยากเช่นนี้ได้ เพราะมันไ้วางลักษณะความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขที่มีอยู่ก่อนของผู้เคราะห์ร้ายและผลที่ตามมาอันผิดปกติ¹

ยิ่งกว่านั้นศาลได้ประสมกับความยากลำบากในการผสมกลมกลืนทฤษฎีเงื่อนไขกับการเรียกร้องของสามัญสำนึกในคดีที่มีเหตุหรือการกระทำแทรกซ้อนจากภายนอกอันเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันและผิดปกติในหลายวิธีทาง เช่น กรณีผู้เสียหายถูกทารุณจนไม่สามารถเคลื่อนไหวไปไหนได้ โดยบังเอิญเขาถูกฟ้าผ่าลงมาทำให้ถึงแก่ความตายหรืออาจจะเป็นกรณีที่เขายตายโดยอุบัติเหตุขณะที่เอนทางมาหาแพทย์ ปัญหาถ้าโชทฤษฎีเงื่อนไขมาพิสูจน์ยอมแน่นอนว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ในแง่ของความรู้สึกของคนทั่วไปก็ยังคง เป็นปัญหาอยู่ว่าเป็นธรรมหรือไม่ที่จะกำหนดให้ผู้ละเมิดต้องรับผิดเพื่อความเสียหายทั้งหมด

¹ Hart and Honore, Causation in the Law, pp. 409 - 410.

ข. ไม่สามารถรู้แน่ชัดว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ เพราะโดยสาระสำคัญของทฤษฎีถือว่า เหตุทุกเหตุมีความเท่าเทียมกันที่จะก่อให้เกิดผล ฉะนั้นเมื่อมีการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาประสานกับเหตุแวดล้อมอื่น ๆ มากมายก็จะถือว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดกับผลเสียหายที่เกิดขึ้น แม้ว่าเหตุแทรกซ้อนที่มีพลังมากกว่าในการก่อให้เกิดผลขึ้นก็ตาม ซึ่งในบางกรณีจะชักคอสามัญสำคัญอย่างยิ่งและชักคอสมาเป็นกรรม ถ้าใช้ทฤษฎีเงื่อนไขเพื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบ ผู้ละเมิดก็จะต้องรับผิดชอบทุกกรณี

ค. ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วย ไม่มีหลักในการชั่งน้ำหนักเพื่อลดหย่อนความรับผิดชอบของผู้ละเมิด และยิ่งไปกว่านั้นก็เกิดปัญหาว่า ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพราะถ้าเป็นที่แน่ชัดว่าผู้เสียหายมีความผิดอยู่ด้วยในการก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งโดยทฤษฎีเงื่อนไขถือว่าความผิดของผู้เสียหายเป็นเหตุที่มีความเท่าเทียมกันกับการกระทำอันเป็นความผิดของผู้ละเมิด เมื่อเป็นเช่นนี้จะบังคับให้ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบต่ออย่างไรในเมื่อต่างฝ่ายต่างก็ผิดเท่า ๆ กัน อาจจะเกิดคดีขึ้นดังนี้

ก. เช่นรถขายถ่านในเวลาค่ำคืนโดยไม่มีสัญญาณไฟเป็นที่สังเกตเพื่อป้องกันอันตรายอันเป็นการผิดกฎหมาย ข. ขับรถมาด้วยความเร็วปกติ มองเห็น ก. ในระยะกระชั้นชิดมากเนื่องจากรถที่ขับสวนมาเปิดไฟสูงส่องหน้า ข. จนพร่ามัว จึงไม่สามารถหลบไหลบหนี ก. รถของ ข. จึงพุ่งชน ก. ถึงแก่ความตาย เมื่อพิจารณาอย่างคร่าว ๆ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุครั้งนี้ ประการแรก ความผิดของ ก. ที่ไม่มีไฟติดท้ายรถเช่น ประการที่สอง ความผิดของรถที่ขับสวนมาเปิดไฟสูง ประการที่สามความผิดของ ข. ที่ขาดความระมัดระวังในการขับรถ ถ้าใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิสูจน์ก็จะพบว่า เหตุสามประการนี้มีความเท่าเทียมกันทั้งสิ้นในการก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งในความรู้สึกของสามัญชนย่อมจะเห็นชัดแย้งกับข้อสรุปของทฤษฎีนี้เป็นแน่ ในตัวอย่างในลักษณะนี้จะต้องมีเหตุใด เหตุหนึ่งที่มีความรุนแรงในการก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าในเหตุอื่นเองจะต้องรับผิดชอบ

1 Anon and Walton, Introduction to French Law, p. 212.

ในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ก็อาจจะลดหย่อนความรับผิดชอบ เนื่องจากมีเหตุอื่น ๆ
เข้ามาแทรกซ้อนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นเหตุจากความผิดของผู้เสียหายเอง

ง. อาจเกิดความไม่เป็นธรรมในกรณีของเหตุสะสม
(Cumulative Cause) เพราะโดยเนื้อแท้ของการกระทำซึ่งเป็นเหตุแต่ละอันโดยอิสระ
ในเหตุสะสมนั้น ไม่มีสภาพเป็นอันตรายที่จะมีพลังก่อให้เกิดความเสียหาย การไร้ทฤษฎี
เงื่อนไขเข้ามาพิสูจน์ก็จะสรุปออกมาว่า เหตุทุกเหตุในเหตุสะสมมีความเท่าเทียมกัน
การก่อให้เกิดผลอันจริงต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมด ขอสรุปในลักษณะเช่นนี้เป็น
ที่สงสัยว่าจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือไม่

1.2.4 บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าโดยสาระสำคัญของทฤษฎีเงื่อนไขคือ
ความคิดเกี่ยวกับเหตุรวม (A Collective Cause) หรือชุดของเงื่อนไข (Complex
Set of Conditions) และความเท่าเทียมกันของเงื่อนไขทั้งหมด (The
Equivalence of All Conditions)

อย่างไรก็ตาม การไร้ทฤษฎีเงื่อนไขในคดีแพ่งได้รับความสำเร็จน้อยมากเพราะ
มีจุดอ่อนเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเรื่องความไม่มีที่สิ้นสุดของความรับผิด
ของผู้กระทำละเมิดซึ่งปัญหานี้จะเกิดขึ้นบ่อยมากในคดีอาญา เพราะจะต้องมีการพิสูจน์ถึง
เจตนา ส่วนการกระทำโดยประมาทจะมีกรณีที่ต้องรับผิดชอบมาก ทฤษฎีนี้จึงประสบ
ความสำเร็จในการใช้กับคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตามมีศาลหลายประเทศในแถบยุโรป
ที่ใช้ทฤษฎีเงื่อนไขในคดีแพ่ง ตั้งแต่เยอรมันซึ่งเป็นจุดกำเนิดสมัยใหม่ของสวิสเซอร์แลนด์
ฝรั่งเศส ใ้รับการยอมรับในระยะหนึ่งมากที่สุด ในสวิสก็ใช้หลายทฤษฎีไม่ได้นึกถึงทฤษฎี
ใดแน่นอน แต่ในหมู่ทฤษฎีเหล่านั้นก็มีทฤษฎีเงื่อนไขรวมอยู่ด้วย² ที่เป็นเช่นนี้เพราะ

¹ หุค แสงอุทัย, "ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในคดีอาญา," 23
วารสารนิติศาสตร์ 4 : 903 - 906.

² Ivy Williams, The Source of Law in the Swiss Civil Code,
p. 108 - 110.

ทฤษฎีเงื่อนไขสามารถไขว้กันโดยเพียงแต่ใช้สมมุติด้วยการลบข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุออกไป (Theory of Elimination) เท่านั้นก็จะสามารถหาค่าตอบได้ และทฤษฎีเงื่อนไขยังสามารถแก้ปัญหาบางกรณีที่มี BUT FOR CAUSE ไม่สามารถแก้ได้ สำหรับส่วนที่บกพร่องบางกรณีของทฤษฎีเงื่อนไขศาลก็พยายามหาเหตุผลเข้ามาอุดช่วย เช่น ศาลในประเทศสเปนจะถือว่า เป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลถ้ามีการพิจารณากระทำผิดโดยจิตใจของผู้เสียหาย หรือการกระทำแทรกซ้อนโดยจิตใจของบุคคลที่สาม แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่เห็นพ้องกันว่าทฤษฎีเงื่อนไขยังมีจุดอ่อนอยู่ คดีที่ยาก ๆ สลับซับซ้อน ทฤษฎีเงื่อนไขไม่สามารถให้คำตอบอันเป็นที่น่าพึงพอใจได้ เช่น เอาท์โบ้ที่ได้รับบาดเจ็บโดยประสงค์จะฆ่าบี ขณะที่บีเดินทางไปหาแพทย์ บี้ถูกฆ่าโดยจิตใจโดยบี หรือบีถูกคนไม่ลมหับตาย ความตายของบีจะไม่เกิดขึ้นเลยถ้าไม่มีการได้รับบาดเจ็บมาก่อน เพราะบีก็จะไม่มีทางไปอยู่ ณ ที่นั้นขณะที่ได้รับการกระทำจนถึงแก่ความตาย ทฤษฎีเงื่อนไขมิได้ให้คำตอบอันเป็นที่น่าพึงพอใจสำหรับคำถามที่ยาก เช่นนี้

1.3 เหตุอิงขนาด ² (Adequate Cause)

1.3.1 ประวัติการก่อตั้งทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐาน

1.3.1.1 ความคิดของฟอน บาร์ (Von Bar) ผู้เริ่มคิดทฤษฎี

ฟอน บาร์ เป็นผู้เบิกทางของสำนักคิดนี้ ³ ความคิดของเขาคิดเหมือนคังท์ กลาสเซอร์ (Glaser) คิดเกี่ยวกับทฤษฎีเงื่อนไข แต่เขาปฏิเสธข้อสรุปของกลาสเซอร์ ที่กล่าวว่า เงื่อนไขทุกอันถือว่าเป็นเหตุ โดยฟอน บาร์คิดว่า "เหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) แต่มันเป็นสิ่งผิดที่คิดว่า จะเรียกเงื่อนไขทุกอันว่าเป็นเหตุ (Cause)"

¹ Hart and Honore, Causation in the Law, p. 408.

² คังท์ มีคำอธิบายที่นัยสวามากแปลว่า "เหตุเหมาะสม" ซึ่งผู้เขียนคิดว่า การแปลว่า "เหตุอิงขนาด" จะใกล้เคียงความหมายที่แท้จริงของ คังท์มากกว่า โดยที่ทฤษฎีนี้ถูกวางขึ้นในประเทศเยอรมันมีชื่อว่า Theorie der adäquaten Verursachung.

³ Hart and Honore, Causation in the Law, p. 411.

โดยเหตุที่ฟอน บาร์มีความเชื่อในเรื่องการเกิดของปรากฏการณ์นั้นเกิดจาก
 กลุ่มของเงื่อนไขจำนวนมากมาประสานกันจนเกิดมีพลังพอกีที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นมา ฉะนั้น
 ในแง่ของผู้สังเกตการณ์บางครั้งมีความจำเป็นจะต้องเลือกเหตุอันใดอันหนึ่งออกมา เขาคิด
 ว่า การเลือกเหตุออกมาจากชุดของเงื่อนไขมีลักษณะสัมพันธ์ข้อวัตถุประสงค์ของการ
 แสงไฟในกรณีที่ดินถูกโยนลงไปในทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ เหตุของการตกลงไปคือ
 แรงโน้มถ่วง ในทัศนะของนักกฎหมาย การกระทำที่ปล่อยหินตกลงไปคือ เหตุ ฟอน บาร์
 ยืนยันว่า ความคิดของเราเกี่ยวกับอะไรคือ เหตุ นั้นสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ของเรา
 ตั้งแต่ที่เรายังเป็นเด็ก โดยการเริ่มรับรู้ลักษณะทางธรรมชาติต่าง ๆ ของกฎเกณฑ์ทางธรรม-
 ชาติ ของลำดับเหตุการณ์ เมื่อเกิดสิ่งหนึ่งขึ้น ย่อมจะส่งผลให้อีกสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามมา
 อย่างเสมอ จากการสังเกตอยู่บ่อยครั้ง เมื่อระยะเวลาอันยาวนาน จึงเป็นความเชื่อหนึ่ง
 เมื่อเกิดปรากฏการณ์ใด ๆ ขึ้นมาเราก็สามารถมองย้อนกลับไปในเหตุของมันได้เสมอ
 ฉะนั้นโดยสาระสำคัญของความคิดของฟอน บาร์ จึงมีความเชื่อในเรื่อง "ลักษณะสม่ำเสมอ
 เดียวของปรากฏการณ์" (Regular Course of Events) ความคิดของฟอน บาร์
 ในเรื่องนี้สำคัญมากเพราะ เป็นรากฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
 และผล

ความเชื่อใน "ลักษณะสม่ำเสมอของปรากฏการณ์" ฟอน บาร์ยังขยายความ
 เชื่อนี้ต่อไปอีก ในกรณีที่มีการกระทำนั้น "สามารถสังเกตเห็น" ได้ว่าจะมีผลประเภทใด
 ปรากฏตามมาก็ไม่จำเป็นที่จะต้องถือว่าการกระทำนั้นเป็นเหตุ (Cause) ของผล ถ้าจะ
 มีความเป็นไปได้มีลักษณะสม่ำเสมอของปรากฏการณ์การผ่าตัดของแพทย์ ลักษณะสม่ำเสมอ
 ของปรากฏการณ์คือ ผู้ป่วยนั้นพ้นจากการทุกข์ทรมานจากโรค หรือผู้ป่วยมีสภาพทางร่าง-
 กายดีขึ้น คอยเหตุนี้ในกรณีแพทย์ทำการผ่าตัดที่อันตรายด้วยความจำเป็น ส่งผลให้ผู้ป่วย
 ถึงแก่ความตายซึ่ง เป็นความตายที่สามารถสังเกตเห็นได้ ตามทัศนะของฟอน บาร์ การ
 กระทำของแพทย์มิใช่ เป็นเหตุของความตาย

ตัวอย่างแรกนี้มาคิดแฉกให้เห็นถึงจุดอ่อนส่วนหนึ่งของความคิดของฟอน บาร์
 ความล้มเหลวของเขาคือ เป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกออกอย่างเด็ดขาดระหว่าง การกระทำ
 ผิด (Fault หรือ Unlawfulness) และความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล การ

กระทำของแพทย์ที่มีลักษณะอันร้ายเป็นการถูกเงินอาจจะจำเป็นและไม่ผิดกฎหมาย
เว้นแต่แพทย์จะขาดความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีที่แพทย์อาจจะไม่ยอมรับ
ตามกฎหมาย แม้ว่ากรกระทำจะเอาเป็นเหตุใหญ่ด้วย

1.3.1.2 ความคิดของ เจ ฟอน ครีส (J. Von Kries) ^{ผู้ก่อตั้ง} ทฤษฎีเป็นปกติ

ฟอน ครีส เป็นผู้เชี่ยวชาญทางสรีรวิทยาที่เฟรiburk (Freibury) เขาเป็นคน
แรกที่นำเอาทฤษฎีเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) ก้าวหน้าขึ้นมาในปี ค.ศ. 1880
ฟอน ครีสสนใจในเรื่องทฤษฎีทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับความน่าจะเป็น (The
Mathematical Theory of Probability) และสนใจในหลักสถิติทางสังคมวิทยา
เขาเห็นว่าหลักในเรื่องความน่าจะเป็น (The Notion of Probability) อาจนำ
ไปประยุกต์ใช้กฎหมายได้ด้วย ฟอน ครีสเสนอว่า "ความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัย"
(Möglichkeit) จะต่างแยกออกจาก "ความน่าจะเป็นทางสถิติวิสัย"
(Wahrscheinlichkeit) เพราะว่าการความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยเป็นความสัมพันธ์
ระหว่างความเป็นอิสระทางปรากฏการณ์กับความรู้อของเรา มีเป็นธรรมชาติของเรื่อง
(Natural of Thing) ในความน่าจะเป็นที่จะก่อให้เกิดปรากฏการณ์ใด ๆ ขึ้นมาซึ่ง
สามารถพิสูจน์ได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีได้ใช้ความรู้ได้ ตามนิยามนี้ หรือลักษณะ
ความเอาใจของคนเราไปที่หาความที่มีส่วนน่าจะเป็น

ฟอน ครีสเสนอความเห็นว่าการจะพิจารณาว่าความน่าจะเป็นเช่นไรมีลักษณะ
เป็นภาวะวิสัย (Objective) มีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1 ฟอน ครีสได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับทฤษฎีเหตุถึงขนาดไว้หลายเล่มคือ Die
Prinzipien der Wahrscheinlichkeitsrechnung (1866), Über den
Begriff der objektiven Möglichkeit und einiger Anwendungen desselben
(1870); Über die Begriff der Wahrscheinlichkeit und Möglichkeit
und ihre Bedeutung im Strafrechte (1889).

ประการแรก ความถี่สัมพัทธ์ (The Relative Frequencies) ของ
 ชนิดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในลักษณะอิสระจากความรุนแรงการคาดคิดของเรา ควบ
 เทนนี้ถ้าถูกเตาซึ่งมีรูปร่าง เป็นรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ถูกโยนลงไม่ปรากฏว่า เลขที่ออกเป็น
 สวมนอกจากการโยนหลาย ๆ ครั้งโดยเฉลี่ยออกเลข 6 จากการโยน 1 ใน 6 ครั้ง
 ในกรณีที่ว่าความถี่สัมพัทธ์ของเลข 6 ต่อการโยนคือประมาณ 1 ใน 6 โดยรากฐาน
 ของความรู้เกี่ยวกับความถี่สัมพัทธ์สามารถยืนยันได้ว่าความน่าจะเป็น (Probability)
 ของการโยนลูกเต๋าเพื่อให้ได้เลข 6 มีประมาณ 1 ใน 6 กรณีนี้อาจนำไปใช้กับกรณี
 เฉพาะของความถี่สม่ำเสมอ (Regular Frequencies) และเมื่อเราเข้าไปใช้กับความ
 สัมพันธ์ทางภาวะวิสัยระหว่างชนิดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับ "ความน่าจะเป็นเฉพาะ"
 (A Particular Probability) แต่ที่จริงลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือความน่าจะเป็น
 เป็นเฉพาะคือ การประยุกต์ใช้กับความถี่สัมพัทธ์ในลักษณะเช่นนี้ จะทำให้มีความน่า
 จะเป็นทางภาวะวิสัยที่แน่นอนยิ่งขึ้น สามารถที่จะระบุชนิดของปรากฏการณ์อันเป็นผลที่จะ
 เกิดขึ้นได้แน่นอนชัดเจนนั่น ความถี่ของฟอน คริสโน เรื่องนี้มีความสำคัญมาก

สิ่งที่ต้องพึงหาคำความเข้าใจต่อไปคือ ถึงแม้ว่าความน่าจะเป็นมีลักษณะทางภาวะ
 วิสัยก็ตาม แต่ลักษณะทั่วไปของความถี่ (Frequency Generalizations) มีลักษณะ
 สัมพัทธ์ของชนิดของปรากฏการณ์ ควบเทนนี ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะคิดอย่างขบถว่า ๆ ถึง
 ความถี่ของความตายจากทั่วโลกเพื่อที่จะประมาณความน่าจะเป็น แต่เราจะต้องรู้ความ
 ถี่ในฐานะเป็นสัดส่วนของชนิดอื่น ๆ เช่น ความตายจากเหตุทุกกรณีในประเทศอังกฤษ
 ในระยะเวลาหนึ่งที่เรากำหนดไว้ เช่นเดียวกันกับความถี่สัมพัทธ์ของการโยนลูกเต๋า
 ตามปกติและการปรากฏเลข 6 ประมาณ 1 ใน 6 ของการโยนลูกเต๋ามาตลอดคล่องกับ
 ความเห็นไปไกลของการโยนโดยเครื่องจักรที่ถูกร่างขึ้นโดยเฉพาะที่จะโยนได้เลข 6
 ทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง ความถี่ของการโยนควบเครื่องจักรและเลข 6 อาจจะแตกต่าง
 จากความถี่สัมพัทธ์ของการโยนตามปกติและเลข 6 ในที่นี้เฉพาะที่ลักษณะของความถี่สัมพัทธ์
 เป็นความจริงเท่าที่ความรู้และการคาดคิดของเรา แต่การประยุกต์ใช้กับความถี่ตาม
 ความเป็นจริงเพื่อที่จะคิดถึงความน่าจะเป็นของเหตุการณ์เฉพาะมักจะอยู่บนรากฐานของข้อมูล
 และข่าวสารที่ไม่สมบูรณ์เพราะว่าคนเราทำการคาดประมาณโดยรู้เพียงว่าหรือจะมี

ปรากฏการณ์ชนิดหนึ่งและกำลังใจความที่สัมพันธ์กับคลื่นความน่าจะเป็น ซึ่งกรณีนี้มัน เป็น หรืออาจจะ เป็นปรากฏการณ์อื่นด้วย

ประเด็นของฟอน นริสใน เรื่องนี้เป็นสิ่งทีี่อื่นหนึ่ง แลความยุ่งยากของการ ทำความถี่สัมพันธ์ให้แน่นอนและการกำหนดชนิดของปรากฏการณ์ซึ่งจะคิดตามมา เมื่อมี ความถี่ปรากฏอยู่อันแสดงถึงความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยที่ค่อนข้างแน่นอนนั้น เป็นสิ่งทีี่ ยิ่งใหญ่มาก

ประการที่สอง ความถี่สัมพันธ์โดยตัวของมันเอง เป็นเพียงสัญลักษณ์ของความ สัมพันธ์พื้นฐานของชนิดของปรากฏการณ์ที่ฟังจะเกิดขึ้น กรณีนี้มัน เป็นความสัมพันธ์พื้นฐาน มากขึ้นซึ่งฟอน นริสอธิบายไว้ในฐานะความสัมพันธ์ของความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัย (Relation of Objective Probability) ด้วยเหตุนี้ฟอน นริสจึงกล่าวว่า ความน่า จะ เป็นทางภาวะวิสัยของการปรากฏอย่างสม่ำเสมอ ของเลข 6 ใน เมื่อมีการโยนลูกเต๋า อยู่ระหว่าง 1 ใน 6 อย่างแน่นอน และความถี่ที่ถูกสังเกตนี้เป็นเพียงสัญลักษณ์ของ ปรากฏการณ์ที่ฟังจะเกิดขึ้น ความคิดส่วนนี้เปิดช่องให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ครบเท่าที่มัน เป็นการคาดประมาณถึงการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ของชนิดของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริง แต่มันได้สืบเนื่องมาจากความถี่ที่ถูกสังเกต

ประการที่สาม ความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยจะต้องอยู่ในความหมายนรากล ฐานของการคาดประมาณความถี่ที่ไม่ผิดปกติ ปัญหาในเรื่องนี้อาจจะเกิดขึ้นในกรณีที่ บุคคลที่จะทำการประมาณความน่าจะเป็นของลูกเต๋าทิ้งขึ้นเลข 6 ซึ่งเข่าไม่เข้าใจว่า ลูกเต๋าลูกถ่วง แต่ประเด็นที่เป็นเรื่องเล็กน้อย คนที่ทำการคาดประมาณอาจจะเข้าใจผิด เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เขาอ้างถึง ฉะนั้น เพื่อการประมาณความถี่สัมพันธ์ที่ไม่ผิดปกติจะของ มีความถี่ที่ผิดปกติในการสืบในหรืออย่างอื่นถึงข้อเท็จจริง

ประเด็นสำคัญของความถี่สัมพันธ์ของฟอน นริสคือ "ความถี่สัมพันธ์วิสัยที่แน่นอนเป็น ภาวะวิสัย (Objective) อะไรก็ตามมันมีความสำคัญ เมื่อเราบ่งชี้ไว้เป็นการจงใจว่า เราต้องการให้ความน่าจะเป็นมากกว่าเหตุการณ์นี้ เมื่อพิจารณา เป็นองค์ประกอบ ในความถี่ของความถี่สัมพันธ์ของตัวเองและเฉพาะของ เหตุการณ์แน่นอนและมีแน่นอน เราอาจจะหา

บุคคลที่เป็นการทดลองก่อนจากหลักทั่วไป (Generalization) สำหรับกรณีที่ยังขาดหลักฐานไม่มีข้อพิสูจน์ที่ยืนยันแน่นอน เช่นกรณีที่เราคิดว่า เอกษัตริย์ซึ่งได้รับบาดเจ็บจากเชื้อโรคนั้นหนึ่งอาจจะกลายเป็นคนตายอดเพราะ เชื้อโรคนั้นมีความรุนแรง แต่เราไม่สามารถหาหลักฐานที่สามารถยืนยันได้อย่างแน่นอนว่าการตายของ เอ็กซ์ เกิดจากเชื้อโรคนั้น แต่ปรากฏว่า ทุกคนซึ่งได้รับเชื้อโรคนั้นจะกลายเป็นคนตายอดซึ่งถือเป็นหลักทั่วไป เมื่อพิจารณาตัวอย่างนี้จะพบว่า ความน่าจะเป็นเฉพาะ (A Particular Probability) ถูกสร้างขึ้นเพราะความไม่สมบูรณ์ในหลักฐานที่มีอยู่อย่างแน่นอน และความไม่สมบูรณ์นี้อาจเกิดจากการหาหลักทั่วไปที่ดีที่สุดนี้ก็คือ มาจากความดีในลักษณะของพอน คริส ความน่าจะเป็นเฉพาะที่มีลักษณะ เป็นภาวะวิสัยนั้นก็คือ เมื่อมีการประยุกต์ใช้หลักทั่วไปกับความดี

พอน คริสได้ใช้ความคิดรวบยอดของความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยในฐานะ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการชี้ขาดความเป็นเหตุในวิถีทางต่อไปนี้ กรณีที่มีลักษณะของการกระทำที่จะถือว่าเป็น "เหตุถึงขนาด" (The Adequate Cause) ของความเสียหาย จะต้องเข้าลักษณะในองค์ประกอบสองประการดังนี้

ประการแรก จะต้องเป็นเหตุจำเป็นของความเสียหาย (A Sine Qua Non of Harm) หมายความว่า การกระทำนั้นมีลักษณะสำคัญในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นถ้าสมมุติโดยการลบการกระทำนั้นออก ทางความคิดความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในลักษณะอื่นโดยสิ้นเชิง

ประการที่สอง จะต้องเพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความเสียหายในลักษณะเกินหัด (It must have "increaed the objective probability" of harm by a significant amount)

ความคิดของเรื่องการเพิ่มขึ้นของความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัย บางทีอาจจะทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยตัวอย่างต่อไปนี้ มีตัวเลขที่แสดงถึงสัดส่วนของเหตุต่าง ๆ ที่แน่นอนของมนุษย์ต่อการได้รับอันตรายจากวัณโรค จากจำนวนนี้เองแสดงถึงความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความมีอยู่ของการได้รับอันตรายของมนุษย์จากวัณโรค เช่นจำนวนในเหมืองแร่ที่ได้รับอันตรายจากวัณโรคในสัดส่วนที่สูงกว่าเหตุอื่น ๆ ฉะนั้นความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัย

ของการได้รับอิทธิพลของพนักงานในเมืองแรมมีความเดี่ยวนับสูงกว่า ในกรณีใน
ธรรมดาเข้ามาทำงานในเมืองก็ถือได้ว่ามี "การ เล็งความน่าจะเป็น" ของการป่วย
เป็นวัณโรค เขาไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เว้นแต่เขาจะลาทำงานที่เมืองอื่น การเข้ามาทำงาน
ในเมืองจึงเป็น "เหตุถึงขนาด" (**The Adequate Cause**) ของการติดโรคของเขา

ฟอน คริสอ้างต่อไปอีกว่า เขาขอการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
และผลที่ปรากฏออกมาโดยการประยุกต์ใช้กับความถี่ของ เหตุถึงขนาด (**Adequate Cause**) ของเขามีลักษณะคล้ายกันกับการวินิจฉัยของทนายไม่ ะหนักกฎหมายที่ได้รับการ
การยอมรับมันสอนเกี่ยวกับเรื่อง "ความรู้สึกความเป็นธรรม (**sense of Justice**) และ
จะประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาได้โดยใช้ประสบการณ์จากการได้รับการอบรม
ตัดสินและการสังเกตลักษณะที่มาเสมอของปรากฏการณ์ (**The Regular Course of Event**) ฟอน คริสคิดว่า การ เสนอเหตุผลของเขามีลักษณะ เป็นการสร้างความคิดโดย
สัญชาตญาณ (**Intuition Notions**) ขึ้นใหม่อย่างมีเหตุผล เอนเนกเซอร์รัสและ
เลมันนคิดว่าแท้จริงเหตุผลถึงขนาดในตัวของมันเองมีโคขึ้นในรูปแบบที่เคร่งครัด
บังคับองค์ประกอบที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ในรูปแบบที่หยวม ๆ (**The Loose Form**) ซึ่ง
เงื้อมมือจะเป็นเหตุถึงขนาดของผลที่เกิดขึ้น ถ้าปรากฏว่า ความประสพการณ์ของมนุษย์
และลักษณะที่มาเสมอของปรากฏการณ์มันมีแนวโน้มที่จะติดตามมาด้วยผลในลักษณะเช่นนั้น
(**A Consequence of That Sort**)

แท้จริงผลของการแก้ปัญหาโดยใช้ความถี่ในรูปแบบของ เหตุถึงขนาดอย่าง
เคร่งครัดตามที่สนของฟอน คริสกับความถี่ในรูปแบบอย่างหลวม ๆ ของเลนเนกเซอร์รัส
และเลมันน ในที่สุดแล้วจะตั้งผลสรุปที่เหมือนกัน ดังจะเป็นได้จากการที่พนักงานเขา
ทำงานในเมืองแรม เป็นเหตุถึงขนาด... วัณโรค เชื้อวัณโรค เพราะการ เป็นคนงานในเมือง
นั้นโดยสภาวะแวดล้อม... ความถี่สูงกว่าคนธรรมดาที่จะติดวัณโรค โดยธรรมชาติของการ
ทำงานมีเงื้อมมือในแวดล้อมถึงขนาดอย่าง เบี่ยงพอที่จะก่อให้เกิดวัณโรคได้เช่น การอยู่ใน

¹ Hart and Honore, Causation in the Law of Tort, p.416

กลุ่มของผู้คนจำนวนมาก ๆ คนงานในเมืองเริ่มมีอาการเช่นนั้น เงื่อนไขในลักษณะเช่นนี้อาจจะถูกรับว่าเป็นสิ่งปกติสำหรับคนงานในเมืองนี้ โดยข้อเท็จจริงนี้จะเห็นว่า เมื่อเงื่อนไขใดเริ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของผล จะพบว่าผลใดเกิดขึ้นในลักษณะสม่ำเสมอของปรากฏการณ์ ถ้าในกรณีที่ปราศจากการแทรกซ้อนของเหตุอันอันผิดปกติ อย่างไม่รู้ก็ตามการใช้ความคิดอันแตกต่างกันข้างคน เพื่อแก้ปัญหาในกรณีที่มีความน่าจะเป็นในระบอบที่สูงกว่าเกิดขึ้นโดยการแทรกซ้อนของเหตุอันผิดปกติก็จะให้คำตอบที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้ประกอบอาชีพในเมืองแรกของเมืองหนึ่ง ณ ที่เมืองนั้นเขาได้พบและแต่งงานกับหญิงสาว เขาได้คิดเชื่อว่าโรคจากหญิงสาวนั้น โดยข้อเท็จจริงนี้คนงานเมืองแรกกำลังเป็นเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) ที่จะคิดโรค แต่เชื้อโรคมิได้เกิดขึ้นในลักษณะสม่ำเสมอของปรากฏการณ์ (The Ordinary Course of Event)

พอน คริสโตยยกตัวอย่างของเหตุไม่ถึงขนาด (Non-Adequate Causation) โศกของคนที่ขับรถมาชนซึ่งกระทู้เด็กหน้ารถโดยนั่งหลับท้ายรถออกมาทางทิศทางที่ กำลังจะไป ขณะที่รถอยู่บนทิศทางมีเด็กนั้น ผู้โดยสารถูกฟ้าผ่าซึ่งถาวรวิ่งในทิศทางที่ถูกตอง เขาก็จะไม่ได้รับอันตรายเช่นนั้น แต่ที่จริงโอกาสที่จะถูกฟ้าผ่านั้นมีน้อยมากไม่ว่าคนที่ขับรถมาจะหลับหรือตื่นและถ้าผู้โดยสาร โชคร้ายถูกฟ้าผ่าจริง กรณีที่สามารถอธิบายได้ว่าเป็น "สิ่งที่มีลักษณะปกติของปรากฏการณ์" และการที่ฟ้าผ่าลงตรงจุดใดจุดหนึ่งโดยเฉพาะ โดยสามัญสำนึกถือว่าเป็น เหตุบังเอิญ

ถึงแม้ว่ามีความไม่แน่นอนกันอย่างสมบูรณ์ระหว่างเหตุกับผลพอน คริสโตและนักบวช ในเรื่องของ "ลักษณะสม่ำเสมอของปรากฏการณ์" แต่ในที่สุดแล้วการแก้ปัญหาโดยใช้สองหลักนี้จะสรุปผลส่วนมากเหมือนกัน แต่ที่จริงพอน คริสโตคิดว่าการใช้ความคิดในรูปแบบ "ลักษณะสม่ำเสมอของปรากฏการณ์" ก่อให้เกิดผลดีเลิศในการแก้ปัญหา และเขายอมรับว่า ความคิดในเรื่อง "การเพิ่มของความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัย" ของเขาเองนั้น ไม่สามารถนำไปใช้กับความถูกต้องแน่นอนทางคณิตศาสตร์

พอน คริสโต มิได้ให้ความชัดเจนต่อระดับของการเพิ่มของอันตรายว่าระดับใดจึงจะถือว่ามีความเสี่ยงที่เกินขีดที่เกิดความน่าจะเป็นของผล ในเรื่องนี้มีควมสำคัญมากใน

การวินิจฉัยปัญหา สมมุติว่ามีเชื้อโรคที่หายากมากประเภทหนึ่งมันเกิดขึ้นแค่เฉพาะกับช่าง
ทำขนมปัง ความเสี่ยงภัยของคนธรรมดาต่อการติดโรคนี้นั้นเป็นศูนย์ และด้วยเหตุนี้การ
กระทำของเอทีเข้ามาเป็นช่างทำขนมปังก็เพิ่มความเสี่ยงภัยของการติดโรคนี้นั้นขึ้น
อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงภัยที่เป็นศูนย์ในขณะที่เขาเป็นคนธรรมดา
หรือประกอบอาชีพอื่น แต่โดยข้อเท็จจริงช่างทำขนมปังที่ติดโรคนี้นั้นน้อยมาก ฉะนั้นการ
เป็นช่างทำขนมปังมิได้นำมาซึ่งการ เสี่ยงภัยอย่างมากของการติดเชื้อโรคและด้วยเหตุนี้
การตีความของแอนโทนี เซอร์รัสและเลห์มานน์ก็จะ เป็นไปไคและสมเหตุสมผลมากกว่า
คือ การกระทำของเอทีเป็นเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) ของการติดเชื้อโรค
การตีความแบบนี้สอดคล้องมากกับลักษณะทั่วไปของความคิดของฟอน ครีส์

ดูเหมือนว่างานของฟอน ครีส์โคจรกระสุนสามัญฐานักของนักคิดจำนวนมาก
งานของเขาถือเป็นความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ และในไม่ช้างานของเขาได้รับการยอมรับ
รับและได้รับการพัฒนาโดยนักกฎหมายผู้รู้ดีกว่าทฤษฎีเงื่อนไข (The Theory of
Conditions) เป็นเพียงของเทียมและเพียงมีลักษณะกว้างเท่านั้น คนแรกที่ยอมรับเป็น
นักกฎหมายอาชญาชื่อ แมร์เคิล (Merkel) ในไม่ช้าคนอื่น ๆ ก็เห็นตามด้วย คนที่มีชื่อเสียง
ในหมู่นักเหล่านั้นคือ เฮลเมอร์ (Helmer) รุมลิน (Rumelin) เลิพมานน์ (Leipmann)
และแทรเกอร์ (Träger) ในปี ค.ศ. 1898 ศาลสูงสุดในคดีแห่งของมลรัฐโคมบรี
ทฤษฎีเหตุถึงขนาด และตั้งแต่นั้นมา ศาลของสหพันธรัฐในคดีแห่งก็เจริญรอยตาม นอก
จากนี้ยังได้รับการยอมรับจากศาลแห่งของออสเตรเลีย สวิสเซอร์แลนด์ และศาลในประเทศ
แอฟริกาใต้เป็นอย่างมาก

การที่ฟอน ครีส์ได้ใช้ ความน่าจะเป็น (Probability) เพื่อแก้ปัญหาในการ
กฏหมาย เหตุที่แท้จริงของความเสียหาย เป็นการใช้ศาสตร์ทางสถิติมาช่วยแก้ปัญหา
กฏหมาย ทำให้เพิ่ม ความสำคัญและความน่าเชื่อถือของทฤษฎีมากยิ่งขึ้น แต่โดยข้อเท็จจริง
จากประสบการณ์ที่ได้สะสมมานานในเรื่องการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
และผล มีความเชื่อว่าเป็นไปไม่ได้ในหลักการที่จะกำหนดทฤษฎีใด ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา
นี้ นักคิดบางคนได้ยืนยันว่า ในขณะที่ความคิดในการสร้างทฤษฎีขึ้นมามีคุณค่าอันสูงค่าแล้ว
แม้ว่าจะถือว่าเป็นทฤษฎีในทางอุกมคติที่มีวิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถที่จะค้นพบ

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับเหตุ (Causal Laws) ในลักษณะที่กลุ่มของเงื่อนไข (Conditions) จะต้องถูกติดตามมาด้วยชนิดของปรากฏการณ์อย่างคงที่แน่นอนโดยปราศจากข้อยกเว้น นักคิดคนอื่น ๆ โต้แย้งในทางตรงกันข้าม แต่ไม่ว่ากลุ่มไหนก็ถูกตั้งนั้น หลักเกณฑ์ในการค้นหาเหตุที่แท้จริงมีใช้กันในชีวิตประจำวันไม่ไร้ประโยชน์เสียทีเดียว การสร้างหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการค้นหาเหตุที่แท้จริง เป็นสิ่งที่ทำลายความสามารถของมนุษย์มาก เป็นสิ่งที่แน่นอนว่า ผลการพิสูจน์ที่สมมุติกันว่าเพียงตรงแน่นอนนั้นขึ้นอยู่กับผลและเงื่อนไขที่กำหนดกันอย่างหยาบ ๆ บทกฎหมายยอมรับอย่างพึงพอใจในการตัดสินว่า การประมาทเลินเล่อของคนขับรถเป็นเหตุให้เกิดการชนกันกับรถคันอื่น เพียงแต่พิสูจน์โดยการระบุสถานที่เกิดเหตุของรถสองคันซึ่งอาจจะไม่ถูกต้องและเสี่ยงพอล่าพิจารณาโดยหลักอะตอมฟิสิกส์ (Atomic Physics)

การที่ฟอน ครีส์ลิกว่า นอกจากการใช้ "เหตุถึงขนาด" ในการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นจะได้อธิบายส่วนใหญ่เหมือนกับคนที่ได้รับการฝึกอบรมใหม่มีความรู้สึกในความเป็นธรรม (A Trained Sense of Justice) ความคิดนี้ถูกคัดค้านโดยนักกฎหมายหลายคน

ทาร์โนวสกี (Tarnowski) โต้แย้งว่า "ความสำนึกที่ได้รับการอบรมมาในเรื่องความเป็นธรรม" เป็นความคิดที่เคลือบคลุมและไม่แน่นอนเกินไปที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุถึงขนาด (The Adequate Cause Theory) เพราะไม่เพียงแต่ความรู้สึกในความเป็นธรรมของคนธรรมดาจะทิ้งให้เขาอยู่กับความไม่แน่นอนเมื่อต้องประสบกับการวินิจฉัยคดีที่เป็นปัญหาขอบ แต่แม้ในคดีที่สามารถตัดสินได้อย่างชัดเจนก็ตาม ยังไม่มีใครสามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่า การตัดสินอยู่บนรากฐานของความผิด (Fault)

1 ทาร์โนวสกีมีความเชื่อว่า ทั้งกฎหมายและศาลเข้าไปเกี่ยวข้องกับ "ความยุติธรรมตามแบบแผน" (Normative Judgements) ซึ่งกฎหมายจะตัดสินว่าคนควรหรือไม่ควรกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่ง เหตุถึงขนาด (Adequate Cause) เข้าไปเกี่ยวพันในเรื่องนี้เมื่อมีการกระทำใด ๆ เข้าไปทำลายแบบแผน (Norm) ที่กฎหมายห้ามไว้ ก็จะต้องว่าการกระทำนั้นได้เพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความเสียหายแล้ว (ดู Hart and Honore, Causation in the Law, p.418)

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) หรือบนรากฐานของความรับผิดชอบอื่น ๆ ข้อวิจารณ์นี้มีไต่เข้าไปสู่การละทิ้งความคิดของเหตุถึงขนาด แต่ไต่เข้าไปสู่การเกิดขึ้นใหม่ของการตีความทฤษฎีเหตุถึงขนาด

กล่าวโดยสรุป โดยสาระสำคัญของความคิดของฟอน ครีส์ในทฤษฎีเหตุถึงขนาดนั้น การกระทำที่ถือว่าเป็นเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) ของผลที่เกิดขึ้น จะต้องประกอบด้วยสองประการคือ ประการแรก "การกระทำนั้นจะต้องเป็น เหตุจำเป็นของความเสียหาย" (A Sine Qua Non of Harm) ประการที่สอง "การกระทำนั้นจะต้องได้เพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความเสียหายในระดับที่เกินซึก" ซึ่งองค์ประกอบประการที่สองนี้มีปัญหาในการตีความอย่างมาก ทำให้ทฤษฎีนี้แตกแยกออกไปหลายสาขาคงจะโลกถ้าวต่อไป

1.3.1.3 การแตกแยกออกไปของทฤษฎีและความคิดที่มาจากรากฐานอันเดียวกัน

นักทฤษฎีสมัยใหม่ส่วนมากได้หันแปรออกไปจากทฤษฎีเหตุถึงขนาดดั้งเดิมหรือจากความคิดของฟอน บาร์ บางคนถือว่า ปรากฏการณ์ในบางกรณีมาคือ ผลของเงื่อนไขอื่นเงื่อนไขหนึ่งเป็นการกระทำของมนุษย์อันเหมาะสม (Suit) ที่จะก่อให้เกิดปรากฏการณ์ชนิดเดียวกัน (Type) กับเงื่อนไขที่ก่อขึ้นนั้น ความเห็นนี้ได้รับการยืนยันอีกครั้งเมื่อเร็วๆ นี้โดยนักกฎหมายชาวแคว้นเยอรมันชื่อ เอเรนชไวค (Ehrenzweig) เขาถือว่าความคิดนี้ เพียงแต่เป็นกุญแจไปสู่ทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แต่ยังเป็นกุญแจไปสู่ทฤษฎีทั่วไปของความรับผิดชอบทางแพ่งด้วย

ความคิดในเรื่องชนิดของ (A Typical Consequence) เป็นการรื้อฟื้นความคิดของฟอน บาร์ เรื่องของผลอันเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้น "ในลักษณะปกติของปรากฏการณ์" (In The Normal Course of Events) จากรากฐานความคิดนี้นักกฎหมายชื่อ แองกิสซ์ (Engisch) โลกกล่าวว่า ความคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจะต้องอยู่ในวงรอบเขตจำกัดต่อความคิดของเงื่อนไข คือ การกระทำของบุคคลแล้วการกระทำจะต้องมีลักษณะเป็นอันตราย และอันตรายนั้นจะต้องเป็นอันตรายแท้

(Realized) และความเป็นไปอย่างที่มักจะเกิดขึ้นมาจากประเพณี (Typically) เกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่เป็นอันตรายนั้น หรือในลักษณะปกติของปรากฏการณ์ แต่ในบางกรณีปัญหาของการค้นหาความเป็นเหตุทางกฎหมายแตกต่างจากลักษณะที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกันในลักษณะประเภทเกี่ยวกับของการกระทำและผล เช่น ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บจากการถูกล่ามร้าย แต่กลับต้องไปตายในโรงพยาบาลเพราะเป็นโรคหัวใจโดยการค้ำน้ำคอกในโรงพยาบาลซึ่งเขาเข้าไปรักษาบาดแผล แนนอนปัญหาที่แสดงถึงกฎเกณฑ์ทางเหตุ (Causal Laws) มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของลำดับเหตุการณ์ประเภทเดียวกัน

ทัศนะของครุคแมนน์ (Kruckmann) สรุปว่า โดยสาระสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางกฎหมายคือ "การค้นพบการควบคุมของบุคคลหนึ่งต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ" ความเห็นของครุคแมนน์สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการแก้ตัวสมัยใหม่ของทฤษฎีเหตุถึงขนาดในฐานะที่วางอยู่บนความรู้สึกในความเป็นธรรมของสามัญชน (The Sense of Justice of The Ordinary Man) บุคคลจะละเมิดเพียงแค่มิใช่เพื่อปรากฏการณ์ที่เขาได้ควบคุม และกรณีนี้เป็นการตัดความบังเอิญออกไป และโดยรากฐานทางความคิดนี้ บุคคลจะรับผิดชอบต่อผลที่สามารถเล็งเห็นได้ (Foreseeable)

นอกจากความลึกลับเรื่องชนิดเดียวกันของการกระทำและผล (Typical) ลักษณะของการกระทำที่เป็นอันตราย (Dangerous) และการกระทำต่อผู้เสียหายโดยการควบคุม (Subject of Control) ยังมีความแตกต่างในทางปฏิบัติอีกมาก เมื่อมีการใช้กฎหมายที่มุ่งขนาด เพราะโดยสภาพของทฤษฎีและลักษณะของกฎหมายได้เปิดโอกาสให้ปฏิบัติเช่นนั้นได้

1.3.1.4 นโยบายในการใช้ทฤษฎี (Policy)

ทฤษฎีเหตุถึงขนาดได้รับการยอมรับจากศาลของสหพันธรัฐ (ในประเทศเยอรมัน) ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับการส่งผลคอนนโยบายของการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นธรรมต่อความรับผิดชอบทางแพ่ง แต่กระนั้นก็ตามในขณะที่เดียวกันก็มีนักกฎหมายจำนวนไม่น้อยที่สนับสนุนให้มีการตัดสินคดีในลักษณะที่ปล่อยให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจอย่างอิสระ

เฮสส์ (Hess) ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้สึกทางจริยธรรม ในการให้เหตุผลของการตัดสินความเป็นเหตุและชาติให้เห็นถึงอิทธิพลของ ทัศนคติ จุปนิสัย และความเห็นทางการ เมืองของผู้พิพากษาจะปรากฏอยู่ในคำพิพากษา

เอสเมง (Esmein) นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสในยุคนั้นได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือ ข้อเท็จจริง (Factual) เช่น ความสัมพันธ์แบบ Sine Qua Non ส่วนที่สองคือ เรื่องของผลอันสืบเนื่องมาจากเหตุในส่วนแรก (Imputability) ซึ่งเอสเมงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทางศีลธรรม (Moral Causation) ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงความสมควรในการที่จำเลยมีหน้าที่คงชกใจคำตัดสินใหม่ทดแทน โดยพิจารณาถึงการเล็งเห็นผลของความเสียหาย (Foreseeability)

ยังมีนักคิดที่มีชื่อเสียงอีกจำนวนมากที่สนับสนุนการให้ความอิสระแก่ผู้พิพากษา ในการให้เหตุผลพิพากษา เบร์เนอร์ (Bernier) คิดว่าการยกเลิกปัญหาทางทฤษฎีในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เป็นการเวียนวนที่ลุ่มรอบไปควยสิ่งที่ไม่สาระและโดยสรุปไม่สัมพันธ์กันเกี่ยวกับแนวคิด เดร์เบิร์ก (Dernberg) ถือว่าการตัดสินปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลควรจะปล่อยให้เป็นการระบองผู้พิพากษาที่จะใช้ดุลยพินิจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้เอนเนคเชอรัสและเลห์มานน์ (Enneccerus and Lehmann) ก็เสนอการแก้ปัญหาควยวิธีเดียวกันนี้สำหรับคดีที่มีข้อนาสงสัย

ฟอน แคมเมอร์เรอร์ (Von Caemmerer) ได้แสดงให้เห็นถึงทัศนะใหม่ของอเมริกาว่าแท้ที่จริงควรมีคดีเรื่องเหตุเป็น เรื่องของ Sine Qua Non และปัญหานี้สืบเนื่องต่อไปทำให้เขาไปเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของกฎเกณฑ์ในการกำหนดความรับผิด ปัญหาของการจำกัดขอบเขตความรับผิดเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาในปัญหาของแต่ละคดีเป็นราย ๆ ไป

จะเห็นได้ว่า ในขณะที่ทฤษฎีเหตุถึงขนาดได้รับการยอมรับในศาลเยอรมันหรือในศาลประเทศอื่น ๆ ในแถบยุโรปก็ตาม ก็ยังมีความพยายามและมีความคิดของนักกฎหมายที่สำคัญเสนอหลักอื่น ๆ เขามา แต่อย่างไรก็ตามศาลก็มีได้หนักที่จะพิจารณาอย่างจริงจัง

ในรายละเอียดของรูปแบบและการใช้ของทฤษฎีเหตุผลขนาดจึงจะได้อธิบายต่อไป

1.3.2 สารสำคัญของทฤษฎี

ในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงการใช้ทฤษฎีเหตุผลขนาดอย่างละเอียดรวมทั้งการตีความของนักคิดในยุคต่อมา เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

1.3.2.1 ลักษณะทั่วไปของเงื่อนไข (Generalization of Condition)

เป็นสิ่งที่ชัดเจนว่า การกระทำผิดได้เพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความเสียหายหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเงื่อนไข ด้วยเหตุนี้ "การตีหัวคนอย่างเบาๆ" อาจจะไม่มีความน่าจะเป็นของการเพิ่มความน่าจะเป็นของความตาย แต่ถ้า "ตีหัวคนเป็นโรคหัวใจอ่อนแอเพียงเบา ๆ" อาจจะเป็นการเพิ่มความน่าจะเป็นของความตายก็ได้ ปัญหาในเรื่องนี้มีอยู่ว่า ข้อเท็จจริงอะไรบางอย่างควรจะถูกพิจารณาไว้เป็นเงื่อนไขของการกระทำผิดบ้าง จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำหรือไม่ หรือเป็นเรื่องที่ควรจะรู้ในระดับของผู้กระทำเองหรือในระดับของวิญญูชน นอกจากนี้อาจจะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงนั้นจะต้องมีอยู่ในขณะที่มีการกระทำละเมิดเท่านั้น หรืออาจจะรวมถึงข้อเท็จจริงที่มีอยู่ก่อนหรือภายหลังการกระทำละเมิด

แนวโน้มนโยบายแรกสนับสนุนให้มีการพิจารณาดังข้อเท็จจริงของการกระทำให้อยู่ในขอบเขตของวัตถุประสงค์ทางกฎหมาย เช่น ถ้ากฎหมายประสงค์ที่จะ "ห้ามการทำให้บาดเจ็บ" การพิจารณาการกระทำของจำเลยคือ "จำเลยทำให้ผู้อื่นเสียหายบาดเจ็บ" แต่นักทฤษฎีฝ่ายเหตุผลขนาดเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีเงื่อนไขที่กว้างกว่าเป็นข้อพิจารณาให้ถึงรายละเอียดที่เป็นไปได้ เช่น ระวังเรื่องการได้รับบาดเจ็บ การพิจารณาดังการได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยกับการพิจารณาดังการได้รับบาดเจ็บสาหัส บ่อมเพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นว่า การพิจารณาดังเงื่อนไขว่า ผู้ละเมิดใดทำร้ายผู้อื่นเสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัส การกระทำละเมิดใดเพิ่มความน่าจะเป็นของความตาย ซึ่งถ้าเกิดความตายขึ้นจริง ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบ เพราะถือว่า การกระทำของผู้ละเมิดมีลักษณะ

เป็นเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) ของความตาย

ปัญหาอีกประการหนึ่งในเรื่องเวลาของการพรรณนาเงื่อนไข วุนด์ท (Wundt) คิดว่าเพียงเงื่อนไขที่ดำรงอยู่ในเวลาที่มีการกระทำละเมิดควรจะถูกรวมไว้ในการพรรณนาของการกระทำ ราวบรุค (Radbruch) ปฏิเสธว่า แม้ภายหลังจากการกระทำละเมิด มีเงื่อนไขปฏิบัติการ (Operate) สืบเนื่องต่อมา ก็ควรได้รับการพรรณนารวมเป็นเงื่อนไขด้วย สำหรับรุมเมลิน (Rumelin) คิดว่าไม่ควรให้มีการรวมถึงปรากฏการณ์ในอนาคต แต่ในเรื่องนี้มีปัญหาเนื่องจากมีความเห็นที่ไม่ลงรอยกันและความเชื่อเหล่านั้นก็จะให้คำตอบในการพิสูจน์ที่แตกต่างกันด้วย ถ้าพิจารณาถึงเงื่อนไขในอนาคตที่มีความสัมพันธ์ต่อความเสียหายที่อาจเปลี่ยนแปลงไป เช่น บุละเมิดทำร้ายผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ การพรรณนาเพียงเท่านี้ก็เห็นว่า การทำร้ายใดเป็นอันตรายของผู้เสียหายคือ ส่งผู้ให้ได้รับบาดเจ็บจึงต้องรับผิดชอบชดเชยในขณะนั้น เมื่อการได้รับบาดเจ็บนั้น แต่อาจสมมุติว่าการพรรณนาเงื่อนไขในระดับถึงความสัมพันธ์ก่อนไปในอนาคตด้วยคือ บุละเมิดทำร้ายผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บแล้วลงมือไล่โดยไม่ได้ตั้งใจจะดูฝ่ายใด การดูฝ่ายใดเป็นเงื่อนไขในอนาคตที่ได้รับการพรรณนาเป็นเงื่อนไขด้วย ถ้าผู้เสียหายตายเพราะคนไม่ตั้งใจฆ่ามาลงมาถึง มีปัญหาว่า บุละเมิดต้องรับผิดชอบในความตายของผู้เสียหายหรือไม่ แน่นนอนที่สุดถ้ามีการพรรณนาถึงเงื่อนไขในอนาคตด้วยจะเห็นว่า ลักษณะเงื่อนไขที่ได้รับการพรรณนานั้นได้เพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความตาย ฉะนั้นบุละเมิดต้องรับผิดชอบในความตาย แต่ปัญหาในเรื่องของช่วงเวลาของการพรรณนาถึงเป็นเรื่องที่ยังโต้แย้งกันอยู่ในหมู่นักทฤษฎีเหตุถึงขนาด

สำหรับกรณีความรู้อีกประการหนึ่งก็คือเงื่อนไขนั้น โดยหลักของพอน คริส การกระทำจากถูกพรรณนาในส่วนที่กระทำขณะที่เขากระทำ ถ้าผู้กระทำใดขมวดที่ผิดพลาดก็ควรที่จะคำนึงถึงด้วย ด้วยเหตุนี้ถ้าบุละเมิดวางเพลิงบ้านที่เขาเข้าใจอย่างผิด ๆ ว่าเป็นบ้านว่างเปล่า โดยวัตถุประสงค์ของทฤษฎีเหตุถึงขนาด คำพรรณนาที่ถูกต้องของการกระทำละเมิดคือ "การเผาบ้าน" แน่นนอนเราไม่อาจกล่าวหาว่า "การวางเพลิงเผาบ้านที่ว่างเปล่า" เพราะว่าเป็นการพรรณนาการกระทำที่ผิดพลาด คนอื่น ๆ

เช่น แทรเกอร์ (Träger) เห็นว่า ความกึกของฟอน คริสต์ในเรื่องนี้แคบเกินไปและ เขาสรุปว่า ในเรื่องนี้เราไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้กระทำว่ามีความรู้สึกเงื่อนไขอย่างแท้จริงหรือไม่ เพราะยากที่จะพิสูจน์หรือเกือบเป็นไปได้ในการพิสูจน์ แต่โดยหลักเกณฑ์ จะต้องพิจารณาเพียงว่า เงื่อนไขนั้น ๆ วัตถุประสงค์ควรจะมีหรือไม่ ถ้าคำตอบออกมาในทาง ยอมรับเงื่อนไข เช่นนั้นก็ได้รับการพรรณนา ด้วยเหตุนี้ถ้าผู้ละเมิดผู้เสียหาย แต่เพียงเขา ๆ ที่ชอบของหนามมาเป็นเหตุใหญ่เสียหายตกลงไปจากหนามาจนถึงแก่ความ ตาย โดยที่สนะของฟอน คริสต์ ถ้าผู้ละเมิดรู้ว่า เขากำลังจะผู้เสียหายที่ยืนอยู่ที่ชอบของ หนาม การผิดลักษณะเป็นการเพิ่มความน่าจะเป็นของความตาย จึงต้องมีพรรณนา เงื่อนไขว่า "ผู้เสียหายอย่างเขา ๆ ที่ชอบของหนาม" ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในความตาย โดยที่สนะของแทรเกอร์อาจจะกล่าวว่า การพรรณนารายละเอียดในลักษณะ เช่นนั้นวัตถุประสงค์ ของผู้แจ้งข้อเท็จจริง เพราะเขาอาจจะไม่รู้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นในขณะที่หมอกลงจัด เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะมีการพรรณนาเงื่อนไขว่า "มีการผิดเพียงเขา ๆ" การกระทำของ ผู้ละเมิดมีลักษณะเป็นการเพิ่มความน่าจะเป็นของการได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ซึ่งผู้ ละเมิดต้องรับผิดชอบเพียงเท่านั้น มีอาจขยายความรับผิดชอบไปถึงความตาย แม้ว่ามีความตาย เกิดขึ้นจริงจากการตกลงจากหนาม ความเห็นของแทรเกอร์ได้รับการยอมรับจากศาล ของสหพันธ์รัฐ (The Bundesgerichtshof) แต่อย่างไรก็ตามยังมีนักกฎหมายคิดต่อไป อีกว่า เงื่อนไขบางอย่างควรจะได้รับการพรรณนามว่าผู้กระทำละเมิดหรือผู้เสียหายจะมี อาจารย์ก็ก็ตาม หรือในทางกรณีผู้เสียหายไม่สามารถกระทำเองเป็นผู้ที่ควรต้องคำนึง ถึงในการพรรณนาเงื่อนไขด้วย เพราะกรณีนี้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้กระทำ เมื่อเขา ตัดสินใจกระทำเขาก็ควรต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น หลังจากที่ใคร่ชัดถึงเงื่อนไขต่างๆ และสามารถคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น

1.3.2.2 ระดับของการเพิ่มขึ้นของความน่าจะเป็น

โดยสาระสำคัญของประการหนึ่งของทฤษฎีเหตุถึงขนาด ฟอน คริสต์ถือว่าเหตุของ ปราบการจะต้องเป็นการเพิ่มขึ้นของความน่าจะเป็นในลักษณะเด่นชัด (Significantly) นักทฤษฎีในอนาคตอาจไม่ทุกคนที่เห็นด้วยกับฟอน คริสต์ ด้วยเหตุนี้ อาร์โนวสกี (Tarnowski) จึงเห็นว่า การเพิ่มขึ้นของความน่าจะเป็น (The Slightest Increase

in Probability) นี้ มีความเป็นเหตุที่จะทำให้เงื่อนไขเป็นเหตุถึงขนาด การปฏิเสธของเหตุใดสร้างผลของความล้มเหลวของความถี่ของเงื่อนไข คริสต์ เพราะโดยความถี่ของการโน้มน้าวจะไม่เงื่อนไขใดที่มีเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) แม้การเพิ่มความน่าจะเป็นอย่างเบาบางที่สุดก็ยังคงถือเป็นเหตุถึงขนาดได้ ความถี่นี้ใกล้เคียงกับความถี่เงื่อนไขมาก

ฟอน คริสต์ยังคงยืนยันความถี่ของการเพิ่มขึ้นของความน่าจะเป็นในลักษณะที่เด่นชัด โดยเขาได้อธิบายเพิ่มเติมเพื่อแกไขข้อโต้แย้งของนักคิดคนอื่น ๆ เขากล่าวว่า การเป็นเงื่อนไขจำเป็น (A Necessary Condition) ไม่เสมอไปที่เงื่อนไขนั้นจะเพิ่มความน่าจะเป็นของความเสียหายซึ่งอาจเกิดขึ้นในกรณีที่ไม่มีใครคาดคิดถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ฟอน คริสต์ได้กล่าวอย่างอ้อมๆ ในทิศทางตรงกันข้ามว่ามีเหตุมาจากความถี่ของเหตุการณ์เฉพาะ โดยอ้อมๆ เขาได้กล่าวถึงรายละเอียดบางอย่างที่มองไม่เห็น เขาต้องเข้าไปศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในระยะเวลาหนึ่งเขาได้กล่าวถึงโดยที่เห็นว่าไม่เกิดอุบัติเหตุ และในที่สุดเขาก็ได้กล่าวถึงว่า ฟอน คริสต์กล่าวว่า การเสี่ยงภัยของการคิดเพื่อใช้รากสาคถูกทำให้เพิ่มขึ้นโดยอ้อมๆ แต่ไม่มีลักษณะเด่นชัด อ้อมๆ นี้จึงมีเหตุถึงขนาดของการคิดใช้รากสาคแต่อาจจะ เป็นเงื่อนไขจำเป็นของการคิดใช้รากสาคเพราะถ้าไม่เกิดอุบัติเหตุ ผู้เคราะห์ร้ายก็จะมีทางที่จะคิดโรคใช้รากสาคเลย ข้อปัญหาที่ทาร์ โนวสกีได้ให้ความเห็นว่า เป็นประเด็นของความถี่ถึงเงื่อนไข ในรายละเอียดขณะที่มีการประเมินซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาในเงื่อนไข ความไม่รู้ในรายละเอียดถึงสถานที่ตลอดแนวการเดินทางของรถไฟและสถานที่ที่ผู้เคราะห์ร้ายคิดโรคใช้รากสาค หรือแท้จริงนี้จึงไม่ถูกพิจารณาในเงื่อนไข จึงมีอาจถือว่าอุบัติเหตุได้เพิ่มการเสี่ยงภัยของการคิดใช้รากสาคและเป็นเหตุไม่ถึงขนาด (Non-Adequate Cause) ต่อการคิดใช้รากสาค การแสดงเหตุผลของการ โนวสกีในคดีนี้จะเป็นที่ชื่นชอบมากกว่า

ฟอน คริสต์ได้ยกตัวอย่างอีกอันหนึ่ง เป็นกรณีที่เงื่อนไขซึ่งเพิ่มการเสี่ยงภัยของความเสียหาย แต่ในทัศนะของเขาเป็นเงื่อนไขที่ไม่เด่นชัด (Not significantly) ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเปิดประตูบ้านของเขาทิ้งไว้ กรณีนี้เพิ่มความเสียหายอย่างเบาบาง (Slightly) ที่ผู้อื่นจะเข้าไปมาคนที่อยู่ในบ้านซึ่งไม่มีใครคาดคิดว่าผู้เปิดประตู

บ้านทิ้งไว้ เป็นเหตุของความตาย

บางครั้งความลึกลับทางทฤษฎีอาจจะแตกต่างจากสามัญสำนึกของคนธรรมดาต่อความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล การออกไปเดินเล่นบนทางเท้ามิใช่เป็นเหตุของการถูกรถในถนนพุ่งเข้ามาชน ถึงแม้ว่ามันเพิ่มความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ในลักษณะเช่นนั้นขึ้น แม้ว่าในบางครั้งเงื่อนไขได้เพิ่มความน่าจะเป็นของความเสียหายในระดับที่สูง (A Considerable Increase) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงแต่ไม่มีใครถือว่าเป็นเหตุของความเสียหาย การป็นขึ้นไปบนภูเขาเป็นการเสี่ยงภัยอย่างสูงต่อการตกลงมาได้รับบาดเจ็บหรือถึงตาย แต่โดยปกติจะไม่เรียกเงื่อนไขว่าเป็นเหตุของการตกลงมา แท้ที่จริงการตีความอย่างมีเหตุผลของทฤษฎีเหตุถึงขนาดคือเหยิงแสวงหลักการว่า การกระทำในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นควร เป็นการเสี่ยงภัยของความเสียหายซึ่งเป็นการเสี่ยงภัยที่สำคัญและมีลักษณะเด่นชัด (A Considerable Risk) ในที่นี้ไม่อาจประมาณค่าของจำนวนที่เกิดขึ้นของการเสี่ยงภัยเป็นตัวเลขได้อย่างแน่นอน แต่มันต้องเกิดจากการสังเกตจากลักษณะทางภาวะวิสัย (Objective) ที่สอดคล้องมานาน แต่ดูเหมือนจะมากเกินไปที่จะถือว่า ความน่าจะเป็นในทางผลควรจะมีลักษณะที่เป็นผลชนิด (Typical) เกี่ยวพันกับที่พึงจะเกิดขึ้น เมื่อพิจารณาถึงเงื่อนไข เพราะถ้าการยิงปืนโดยเล็งเป้าหมายไปที่คน ๆ หนึ่งที่อยู่ระยะไกลออกไปอย่างมาก ความน่าจะเป็นของผลเพราะเหตุที่จะถูกยิงอาจจะน้อยมากที่เกินไป แต่บังเอิญถ้าเขาถูกยิง โดยไม่ต้องสงสัยยอมถือได้ทันทีว่า ยู่ยิงเป็นเหตุของความบาดเจ็บหรือความตาย

บางทีตัวอย่างสุดท้ายนี้อาจจะช่วยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงจุดอ่อนในความพยายามทั้งหมดที่จะ เสนอการให้เหตุผลเพื่อค้นหา เหตุที่แท้จริงของความเสียหายในฐานะที่ขึ้นอยู่กับการประมาณของการเพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นหรือการเสี่ยงภัย เพราะโดยสามัญสำนึกของเรานั้น การยิงปืนเป็นเหตุของการได้รับบาดเจ็บ ถ้ากระสุนปืนใดเจาะเข้าไปในร่างกายของผู้เคราะห์ร้ายและมันมีสาเหตุของมันยังไม่ถูก โดยไม่ต้องคำนึงถึงความน่าจะเป็นในขณะที่การยิงของผู้เคราะห์ร้ายอาจจะถูกยิง ความน่าจะเป็นขึ้นอยู่กับความสามารถของนักแม่นปืน ระยะยิง ชนิดของปืน ลักษณะของปืน และองค์ประกอบอื่นอีกจำนวน มาก ในการให้เหตุผลในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไม่ว่าโดยวิธี

อยู่ด้วยสิ่งเหล่านี้ เพราะความน่าจะเป็นอันอยู่ในประเด็นเองสิ่งเหล่านี้ที่คิดว่ามาแล้ว เป็นเพียงกรณีที่มีมันจะส่งอิทธิพลต่อการซึ่งน้ำหนักประกอบกับปริมาณหลักฐานอันคล้ายเนื้อที่ จะซึ่งมากความมีอยู่และระดับของความน่าจะเป็น ความไม่น่าจะเป็น องปรากฏการณ์ (The Improbability of the Event) ทำให้เราเชื่อว่ามันมิใช่เป็นผลสืบเนื่อง มาจากเหตุการณ์กระทำในปัญหา เราอาจจะสงสัยว่า แท้จริงผู้ใดจะทราบได้ปริมาณมากเจ็บ จากการศึกษาของ เหตุการณ์ความน่าจะเป็น และเรามีความไม่เล็งเห็นที่จะเชื่อว่าการมีงจากที่ อื่นเป็นเหตุของความน่าจะเป็น ขณะที่เราเชื่อมั่นว่าการมีของเหตุการณ์ความน่าจะเป็น เหตุของ ความน่าจะเป็น เราจำต้องเห็นว่ามันจะสนับสนุนการยืนยันเรื่อง เราควมบางสิ่งที่มีมากกว่า การเล็งเห็นผล (Foreseeability)

ถ้าปรากฏการณ์มีความไม่เที่ยงระหว่างการกระทำและผลของมันเป็นไปในเมื่อแท้จริง สิ่งที่เกิดขึ้นจะคงสามารถที่จะอธิบายย้อนหลังไปได้ถึงเหตุความน่าจะเป็น และด้วยเหตุนี้จึงว่า การมีเหตุการณ์ความน่าจะเป็นที่ปรากฏเกี่ยวกับของลักษณะของตัวแปรที่ เป็นส่วนองค์ความน่าจะเป็น เป็นการเกิดจากความไม่แน่นอน ระดับที่สูงมาก แต่อย่างไรก็ตามแม้มีความเชื่อว่ามี ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของมันเป็นไปก็ไม่ว่างที่จะระมัดระวังถึงความน่าจะเป็นของผล เป็นอันดี เพราะในความเป็นจริงหลักของความน่าจะเป็นไม่ใช่ประโยชน์ในการอ้างเหตุผล สนับสนุนความเชื่อมโยงของ เหตุการณ์หนึ่งไปสู่เหตุการณ์อื่น "สมรรถฐานของความรู้อันจำกัด" มิใช่ในเหตุผลสนับสนุนความเชื่อมโยงของ เหตุการณ์ "สมรรถฐานของความรู้อันสมบูรณ์" (Complete Knowledge) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เพราะเหตุที่มนุษย์มีความรู้ ลึกซึ้งจำกัดต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หลักของความน่าจะเป็นจึงมีประโยชน์ยิ่ง ในกรณีซึ่งมีความเชื่อมโยงของ เหตุการณ์ต่อ เหตุการณ์และระดับของความน่าจะเป็นนั้น ยังเป็นที่ยึดติดกันอยู่ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีผู้ใดแสดงเหตุผลอย่างชัดเจนที่จะคัดค้าน หลักความน่าจะเป็นใน "ลักษณะเด่นชัด" (Significantly) ของฟอน นูร์ต นึ่งเป็น เจ้าสำหรับของทฤษฎีเหตุการณ์ขนาด

1.3.2.3 ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ขนาดกับลักษณะปกติของเรื่อง (The Normal Course of Thing)

กล่าวโดยทั่วไปแล้วแล้วเกิดจาก เขา ยังคงสงวนรักษาความเอาจริงของการ
แก้ปัญหานั้นตามการที่จะประมาทความน่าเชื่อถือ เป็นที่สมควรกับโทษความผิดจำคุก
ซึ่งการจะเปิดโอกาสให้โอกาสในการเลี้ยงดูที่ถูกต้องให้เพิ่มมีในเวลา. ใน
การกระทำที่ผิดอาช. ในโลก. ะกลิมองปรากฏการณ์ โดยลักษณะที่ขอมด้กล่าว
มา ซึ่งเหตุถึงขนาดมีขอมชายที่กว้างซึ่งสามารถดูเสริมด้วยหลักสามัญส่วนนี้ใน เมื่อมันจะส่ง
ผลอันไม่เป็นที่พึงพอใจ

1.3.3 ขอบวิจารณ์

1.3.3.1 ขอบที่

1.3.3.1.1 เหมาะสมกับความผิดที่จำเลยได้กระทำ² เพราะ
การที่บุคคลต้องรับผิดชอบเมื่อความเสียหายอันเป็นลักษณะปกติของปรากฏการณ์หรือการกระทำ
ของบุคคลเกิดจากการเลี้ยงดูหรือความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความเสียหายอัน
เป็นความเป็นธรรมดาของกระทำละเมิด เพราะเราสามารถระดมเชลยความรับผิดชอบ
วางแนวคิดว่าทฤษฎีเงื่อนไขที่ขอมไม่เป็นที่รวมอย่างหนึ่งที่จะให้บุคคลกระทำละเมิดต้องรับผิดชอบ
อย่างไรเมื่อขอเขตจำกัด

1.3.3.1.2 สามารถแก้ปัญหาในกรณีผู้เสียหายมีความอ่อน
แอบุคคล ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีที่มีการละเมิดต่อผู้เสียหายที่มีความอ่อนแอทางร่างกาย
อ่อนแอ เช่น อาจจะเป็นโรคโลหิตไหลไม่หยุด หรือกระดูกบาง เป็นต้น ซึ่งการทรมาน
ผู้เสียหายเพียงเบา ๆ ก็อาจทำให้ถึงตายได้ ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบเพื่อความตายหรือไม่
ปัญหานี้ได้แก้โดยทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Conditions) จำเลยก็ต้องรับผิดชอบเพื่อความ
ตาย ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่คนเป็นจำนวนมากไม่เป็นด้วยและถือว่าเป็นข้อสรุปที่ล้าสมัยแล้ว³

¹ Hart and Honore, Causation in the Law, p.439.

² พจน คุ้มปกคณ, คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, (กรุงเทพฯ:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2520), หน้า 176; ไพจิตร บุญชูพันธุ์,
คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 34 - 35.

³ P.J.Rowe, "The Demise of the Thin Skull Rule," : 387.

ผลโดยทั่วไปผู้เสียหายจะนำการฟ้องดำเนินคดีไปฟ้องศาลเพื่อความ
 ภาวะเป็นทางภาวะวิสัยของการไม่รับข่าจเริ่มเพียงเล็กน้อยหรือความตาย และเมื่อจึง
 ไปกองวินัย เพื่อความตายของผู้เสียหายเว้นแต่ในกรณีที่มีผู้ละเมิดใคร่รู้ถึงขอเท็จจริงใน
 ขณะที่มีการละเมิดว่าผู้เสียหายมีเวลาของร่างกายอันอ่อนแอผิดปกติอยู่แล้ว ซึ่งขอเท็จจริง
 นี้จะถูกรวมไว้เกี่ยวกับการพรรณานองเงื่อนไขซึ่งจะปรากฏออกมาว่า การกระทำของผู้
 ละเมิดโดยมีลักษณะเป็นการเพิ่มอันตรายต่อความตายของผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอผิดปกติ การ
 แก้ไขหาในลักษณะเช่นนี้ของทฤษฎีเหตุถึงขนาดเป็นที่ยอมรับว่ามีความเป็นธรรม แต่อาจมี
 ข้อเถียงว่า อาจจะไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย ในประเด็นนี้ขอให้สังเกตว่า เหตุของ
 ความตายนั้นมิใช่เกิดจากการกระทำของผู้ละเมิดแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เกิดจากความ
 อ่อนแอผิดปกติของผู้เสียหายเองด้วย ซึ่งตัวเขาเองต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ
 โดยอาจจะคงแสดงออกต่อบุคคลอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วยว่าเขามีความอ่อนแอของร่างกายอันผิดปกติ
 อย่างไรก็ตามโดยทฤษฎีเหตุถึงขนาดมิใช่ว่าผู้ละเมิดจะไม่ต้องรับผิดชอบในคดีเช่นนี้
 ทีเดียว เพราะถ้าในกรณีถ้าผู้ละเมิดรู้ขอเท็จจริงถึงความอ่อนแอผิดปกติของผู้เสียหาย
 ก็ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมด

1.3.3.2 ข้อเสีย

1.3.3.2.1 ไม่อาจคุ้มครองผู้เสียหายได้เต็มที่ดังที่ใคร่กล่าว
 มาแล้ว โดยเฉพาะในคดีที่ผู้เสียหายมีความอ่อนแอผิดปกติอยู่แล้วซึ่งทฤษฎีเหตุถึงขนาด
 ไม่อาจคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างเต็มที่อันเป็นจุดใจที่ของทฤษฎีเงื่อนไข แม้ว่าข้อเถียง
 ของฝ่ายทฤษฎีเหตุถึงขนาดอันเป็นการตอบโต้ต่อฝ่ายทฤษฎีเงื่อนไขจะมีน้ำหนักและเป็นที่
 ยอมรับมากกว่าก็ตาม แต่ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ในกรณีที่มีผู้ละเมิด "จงใจ" ที่จะ
 ทำร้ายผู้เสียหายซึ่งน่าจะถือว่าต้องรับผิดชอบมากกว่าผู้ละเมิดโดย "ประมาท" และในทาง
 กฎหมายผู้เสียหายมีหน้าที่อย่างแท้จริงหรือไม่ที่จะแสดงต่อผู้ละเมิดว่าเขามีความอ่อนแอ
 ทางร่างกายอันผิดปกติเพื่อที่จะป้องกันตนเองต่อคนชั่ว แทนที่กฎหมายจะทำหน้าที่นี้แทนเรา
 ในการคุ้มครองอย่างเพียงพอในกรณีที่มีการละเมิดโดยจงใจ

1.3.3.2.2 ความไม่ชัดเจนในการแก้ปัญหาคือบางชนิดที่มีลักษณะ
 ยุ่งยากและซับซ้อน ปัญหาในเรื่องนี้มักเกิดขึ้นในกรณีที่มีเหตุการณ์แทรกซ้อนเข้ามาในขณะ

หรือภายหลังการละเมิดซึ่งทำให้ความเสียหายรุนแรงขึ้น จึงเกิดปัญหาว่าผู้ละเมิดควรรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมดหรือไม่ ฉะนั้นผู้กล่าวหาว่าอันตรายต่อผู้เสียหายเพียงเล็กน้อยและที่เขากินทางไปหาแพทย์เกิดอุบัติเหตุขึ้นทำให้เขาได้รับบาดเจ็บรุนแรงขึ้นอีก ฟอน คริสทิกว่ามันไม่เป็นธรรมดาที่จะถือว่าผู้กล่าวหาของรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่รุนแรงขึ้น เมื่อมีเหตุแทรกซ้อนจากเหตุการณ์ภายนอกภายหลังการกระทำละเมิดในคดีเช่นนี้ ความบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยมิได้เพิ่มความเสียหายของชีวิตในลักษณะเด่นชัด (Significantly) ซึ่งผู้เสียหายได้รับขณะเดินทางไปพบแพทย์จากเหตุแทรกซ้อนโดยบังเอิญ ปัญหาในเรื่องนี้ไม่ว่าทฤษฎีเหตุถึงขนาดหรือหลักสามัญสำนึก (Common-Sense Principle) จะตอบว่า ผู้ละเมิดไม่ควรมีรับผิดชอบต่อความตาย แต่ถาเป็นกรณีที่ผู้ละเมิดได้ทำร้ายผู้เสียหายอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้เขาได้รับบาดเจ็บสาหัสและขณะที่เดินทางไปพบแพทย์บังเอิญประสบอุบัติเหตุซ้ำเติมทำให้ถึงแก่ความตาย โดยทฤษฎีเหตุถึงขนาดถือว่า ความตายเป็นเหตุมาจากการกระทำละเมิดเพราะโดยระดัของ ความรุนแรงของการกระทำได้เพิ่มความน่าจะเป็นของความตายอยู่แล้ว แต่ในลักษณะนี้ก็ได้เสนอปัญหาขงยาก ต่อทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล และความรับผิดชอบ (Responsibility)

ปัญหาในลักษณะ เช่นนี้เกิดขึ้นในคดีที่จำเลยมีหน้าที่ต้องรักษาน้ำระดับดินของ โจทก์ ในแห้งสนิท (Absolutely Dry) จำเลยเก็บทรัพย์สินไว้ในโรงเก็บที่เปิดโล่งในระดักับเดียวกับพื้นดิน บังเอิญเชื่อนในบริเวณนั้นแห้ง น้ำจากเชื่อนไหลทะลักออกมาพัดพาบ้านและทรัพย์สินเสียหายรวมทั้งทรัพย์สินที่จำเลยมีหน้าที่ดูแลรักษาด้วย โจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนและอ้างว่า สินค้าควรจะถูกเก็บไว้ในชั้นที่สองในที่ตั้งมันปลอดภัยจากน้ำท่วม ในกรณีนี้ดูเหมือนว่า การเก็บสินค้าในชั้นหนึ่งระดักับเดียวกับพื้นดินได้เพิ่มการเสียหายของความเสียหายต่อสินค้า แต่ความเสียหายนั้นกลับมีเหตุมาจากเหตุสุดวิสัยหรือเหตุบังเอิญ เช่น เชื่อนแห้ง ศาลสูงของมลรัฐถือว่าการเก็บสินค้าในชั้นหนึ่งเป็นความผิดเพราะว่า มันมีอันตรายจากความชื้นที่ระดักับพื้น แต่ความเสียหายมิได้เป็นชนิดเดียวกับเหตุของการกระทำผิด เหตุผลของศาลแสดงออกมว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมิได้วางอยู่ใน

¹ R.G.Z. 42 (1898), 291.

ทิศทางเดียวกันกับหน้าที่ของจำเลย และความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลล
ก่าตายโดยเหตุสุดวิสัย ถึงแม้ว่าศาลแก้ไขเหตุถึงขนาดในกาให้เหตุผลเพื่อชี้ขาด
คดีก็คงได้คำตอบในลักษณะเดียวกัน แต่ดูเหมือนว่าคำวินิจฉัยนี้เป็นการประสานปรองคอง
กับหลักสามัญสำนึกซึ่งง่ายกว่าการปรองคองกับทฤษฎีเหตุถึงขนาด

ในบางคดีการกระทำผิดอาจจะมีได้เพิ่มการเสียหายของความเสียหายอย่าง
เด่นชัด แต่กระนั้นก็ตามความเสียหายก็อาจจะเกิดขึ้นแม้ปราศจากการแทรกซอนของ
เหตุสุดวิสัยหรือเหตุบังเอิญ (An Act of God or Corncidence) เช่น การชวนนั
วทำให้เกิดแผลลลอกเพียงเล็กน้อย อาจจะมีได้เพิ่มการเสียหายของความเสียหายอย่างเด่นชัด
แต่กระนั้นก็ตามนั้นอาจคิดเชื้อโรคร้ายอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้องตัดทิ้ง อาจจะมีการใช้ความ
ระมัดระวังในการใช้ยาสเบชระยาตัดกันน้อยมาก และได้โทษสาส่วนมากเกินขนาดซึ่งเป็น
เหตุใหญ่เสียหายถึงแก่ความตาย อาจจะ เป็นไปไม่ได้ที่จะมุ่งพิจารณาไปยังปรากฏการณ์
แทรกซอนซึ่งนับรวมเป็น เหตุบังเอิญ และในคดีเช่นนี้โดยที่ตนเองอ้างสามัญสำนึก ความตาย
อาจถูกถือว่าเป็นผลของการชวน ซึ่งแม้ว่าการชวนมิใช่ เหตุถึงขนาด (Adequate Cause)
ของความเสียหายก็ตาม ในลักษณะการพิจารณาดังลักษณะเฉพาะที่ระบอบการพิจารณาการเป็น
รูปของ "ลูกโซ่" (Chain) คือ ผลลของปรากฏการณ์ซึ่งสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ก่อน ๆ
ในฐานะเป็นเงื่อนไขจำเป็นก่อน บางคนอาจจะรู้สึกถึงความสามัญสำนึก (Common -
Sense Principles) ว่าไปสู่ความไม่เป็นธรรมในคดีนี้

เมาราค (Maurach) ได้แนวคิดที่มากเป็นประเคื่นของเหตุสะสม (Cumulative Cause)
) สมมุติว่าเคและมีโดยอิสระปราศจากความรู้อึงการกระทำ
สองคนละคนได้ใส่ยาพิษที่วางแรงคนละครั้งละในแก้วน้ำของซี ซีดื่มน้ำที่วางยาพิษนั้นแล้วก็
ถึงแก่ความตาย โดยเหตุบังเอิญใด ๆ และซีเป็นเหตุของความตายของซี แต่โดยทฤษฎี
เหตุถึงขนาดเอง ซีมีความผิดเพราะยาพิษเพียงครั้ง เดียวมิได้เป็นการเสียหายของความ
ความเสียหายอย่างเด่นชัด แต่เมื่อในสามัญสำนึกมาพิจารณาปัญหานี้จะพบว่า ข้อเท็จจริงที่
คนทั้งสองได้ใส่ยาพิษลงไปนั้น จะต้องถือว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เข้ามาแทรกซอนโดยบังเอิญ
(A Coincidence Negating Causal Conexion) แทนที่จะเป็นเงื่อนไขอันผิดปกติ
ของคนหรือสิ่งของอันเป็นขนำย การกล่าวเช่นนี้ในเวลาที่ของการกระทำมิได้เป็นการสม

ต่างหากไม่มีอะไรระหว่างการกระทำและผล. ถ้าอาจจะขยายเป็นคำให้บุคคลที่มีความ
ดี. แล้วอะไรก็ตามการกระทำที่ไม่ได้เป็นสิ่งที่พอใจ

ความยากลำบากของ. เหตุถึงขนาดในการ เข้าไปเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์
บนรถของ โคมบัง เอ็ดวินมีลักษณะที่เป็นการกระทำแทรกซ้อนอย่างผิดธรรมชาติหรือไร
เหตุผลของมนุษย์ เช่น เอาไม้ไปไว้บนรถ. เงินโดยการถืออย่างแรง แพบได้ทำการรักษา
บ้ในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับหลักการแพทย์แล้วบ้ก็ตาย โดยคำที่ความอย่าง เกรงครีคของ
เหตุถึงขนาด. การกระทำของเอเป็นเหตุของความตายของบ้ แต่ศาลสูงสุดของมลรัฐ
ถือว่า กรณีนี้เป็นข้อยกเว้น ถ้าแพทย์ได้ปฏิบัติการรักษาอย่างซึคหลักทางการแพทย์อื่นเป็น
ความผิดแทรกซ้อนของแพทย์เองที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ย่างไร เหตุผลและไรความเชื่อถือ ใน
คดีนี้จึงถือว่าความตายมิได้มีเหตุมาจากการพ้ร้ายของจำเลยในครั้งแรก (The Original
Injury) ² คดีนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่แน่นอนของ เหตุถึงขนาดซึ่งจะ เห็น
ว่า เหตุถึงขนาดกำลังแอบขโมยหลักสามัญสำนึกมาใช้ เพราะว่าทำไมความผิดจากการ
ปฏิบัติงานของแพทย์อื่นซึคแม้กับหลักวิชาซึคและประสพการณ์ควร จะถูกเลือกเป็นข้อยกเว้น
ยิ่งกว่าการกระทำผิดโดยปกติของผู้วางยาเสพติดในการให้ยาผสมแก่ผู้กำลังถูกผ่าตัด?

การกระทำแทรกซ้อนโดยสมัครใจ (Voluntary Interventions) อาจ
จะเป็นเหตุเกิดของความยุ่งยากเช่นกันสำหรับเหตุถึงขนาด ในคดีนี้จึงควรจ้ใจ
ว่าแนวในการจับผู้ตายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และขณะที่ผู้ตายกำลังถูกนำส่งไปยังสถานี
ตำรวจภายใต้การจับกุม ปรากฏว่ามีผู้ตายถูกยิง โดยจงใจจากสมาชิกของกลุ่มผู้
ก่อการเบื้องต้น จำเลยในคดีนี้โต้แย้งว่า เขาเพียงเองรับผิดอยู่ในความเสียหายธรรมดา
ที่เกิดจากการจับกุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เขาแย้งไม่ต้องรับผิดหรือก่อความตายจาก
การถูกยิง ทรัพย์สินของผู้ตายซึ่งเป็นโจทก์ ³ โต้แย้งว่า การยิงเป็นผลของการจับกุม ศาล
ยื่นข้อให้การในชั้นฎีกา ³ ปรากฏโดยถือว่าการกระทำอันเป็นเหตุถึงขนาดของการยิง

1 Hart and Honore, Causation in the Law, p.436.
2 R.G.Z. 102, 231.
3 R.G.Z. 106 (1922), p. 15.

แม้ว่าหากมีสาเหตุบังเอิญ การจับกุมผู้กระทำความผิดที่มีการจลาจลนั้นเป็นการละเมิดภัยของ การถูกยิงอย่างเกินขีด ในสถานการณ์เช่นนี้อาจจะมีผู้กระทำความผิดที่กล่าวหาว่าจับกุม หรือพยายามที่จะช่วยเหลือผู้ถูกจับกุม โดยเหตุนี้เหตุถึงขนาดการหักสนิศจะถือว่า การจับกุมเป็นเหตุถึงขนาด แต่เป็นสิ่งที่ถูกต้องในความคิดที่ถือว่าการจับกุมมิได้เพิ่มอันตราย ของการยิงโดย "จงใจ" อย่างเกินขีด เพราะการยิงมีลักษณะอิสระในการหักสนิใจของ ผู้กระทำโดยแท้จริง

มีความแตกต่างและความเหมือนกันอย่างมากระหว่างการใช้หลักสามัญสำคัญ กับเหตุถึงขนาด ในคดีของการแทรกขอนโดยจงใจในฐานะที่เป็นเหตุถึงขนาด กรณี ที่การกระทำละเมิดได้เป็นการละเมิดภัยขึ้น แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นความรุนแรงขึ้น เพราะ การกระทำแทรกขอนโดยจงใจโดยเจตนาเป็นเหตุถึงขนาดโดยที่ผู้กระทำความผิดเป็นฝ่ายอย่างแรง และปล่อยให้ถึงใจของชนพยานที่ปรากฏมาจึงได้โอกาสฆ่าเขา ในกรณีนี้สอง ผู้กระทำความผิดเหมือนกัน อีกคดีหนึ่ง การกระทำดังกล่าวจะไม่เป็นการละเมิดภัยของผล ว่างเกินขีด แต่กรณีนี้ความรุนแรงของความเสียหายจะเกิดขึ้นโดยการกระทำ โดยไม่ตั้งใจใจของคนอื่นแทรกขอนเข้ามาในทันที เช่นผู้ถูกกล่าวหาอาจจะมีผู้เสียหายแต่ ละหนึ่งคน โดยความอ่อนแอของผู้เสียหายจึงล้มลงและนอนอยู่บนพื้น โดยอุบัติเหตุ รวจมาถึงและฆ่าเขา ในกรณีนี้ความตายเป็นผลของการที่เสียชีวิต โดยไม่สามัญ สำคัญ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ ส่วนเหตุถึงขนาดมิได้เป็นเช่นนั้น

1.3.4 บทสรุป

โดยสาระสำคัญของเหตุถึงขนาด ฟอน บารมุกต์เรียกเหตุถึงขนาดที่มีความเชื่อว่า ผู้ละเมิดจะก่อรับผิดชอบต่อการกระทำ เขานั้นก่อให้เกิด "ลักษณะสม่าเสมอของ ปรากฏการณ์" (Regular Course of Events) ต่อมาฟอน คริสต์ผู้เขียนบทนี้เรียกแผน ขยายมาอธิบายในคดีเจมส์ โทนี่ ว่า การกระทำของผู้ละเมิดจะเป็นเหตุถึงขนาด (Adequate Cause) ก็ต่อเมื่อมีลักษณะขององค์ประกอบสองประการ คือ ประการแรก เป็นเงื่อนไขจำเป็นของความเสียหาย (Sine Qua Non) ประการที่สอง การกระทำ นั้นได้เพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยในระดับที่เกินขีด (Increased Objective

Probability of Harm by Significant Amount

) จากองค์ประกอบทั้งสองประการที่เป็นหลักในสาระสำคัญของกฎหมายแห่งหนึ่งถึงขนาดที่ในองค์ประกอบนั้นมีทั้งระหว่างการกระทำและผล แต่เมื่อใด ในที่สุดแล้ว ก็กลับมีให้ทราบว่า อาจจะไม่เกิดผลเลย ไม่เป็นกรรม โทษก็พ้นโทษ ความเสียหายที่เกินกว่าที่ความน่าจะเป็นที่จะเป็นความน่าจะเป็นในกฎหมายของระดับ ความน่าจะเป็น ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่กระทำแล้วเป็นผล เมื่อใดในกฎหมายก็เลยขาดเอาตัวขึ้น แต่ถึงแม้ว่ามีการตีความขยายออกไป ก็มีคำในสาระสำคัญของกฎหมายเสียไป เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายอื่น ๆ จะเห็นว่ากฎหมายแห่งหนึ่งขนาดเริ่มต้นจากจุดเดียวกันกับกฎหมายอื่นใดของสอง บุรี คือความคิดเกี่ยวกับความน่าจะเป็น หรือจุด ของเงื่อนไข ความน่าจะเป็นและความน่าจะเป็นที่เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งถูกพิจารณาว่า ในการแยกแยะว่าเหตุใด ความน่าจะเป็นในวิธีประมวลกฎหมายจะเป็นความน่าจะเป็นหลักทั่วไปของความน่าจะเป็น โทษ การกระทำและวิธีการใด ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งขนาดในการกระทำ ปรากฏ โควี วิลเลียม (Ivy Williams) จึงคิดว่า ทฤษฎีแห่งความน่าจะเป็นที่ได้นั้นอย่างแพร่หลายในกรณีนี้และประการอื่น ๆ ในการที่พบปัญหาที่จะเกิดขึ้น "ทฤษฎีแห่งความน่าจะเป็น" (Natural and Probable Consequence) ที่ใช้ในประเพณีอังกฤษ ส่วนรวมทั่วโลก ทางคดีเห็นว่า เหมือนกับ "ทฤษฎีแห่งความน่าจะเป็น" (Proximate Cause) ² ซึ่งถ้าพิจารณาให้ละเอียดในสาระสำคัญนั้นไม่เหมือนกับที่เดวิดกิงจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

สำหรับประสิทธิภาพของการใช้ทฤษฎีแห่งความน่าจะเป็นที่จะให้ความเป็นกรรมแก่ผู้กระทำคดีและเป็นที่ยอมรับในศาลแถบภาคพื้นทวีปยุโรปโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ในคดีบางประเภทก็ยังไม่สามารถแก้ไขฐานะโลกอย่างชัดแจ้ง เช่น กรณีในเหตุสะสม กรณีการกระทำความผิดของบุคคลที่มีสามโดยยึดเอาคดีและไร เหตุผล และกรณีการกระทำผิดของบุคคลโดยไปจงใจ ในขณะนั้นเอง ความน่าจะเป็นที่บุคคลนั้นได้เป็นความน่าจะเป็นในลักษณะที่ชัด เป็นคน นี้เป็นลักษณะธรรมดาของทฤษฎีทั่วไปที่คงมีจุดอ่อนอันไม่สามารถแก้ไขฐานะโลกกรณี บางกรณีหลักสามัญว่านักนิติศาสตร์อาจช่วยเสริมทำให้ทฤษฎีแห่งความน่าจะเป็นสามารถวางายได้เองด้วย

¹ Ivy Williams, The Source of The Swiss Civil Code, p.111.
² Rocoe Pound, Jurisprudence, p.522.

1.4 องค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ (Substantial Factor)

1.4.1 ประวัติและรากฐานทางความคิดในการก่อตั้งทฤษฎี

ในปี ค.ศ. 1911 - 1912 ได้มีบทความที่ยิ่งใหญ่ชิ้นหนึ่งปรากฏขึ้นมาในวงการกฎหมายของสหรัฐอเมริกาเรื่อง Legal Cause in Actions of Tort ที่พิมพ์ลงในวารสาร Harvard Law Review สามเล่มติดต่อกัน ซึ่งเป็นบทความแรกที่สำรวจปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางละเมิดเป็นครั้งแรกอย่างสมบูรณ์¹ ซึ่งเขียนโดยผู้พิพากษาเจอร์เมีย สมิท (Judge Jeremiah Smith) ในบทความนี้สมิทได้วิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ศาลใช้อยู่และได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนของทฤษฎีเหล่านั้นว่าไม่สามารถบรรลุความสำเร็จในการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ ทฤษฎีที่สมิทได้วิจารณ์คือ แนวความคิดทางปรัชญาของจอห์น สจวต มิลล์ หลักเหตุใกล้ชืดของลอร์ด เบคอน BUT FOR CAUSE หลักผู้กระทำผิดคนสุดท้าย (The Last Wrongdoer Rule) หลักผลที่น่าจะเป็น (The Probable Consequence Rule) ความความไม่พอใจในทฤษฎีเหล่านี้ สมิทได้เสนอ "ทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ" (Substantial Factor) โดยมีสาระสำคัญของทฤษฎีดังนี้

สมิทได้ตั้งปัญหาว่า อะไรประกอบขึ้นเป็นความสัมพันธ์ของเหตุและผลระหว่างการกระทำละเมิดของจำเลยและความเสียหายของโจทก์ที่เสี่ยงต่อที่จะฟ้องคดีละเมิด

แล้วสมิทได้วางหลักทั่วไปดังนี้ การละเมิดของจำเลยจะต้องเป็นองค์ประกอบในสาระสำคัญ (Substantial Factor) ในการก่อให้เกิดความเสียหาย

หรือเพื่อที่จะก่อความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดของจำเลยและความเสียหายของโจทก์² จะเสี่ยงต่อที่จะฟ้องคดีละเมิด การละเมิดของจำเลยจะต้องเป็น "องค์ประกอบในสาระสำคัญ" ในการก่อให้เกิดความเสียหาย

¹ Pound, "Causation," : 10.

² Smith, "Legal Cause in Actions of Tort," : 309 - 310.

ในระยะเวลาที่ Anderson v. Minneapolis, St. P. & S.S.M.R.Co. 1
 ศาลสูงของรัฐมินเนโซตา (Minnesota) ได้วางกฎที่บ่งชี้ว่าในการตัดสิน
 คดีความผิดของคำพิพากษาว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุของปรากฏการณ์
 ที่เกิด จากการกระทำนั้นเป็นรากฐานประกอบในสาระสำคัญ (a material
element and a substantial factor) ในการก่อให้เกิดปรากฏการณ์นั้นขึ้น¹
 ต่อมาในปี ค.ศ. 1934 สถาบันกฎหมายกลางละเมิกของสหรัฐอเมริกาได้นำเอาความคิด
 ของสมิทมาใช้นาน²

1.4.2 สาระสำคัญของทฤษฎี³

สมิทได้อธิบายสาระสำคัญของ "เหตุที่องค์ประกอบในสาระสำคัญ" ออกเป็น
 ส่วน ๆ โดยแบ่งออกอธิบายไว้ 7 ข้อ ประกอบด้วยข้อหาหรือเหตุให้เกิดความระแวงในการ
 ทำความเข้าใจ ดังปรากฏต่อไปนี้

คำอธิบายที่ 1 "องค์ประกอบในสาระสำคัญ" มิใช่ เป็นเพียงปรากฏการณ์
 ทางเหตุที่เกิดขึ้นก่อนและมีสาเหตุเพียงปรากฏการณ์ทางเหตุที่มีอำนาจสูงสุด
 (Prodominant) และไม่ใช่ว่า "จำนวนทั้งหมด" ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน
 อันเป็นเหตุ มันไม่ใช่เป็นองค์ประกอบเดียว (The Sole Factor) และไม่ใช่ว่าเป็นองค์
 ประกอบที่มีอำนาจสูงสุด (The Prodrominant Factor) แต่ตามมันเป็นเพียง "ส่วน
 ที่เป็นสาระสำคัญ" ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนทางเหตุที่เพียงพอแล้ว (a substantial
 part of the causative antecedents) หรือตามมันเป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์ประกอบ
 ในสาระสำคัญทั้งหมดก็เป็น "องค์ประกอบ" (one of several substantial factor)

อุทธรณ์ประกอบคำอธิบาย : โดยการชนกันของรถสองคันบนทางหลวง
 ใจกล้า ความผิดจริงได้มีมาแต่เดิม การชน (และผลเสียหายที่เกิดขึ้น)

¹ Anderson v. Minneapolis, St.P. & S.S.M.R.Co., 146 Minn. 430, 179 N.W.45 (1920).

² American Law Institute, Restatement of the Law of Torts, (1934) § 431.

³ Smith, "Legal Cause in Actions of Tort," : 311 - 314.

ข. จำเลยขายคินปิ่นให้แก่เด็กซึ่งยังเล็กมาก ซึ่งโดยยานหลักฐานปรากฏว่า เด็กไม่สามารถใช้คินปิ่นอย่างปลอดภัยหรือระมัดระวังในการใช้ เมื่อเด็กไปที่บ้าน พ่อได้เอาคินปิ่นไปจากเขาและเก็บไว้ในตู้เสื้อผ้า วันต่อมาพ่อได้ให้คินปิ่นแก่เด็ก เด็กได้ขว้างคินปิ่นไปบนถนนและเด็กได้ใหม่ขึ้น เป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้น ทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ การประมาทของจำเลยในการขายคินปิ่นให้แก่เด็กไม่เป็นเหตุของความเสียหายที่โจทก์ได้รับ¹

คำอธิบายที่ 3 การกระทำละเมิดของจำเลยไม่ถือว่าเป็นเหตุของความเสียหายของโจทก์ ถ้าปรากฏว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นเหมือนกันแม้จำเลยมิได้กระทำละเมิด ชอยกเวนในกรณีที่ยุ่กระทำละเมิดสองคนกระทำกรโดยอิสระในขณะเดียวกัน และการกระทำละเมิดที่แยกออกจากกันนั้นแต่ละส่วนในตัวของมันเองมีอำนาจเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลเสียหาย

อุทธรณ์ประกอบคำอธิบายที่ 3 คือ

ก. จำเลยได้ตัดน้ำแข็งจากทะเลสาบใกล้ทางหลวงและมีไคตั้งเครื่องกีดขวางไว้รอบ ๆ บริเวณที่ทำงานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มาของโจทก์หลบหนีจากการควบคุมของคนขับรถวิ่งอย่างรวดเร็วตรงไปยังบริเวณที่ตัดน้ำแข็งและจมน้ำตาย ถ้าโดยความตกใจและความเร็วของน้ำในลักษณะเช่นนั้นมันก็จะวิ่งเข้าไปในน้ำ แม้ว่าจะมีเครื่องกีดขวางอยู่ก็ตาม การที่โจทก์มิได้สร้างเครื่องกีดขวางขึ้นมาจึงมิได้เป็นเหตุของการที่น้ำจมน้ำตาย²

ข. เอาทรัพย์สินในขณะที่มีกำลังป่วย ถ้ามิได้ถูกทำร้ายเป็นไปไคที่ชี้จะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกไม่เกิน 6 สัปดาห์เพราะฉะนั้นไคป่วยอยู่ก่อนแล้ว โดยผลจากการทำร้าย

¹ กรณีนี้อันตรายไม่ต่อเนื่องเพราะหมกพลลงไปแล้วในขณะที่พอรับเอาไปเก็บ
 กคดี Carter v. Towne, 103 Mass 507 (1870) เปรียบเทียบกับคดี Pittsburg, etc.Co. v. Horton, 87 Ark.576, 113 S.W. 647 (1908).

² Sowles v. Moore, 65 Vt. 322, 26 At1. 629 (1893).

ที่ตายเร็วกว่าที่เขาควรจะตาย การทำร้ายของเอเป็นเหตุของความตายของบี¹

คำอธิบายที่ 4 หลักที่ว่า ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่มีการกระทำ
ละเมิดของจำเลยนั้น โดยสาระของกฎหมายไม่จำเป็นเสมอไปที่จะสรุปว่า การกระทำ
ละเมิดของจำเลยเป็นเหตุของความเสียหาย โดยลักษณะทั่วไปตามขอเท็จจริง การ
กระทำของจำเลยจะต้องเป็นรากฐานที่จำเป็น (The Indispensable Element)
ต่อการก่อตั้งการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

อุทธรณ์ประกอบคำอธิบายที่ 4 กรณีสายพานในร้านขายเครื่องจักรขาดโดย
ความประมาทของจำเลยซึ่งเป็นเจ้าของร้าน โจทก์รับอาสาช่วยซ่อมแซมสายพาน
และขณะที่ซ่อมอยู่นั้นได้เกิดอุบัติเหตุซึ่งมีได้เป็นความผิดของจำเลย ถ้าสายพานไม่ขาด
โจทก์ก็จะไม่พยายามเข้าไปซ่อมแซมมันและเขาก็จะไม่เป็นอันตราย ความผิดของจำเลย
ซึ่งเป็นเหตุทำให้สายพานขาดมิใช่เป็นเหตุของความเสียหายที่โจทก์ได้รับขณะกำลังซ่อม
สายพาน²

คำอธิบายที่ 5 มันไม่จำเป็นที่การกระทำละเมิดของจำเลยควรจะได้ก่อการ
เคลื่อนตัวของพลังสุดท้ายที่ปฏิบัติการอันเป็นอันตราย (The Final Active Injurious
Force) ซึ่งใกล้ชิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น มันเป็นการเพียงพอถ้าการกระทำละเมิด
ของจำเลยเป็นพื้นฐานในสาระสำคัญในการก่อความเสียหายให้แก่โจทก์จากการปฏิบัติ
การของพลังสุดท้าย (Final Force)

อุทธรณ์ประกอบคำอธิบายที่ 5 กรณีจำเลยเดินเรือโดยประมาท เรือได้เข้า
ชนหินโสโครกทำให้ไม่สามารถควบคุมเรือได้อย่างเด็ดขาด ขณะที่อยู่ในสถานการณ์เช่นนี้
กระแสน้ำได้พัดเรือไปชนก่าแพงชายฝั่ง - เลขของโจทก์ได้รับความเสียหาย ความผิดของ
จำเลยที่ปล่อยให้เรือไปชนก่าแพงชายฝั่งเป็นสภาพที่ไม่สามารถควบคุมได้ถือว่าเป็นเหตุของความเสียหาย
ที่เกิดขึ้นแก่ก่าแพงชายฝั่งทะเล³

¹ McCahill v. New York Transportation Co., 201 N.Y. 221, 94
N.E.617 (1911).

² Schoultz v. Eckarat Mfy. Co., 112 La. 568, 36 So.593 (1904).

³ Bailiffs of Romney Marsh v. Trinity House, L.R.5Exch.204(1870).

คำอธิบายที่ 6 ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า การกระทำละเมิดของบุคคลที่สามซึ่งมีใจกระทำการร่วมกับจำเลยใดเป็นส่วนหนึ่งหรือก่อให้เกิดการเคลื่อนตัวของหลังสุดท้ายที่ปฏิบัติการอันเป็นอันตราย (The Final Active Injurious Force) นั้นไม่จำเป็นที่จะทำให้การกระทำละเมิดของจำเลยถูกถือว่าเป็นเหตุของความเสียหาย

อุทธรณ์ประกอบคำอธิบายที่ 6 กรณีจำเลยประมาณเดินเลื้อยลอดบรทุกเหล็กไว้นอนน โดยที่เหล็กที่บรทุกอยู่มีสภาพที่ง่ายจะตกลงมา โดยความผิดของบุคคลที่สามใดเคลื่อนที่รถอันเป็นเหตุให้เหล็กกลิ้งตกลงมากระทบกับโจทก์โดยไม่ตั้งใจ ความเสียหายชนิดนี้อาจจะสามารถสังเกตเห็นได้ว่า น่าจะเป็นผลของการทิ้งรถบรทุกเอาไว้บนถนน ความผิดของจำเลยในการทิ้งรถไว้นอนนเป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์¹

คำอธิบายที่ 7 ในกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ความเสียหายอันเป็นผลที่เกิดขึ้นนั้น ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ และเกิดขึ้นโดยจำเลยมิได้ตั้งใจ และเป็นผลที่ไม่น่าจะเป็น (Improbable) นั้นไม่จำเป็นที่จะถือว่า การกระทำละเมิดของจำเลยมิได้เป็นเหตุของความเสียหาย

อุทธรณ์ประกอบคำอธิบายที่ 7 คือ

ก. โดยการหลอกลวงของจำเลย ทำให้โจทก์ยับยั้งการขายหุ้น ขณะที่โจทก์อยู่ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานได้ยักยอกเงินไปจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้มูลค่าของหุ้นได้ลดน้อยลงไปมาก หลังจากนั้นโจทก์ได้ขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามากจากราคาในวันที่ถูกหลอกลวง ไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยไม่อาจคาดเห็นการยักยอกของเจ้าหน้าที่ การหลอกลวงของจำเลยถือว่าเป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์²

¹ Lane v. Atlantic Works, 111 Mass. 136 (1872).

² Fottler v. Moseley, 185 Mass. 563, 70 N.E.1040 (1904).

ข. โจทก์ไปที่ร้านของจำเลยและให้ส่งมอบของที่สั่งเอาไว้โดยการตรวจสอบอย่างประมาทเห็นแล้ว จำเลยปฏิเสธว่าของไม่มีอยู่ โจทก์จึงกลับบ้านด้วยมือเปล่าคืนต่อมาของในร้านถูกไฟไหม้โดยอุบัติเหตุอันมิได้เป็นความผิดของจำเลย การประมาทเห็นแล้วของจำเลยในการส่งมอบของ เป็นเหตุของการที่ของถูกทำลาย

โดยสาระสำคัญของคำอธิบายและอุทธรณ์ทั้ง 7 ประการขององค์ประกอบในสาระสำคัญ สมัยกล่าวหาว่า หลักเหล่านั้นอาจจะสรุปเป็นสาระสำคัญสองประการ

ประการแรก ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นเหมือนดังที่ปรากฏอยู่ถ้าจำเลยมิได้กระทำละเมิดหรือกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่า การกระทำละเมิดของจำเลยจะต้องเป็น

Causa Sine Qua Non

ประการที่สอง การกระทำละเมิดของจำเลยจะต้องเป็นองค์ประกอบทางเหตุอันเป็นสาระสำคัญและมีพลังสืบเนื่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ หรือกล่าวอย่างสั้น ๆ การกระทำละเมิดของจำเลยนั้นจะต้องเป็น Causa Causans²

1.4.3 ข้อวิจารณ์

1.4.3.1 ข้อที่ สมัชชพยายามชี้ให้เห็นถึงสาระสำคัญของทฤษฎีในรายละเอียดอย่างง่าย ๆ ทำให้สะดวกในการเข้าใจ จะสังเกตเหตุไควว่าโดย "หลักองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ" ใ้ให้ความเป็นธรรมต่อจำเลยโดยที่ยิ่ง เพราะนอกจากจะต้องพิสูจน์ถึงการกระทำของจำเลยว่าต้องมีลักษณะเป็น Sine Qua Non แล้วยังต้องประกอบไปด้วยการกระทำนั้นต้องมีพลังปฏิบัติการจริง ๆ ในการก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ซึ่งโดยทฤษฎีนี้จะมีโอกาสพลาดได้ยากมากในการกำหนดเหตุของความเสียหาย

1.4.3.2 ข้อที่ ยเหตุที่ทฤษฎี "องค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ" มิได้มีนักคิดหรือนักเขียนหรือตีความเพื่อประยุกต์ใช้กับคดีต่างๆ อย่างแพร่หลายเพราะว่าที่ศาลมินเนโซตาจะยอมรับก็ล่วงเลยมาถึง 10 ปี และต่อจากนั้นมาอีก 14 ปี คือ ค.ศ.

¹ Railroad v. Kelly, 91 Tenn.699, 20 S.W.312 (1892); Stevens v. B. & M.R., 1 Gray (Mass) 277 (1854).

² Smith, "Legal Cause in Actions of Tort," : 314.

1934 สถาบันกฎหมายละเมิดของสหรัฐอเมริกาจึงได้นำมาพิจารณา ดังนั้นจากการวิเคราะห์
ทฤษฎีที่จึงพิจารณาจากความคิดอันมีรากฐานมาจากสมิธเท่านั้น แม้ว่าสมิธได้พยายาม
โจมตีทฤษฎีก่อน ๆ ที่ศาลได้ใช้อยู่อย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือก็ตาม แต่เมื่อสมิธเสนอทฤษฎี
ของเขาเองกลับกระทำอย่างเยียบ ๆ ทำในมีจุดอ่อนหลายประการคือ

1.4.3.2.1 ความไม่ชัดเจนของคำว่า "สาระสำคัญ"

(Substantials) มัน เป็นคำที่มีลักษณะเป็นนามธรรมมาก แม้ว่าสมิธได้พยายามอธิบาย
โดยยกตัวอย่างประกอบก็ยังคงคลุมเคลืออยู่นั่นเอง จะสังเกตได้จากคำอธิบายที่
เขาพิจารณา โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีแห่งกฎหมายของเอน คริสต์เองประกอบข้อที่สอง
ว่าด้วยการเพิ่มพูนอย่างเด่นชัดของความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยของความเสียหาย
ความคิดของสมิธก็ยังคลุมเคลือมากกว่าคำว่าสมิธได้สร้างทฤษฎีขึ้นจึงจากเอน คริสต์ถึง
25 ปีก็ตาม

1.4.3.2.2 การแก้ปัญหาในกรณีผู้เสียหายมีความอ่อนแออยู่ก่อน

แล้วในอุทธรณ์ที่ 3 ข. จะเห็นว่า ถ้าใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาวินิจฉัยก็จะได้คำตอบที่เหมือน
กันซึ่งสำหรับเรื่องนี้มีจุดโจมตีอยู่มากเพราะถ้าโดยทฤษฎีแห่งกฎหมายของเอน คริสต์ของ
มีการจำแนกความรู้อันขอเท็จจริงขณะกระทำของจำเลยเสียก่อนซึ่งก็จะมีเหตุผลอันเป็น
ที่ยอมรับมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามการที่สมิธมิได้แยกประเด็นออกมาในรายละเอียดอีก
ชั้นหนึ่งอาจจะ เป็น เพราะสมิธต้องการรวมประเด็นเข้าด้วยกันโดยไม่เห็นถึงความจำเป็น
ที่ต้องมีการแยก หรืออาจจะ เป็น เพราะสมิธหลงลืมที่จะคิดถึงประเด็นนี้ก็ได้

1.4.3.2.3 การแก้ปัญหาการกระทำแทรกซ้อนภายหลังจากที่มี

การกระทำละเมิดของจำเลยซึ่งสมิธมิได้แยกประเด็นออกเป็นการแทรกซ้อนโดยเหตุผล
วิสัย โดยความประมาทเลินเล่อของบุคคลภายนอก หรือโดยความจงใจของบุคคลภายนอก
นอก ทำให้การแก้ปัญหาในบางกรณีมีข้อสงสัยในความถูกต้องและสมเหตุสมผล โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในอุทธรณ์ที่ 7 ก. มีการกระทำแทรกซ้อนโดยจงใจของบุคคลภายนอกซึ่งน่าจะ
เป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำละเมิดของจำเลยและความเสียหายออกไป
แต่สมิธมิได้คิดเช่นนั้น การแก้ปัญหาในประเด็นนี้ทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบมากเกินไปกว่า
จากเหตุที่เขาได้ก่อ

1.4.4 บทสรุป

การกระทำของจำเลยที่ถือว่าเป็น "องค์ประกอบอันเป็น "สาระสำคัญ" ซึ่งจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องมีลักษณะในองค์ประกอบสองประการคือ ประการแรกจะต้องเป็น Sine Qua Non ประการที่สองจะต้องเป็น Causa Causans แต่โดยที่ทฤษฎีได้รับการพัฒนาต่อมาโดยนักคิดรุ่นหลัง ๆ ดังเช่นทฤษฎีที่โคงคังอื่น ๆ ความคิดดั้งเดิมของสมิทจึงมีจุดอ่อนอยู่บ้าง แต่ถาพิจารณาอย่างเป็นธรรมแล้ว การสร้างทฤษฎีซึ่งถือว่าเป็นหลักทั่วไปย่อมมีลักษณะ เป็นนามธรรมและมีจุดอ่อนในการแก้ปัญหาในคดีบางชนิดอันเป็นของธรรมดา เมื่อพิจารณาโดยทั้งหมดแล้วเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าทฤษฎีของสมิทได้ให้ความเป็นธรรมแก่กรณีใดคดีหนึ่งในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงคือ แมค ลอแลง (McLaughlin) ได้กล่าวชมเชยสมิทไว้ว่า "การวางทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้เกิดความแน่นอนตายตัว เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ตามการวางทฤษฎีใดขึ้นมาก็ไม่อาจห่างไกลไปกว่าทฤษฎีขององค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญของสมิท"

1.5 บทสรุปและขอเสนอแนะของเหตุปฏิกิริยา

จากการสำรวจอย่างละเอียดถึงทฤษฎีทั้งสี่คือ BUT FOR CAUSE ทฤษฎีเงื่อนไข ทฤษฎีเหตุถึงขนาด และทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ ได้พบว่า แม้ว่าแต่ละทฤษฎีล้วนแต่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของศาลและได้รับการพัฒนาทางความคิดมานาน แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ทุกกรณี ดังจะเห็นได้ว่า จุดอ่อนของ BUT FOR CAUSE ที่ถูกโจมตีเสมอคือ ในกรณีที่มีผู้กระทำผิดอย่างอิสระพร้อมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยผู้กระทำแต่ละคนมีอำนาจในตัวเองที่จะก่อความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ ไม่สิ้นสุดของการพิจารณาการกระทำย้อนหลังซึ่งในประเด็นนี้ คนชานนาม BUT FOR CAUSE ว่าเป็น Adam-and Eve Causation ปัญหาผู้กระทำผิดอิสระที่เป็นเหตุสะสมรวมที่ไม่มีพลังเพียงพอในตัวเอง (Cumulative Cause) ปัญหาเหตุที่มีโอกาสเลือก (Alternative Cause) เหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

¹ McLaughlin, "Proximate Cause," : 137.

อย่างแน่นอน และการใช้ BUT FOR CAUSE ในคดีบางชนิด มีความยากลำบากมากในการตั้งประเด็นเพื่อพิสูจน์ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในทางตรงกันข้าม BUT FOR CAUSE เป็นทฤษฎีที่สามารถใช้ได้ง่ายในการวินิจฉัยปัญหาในคดีที่ไม่ซับซ้อน BUT FOR CAUSE สามารถปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยว ส่วนทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Condition) เป็นทฤษฎีที่โต้แย้งปัญหาจำนวนมากที่ BUT FOR CAUSE ไม่สามารถแก้ไข เช่น ปัญหาผู้กระทำผิดอิสระพร้อมกันหลายคน เหตุสะสม เหตุที่มีโอกาสเลือกเพราะทฤษฎีเงื่อนไขถือว่าเงื่อนไขทุกอันที่ประกอบกัน เป็นชุดของเงื่อนไขมีความเท่าเทียมกันในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีเงื่อนไขก็ยังมีจุดอ่อนหลายประการ จุดที่ได้รับการโจมตีมากที่สุดคือ อาจทำให้มูลละเมิดของรับผิดชอบอย่างไม่รอบเขตจำกัด แต่เมื่อมีการคิดทฤษฎีเหตุถึงขนาด (The Adequate Cause Theory) ขึ้นมาก็สามารถแก้ไข ปัญหาของทฤษฎีเงื่อนไขในประเด็นนี้ได้และยังสามารถแก้ไขปัญหาดัง BUT FOR CAUSE เหมือนกันที่ทฤษฎีเงื่อนไขสามารถทำได้ แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีเหตุถึงขนาดยังมีจุดอ่อนในองค์ประกอบข้อที่ 2 คือไม่สามารถให้ความกระจ่างชัดที่เป็นรูปธรรมได้ในส่วนขององค์ประกอบเรื่อง "การเพิ่มขึ้นของความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยอย่างเด่นชัดในการก่อให้เกิดความเสียหาย" ซึ่งแม้แต่มักทฤษฎีที่ถือว่าตนเองอยู่ฝ่ายทฤษฎีเหตุถึงขนาดก็ยังมีความแตกต่างกัน และในคดีที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อน ทฤษฎีเหตุถึงขนาดก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจน เช่น กรณีเหตุสะสม (Cumulative Cause) ซึ่งพอน คริสโตสสรุปว่าไม่ถือเป็นเหตุของความเสียหายเพราะแต่ละเหตุโดยอิสระมิได้เพิ่มความน่าจะเป็นของความเสียหายอย่างเด่นชัดเลย ความคิดนี้เป็น การปล่อยให้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาเลยซึ่งไม่เป็นธรรม การกระทำแทรกซ้อนของบุคคลที่สามโดยผิดปกติและไรเหตุผล และกรณีการกระทำแทรกซ้อนโดยไม่จงใจในขณะที่ระดับของผู้กระทำเบื้องต้นนั้นมิได้เพิ่มความน่าจะเป็นในลักษณะเด่นชัด หนักที่สุดท้ายคือ "ทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ" (Substantial Factor) ทฤษฎีนี้มีความเห็นในทางตรงกันข้ามกับพอน คริสโตสในเรื่องเหตุสะสม (Cumulative Cause) และทฤษฎีนี้สามารถแก้ปัญหาดังหลายประการของ BUT FOR CAUSE ได้ แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้มีจุดอ่อนคือ ไม่สามารถให้ความชัดเจนต่อคำว่า "สาระสำคัญ" (Substantials) การแก้ปัญหาคดีผู้เสียหายมีความอ่อนแออยู่ก่อนแล้ว ไม่มีการแยกประเด็นความรู้อัจฉริยะของผู้กระทำละเมิด ไม่มีการ

แยกแยะเหตุการณ์แทรกซ้อนภายหลังมีการกระทำละเมิด

แม้ว่าทฤษฎีเหล่านี้แต่ละทฤษฎีมีจุดอ่อนอยู่มากก็ตาม แต่ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็น
การขาดความสามารถให้เหตุผลที่เกี่ยว เพราะในความเป็นจริง ศาลก็ใช้ทฤษฎีเหล่านี้
ในการวินิจฉัยคดีที่มีปัญหาศาลก็จะพยายามใช้หลักสามัญสำนึก เขามาอุดช่องว่าง
หรือพยายามใช้ทฤษฎีให้คลองตัวยิ่งขึ้นจากความคึกคัก เค็มของผู้ก่อตั้งทฤษฎี แน่นนอนที่สุด
การสร้างทฤษฎีอื่น เป็นหลักทั่วไปย่อมมีช่องว่างและต้องสร้างขอบเขตขึ้นมา เป็นของ
ธรรมดา แต่เมื่อพิจารณาโดยสาระสำคัญของทฤษฎีทั้งสี่ดังกล่าวไว้พิจารณาแล้ว จะพบว่า
มีหลักร่วมกันบางประการที่จำเป็นต่อมีในการสร้างทฤษฎีเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่าง
การกระทำและผล เมื่อใดก็ตามที่มีการคิดทฤษฎีเพื่อพิสูจน์ปัญหานี้ขึ้นมาใหม่ ก็มีความเชื่อ
ว่าจะต้องมีหลักร่วมกันอยู่ด้วย

ควยเหตุที่ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้เสนอมานี้แล้วมีจุดบกพร่องด้วยกันทั้งสิ้นต่อไปนี้
จะเป็นความพยายามที่จะเสนอแนวทางที่รัดกุมยิ่งขึ้นที่จะพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการ
กระทำและผลเพื่อที่จะพิจารณาว่า เหตุที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นเหตุปฏิบัติการ (Operative
Cause) หรือไม่ ดังมีหลักในการพิจารณาสองประการดังนี้

ประการแรก การกระทำละเมิดของจำเลยจะต้องมีลักษณะเป็น Sine Qua Non
คือเป็นเหตุจำเป็น (Necessary Cause) ของความเสียหาย ถ้าไม่มีการกระทำของ
จำเลย ความเสียหายก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย หรืออาจเกิดขึ้นในวิธีทางอื่นโดยสิ้นเชิง

ประการที่สอง การกระทำละเมิดของจำเลยต้องเป็นเหตุอันมีประสิทธิภาพต่อ
เนื่องจนก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งจำเลยอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของผลทั้งหมดที่กระทำ
ก่อนเสียหายหรืออาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ หรือเปิดโอกาสให้ผลอื่นเข้าปฏิบัติการสืบเนื่อง
ต่อความเสียหาย

ข้อสังเกตในการใช้หลักที่ได้เสนอเพื่อค้นหาเหตุปฏิบัติการ (Operative
Cause) ของความเสียหาย มีดังนี้

ประการแรก จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบในข้อที่ 1 ว่าควยความเป็น Sine

Qua Non ของการกระทำของจำเลยนั้นเป็นหลักร่วมของทั้ง BUT FOR CAUSE ทฤษฎี
เงื่อนไข ทฤษฎีเหตุถึงขนาด และทฤษฎีองค์ประกอบในสาระสำคัญ ผู้ใดก็ตามที่สร้าง
ทฤษฎีขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในทางละเมิด
มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะคงไว้ส่วนนี้ลงไปด้วยในองค์ประกอบของทฤษฎี

ประการที่สอง จะแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างในการใช้แนวความคิดนี้ในคดีปกติ
สมมุติว่า ควบความประมาทเลินเล่อของ ก. โค้ชขับรถพ่วงขนนายเอ ขณะกำลังเดินข้ามถนน
ในทางมาลาบ การกระทำของ ก. ถือว่าเป็นเหตุของความตายของนายเอ ต้องรับผิดชอบ
คดีใช้คำสั่งใหม่ทดแทน เพราะเมื่อพิจารณาองค์ประกอบในข้อที่ 1 จะเห็นว่า การกระทำ
ของ ก. เป็นเหตุจำเป็นของความเสียหาย (Necessary Cause หรือ Sine Qua Non)
ถ้า ก. มีโค้ชขับรถพ่วงขนนายเอ นายเอก็จะไม่ถึงแก่ความตายบนท้องถนนควบรถของ ก.
หรือนายเอ อาจจะตายในลักษณะอื่นคืออาจจะถูกรถคันอื่นพุ่งเข้าชน หรืออาจจะถูกยิง
ตาย หรืออาจจะแก่ตาย เป็นต้น จะสังเกตเห็นว่า ข้อเท็จจริงง่าย ๆ เช่นนี้เป็นการ
ยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวความคิดที่เสนอกับข้อเท็จจริงซึ่งส่งผลออกมาสอดคล้อง
กับหลักสามัญสำนึกของคนทั่วไป แต่เพียงเท่านี้มิใช่หมายความว่ หลักการที่เสนอใหม่
เช่นนี้มีประสิทธิภาพสูงกว่าทฤษฎีอื่นทั้งหมดเพราะโดยข้อเท็จจริงง่าย ๆ เช่นนี้ไม่ว่า
BUT FOR CAUSE ทฤษฎีเงื่อนไข ทฤษฎีเหตุถึงขนาด และทฤษฎีองค์ประกอบในสาระสำคัญ
ก็สามารถแก้ปัญหานี้ได้และจะโทษสรุปออกมาเหมือนกับหมด แต่หลักการที่โคเสนอใหม่
นี้ในลำดับต่อไปจะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่เหนือกว่าทฤษฎีอื่น ๆ ที่สามารถแก้ไข
ปัญหาที่ทฤษฎีอื่นไม่สามารถทำได้

ประการที่สาม การใช้แนวความคิดที่เสนอนี้เพื่อแก้ไขคดีอื่น เป็นปัญหายุ่ง
ยากที่ทฤษฎีอื่นไม่สามารถให้ความกระจ่างชัดในคำตอบ

กรณีมีผู้กระทำละเมิดโดยอิสระตั้งแต่สองคนขึ้นไปอย่างพร้อมเรียงกัน ซึ่งผู้
ละเมิดแต่ละคนมีพลังเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ (The Independent
Simultaneous Sufficient Causes) สมมุติว่า เอใจปืนยิงนาย ก. ตัดชั่วหัวใจ
ขณะเดียวกันอย่างพร้อมเรียงกันนั้น บีใช้มีดฟันคอนาย ก. ซากกระเด็น คดีในลักษณะ
เช่นนี้ ถ้าใช้ BUT FOR CAUSE มาวินิจฉัยก็จะประสบปัญหาว่าหาผู้กระทำผิดไม่ได้

แต่โดยแนวความคิดใหม่ที่เสนอนี้จะพบว่า ถ้าเอหรือบีมีไครกระทำ นาย ก. ก็จะต้องตายเหมือนกัน แต่จะเป็นการตาย "ในลักษณะอื่น" อย่างสิ้นเชิง คือถ้าเอไม่ยิง นาย ก. ก็จะต้องตายในลักษณะอื่นคือ คอขาดเพราะการพันควยมีคของบี เมื่อเอยิงนาย ก. ก็ตายเพราะกระสุนเป็นคัคชั่วคราวใจควย ในพยานองกลัดกันการกระทำของบีก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน ฉะนั้นการกระทำของเอและบีจึงเป็นเหตุจำเป็น (Sine Qua Non) ของความตายของนาย ก. และโดยองค์ประกอบในข้อที่สองจะเห็นว่า ทั้งการกระทำของเอและบีมีพลังเพียงพอในการปฏิบัติกร โดยตรงต่อ ก. ทำให้ถึงแก่ความตาย ฉะนั้นการกระทำของเอและบีจึงเป็นเหตุของความตายของนาย ก.

เหตุสะสม (Cumulative Cause) : เป็นกรณีที่มีผู้กระทำผิดโดยอิสระตั้งแต่สองคนขึ้นไปกระทำละเมิดก่อเสียหายโดยลักษณะของการกระทำอย่างอิสระของเขาไม่สามารถทำอันตรายต่อผู้เสียหายได้ แต่เมื่อการกระทำของผู้ละเมิดทั้งหมดมารวมกันจึงสามารถก่อความเสียหายให้แก่จำเลยได้ เช่น ยานิช 6 เม็ดจึงจะมีอำนาจเพียงพอทำให้คนตายได้ นาย ก. ท้องการฆาตนาย เอ จึงเอยาพิษจำนวน 3 เม็ดใส่แก้วน้ำที่นายเอใช้ดื่มเป็นประจำ ต่อมา นาย ข. ท้องการฆาตนายเอเหมือนกัน จึงใส่ไปอีก 3 เม็ด โดยที่ไมรูว่ามียาพิษอยู่แล้ว 3 เม็ด นายเอดื่มน้ำสมยาพิษเข้าไปเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย การแก้ปัญหานี้โดยทฤษฎีเหตุถึงขนาด (The Adequate Cause Theory) ไม่สามารถลงโทษนาย ก. และนาย ข. ได้เพราะการกระทำของเขาโดยอิสระมิได้เพิ่มความน่าจะเป็นทางภาวะวิสัยอย่างชัดแจ้งของความตายของนายเอ ซึ่งชัดคอสามัญสำนึกมาก แม้จะใช้แนวความคิดใหม่ที่เสนอนี้จะสรุปว่า การกระทำของนาย ก. และนาย ข. แม้โดยอิสระก็เป็น Sine Qua Non เพราะถ้านาย ก. หรือนาย ข. ไม่ทำเช่นนั้น นายเอก็จะมีทางตายอย่างเด็ดขาด และในองค์ประกอบข้อที่สอง การกระทำของแต่ละคนเป็น "พลังส่วนหนึ่ง" ของ "พลังทั้งหมดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ฉะนั้น นาย ก. และนาย ข. จึงเป็นเหตุของความเสียหาย

เหตุที่มีโอกาสเลือก (Alternative Cause) เป็นกรณีที่มีผู้กระทำผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่การกระทำของผูใดจะเป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหายนั้นขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจเลือก เช่น ก. และ ข. โดยประมาทเดินเลอฝากมีนของคนไว้คนละกระบอก

กับเด็กที่เล็กมาก ต่อมาเด็กเอาปืนทั้งสองกระบอกไปเล่นโดยเอาปืนของ ก.ยิงนายเอ ถึงแก่ความตาย ก.จะต้องรับผิดชอบต่อความตายของนายเอหรือไม่ ถ้าคดีนี้พิสูจน์โดย BUT FOR CAUSE ก.จะเถียงว่าถึงแม้คนไม่โคผากปืนไว้กับเด็ก นายเอก็คงตายเช่นกันด้วยปืนของ ข. ในที่สุด ก.อาจจะหลุดพ้นความรับผิด การพิสูจน์คดีนี้โดย BUT FOR CAUSE ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นที่ธรรมและขัดกับสามัญสำนึกเป็นอันมาก ลองพิจารณาโดยใช้อรรถาธิบายใหม่ตามที่ได้อธิบาย จะพบว่าในองค์ประกอบข้อแรก การกระทำของ ก.เป็น Sine Qua Non ของความตายของนายเอ เพราะถ้า ก.มิได้ประมาทเล่นเลอะผากปืนไว้กับเด็ก นายเอก็อาจจะไม่ตายเพราะไม่แน่ว่าเด็กจะใช้ปืนของ ข.ยิงหรือไม่ การที่เด็กใช้ปืนของ ก.อาจเป็นเพราะปืนของ ก.มีลักษณะพิเศษเป็นที่ต้องใจเด็ก หรือถ้าเด็กใช้ปืนของ ข.ยิงนายเอตาย ก็ถือว่าความเสียหายได้เกิดใน "ลักษณะอื่น" โดยสิ้นเชิง เพราะนายเอได้ตายด้วยปืนของ ข. องค์ประกอบประการที่สอง การกระทำประมาทเล่นเลอะของ ก.ในการผากปืนไว้กับเด็กเป็นการกระทำที่มีผลเพียงพอสืบเนื่องไปจนก่อให้เกิดความตายแก่นายเอโดยตรง ฉะนั้นจึงถือว่าการกระทำของ ก.เป็นเหตุของความตายของนายเอ

เหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน (Impending Event) มีความแน่นอนที่ผู้เสียหายจะต้องประสบอันตรายในเวลาใดเวลาหนึ่งแต่ก่อนจะถึงเวลานั้น จำเลยใดกระทำละเมิดเสียก่อน เช่น การฆ่าคนที่แพทย์วินิจฉัยไว้ก่อนแล้วว่า จะต้องตายอีก 3 วันข้างหน้าด้วยโรคหัวใจ ถ้าวินิจฉัยปัญหานี้ด้วย BUT FOR CAUSE จำเลยก็อาจจะถูกปล่อยให้หลุดพ้นจากความรับผิด แต่ด้วยแนวความคิดใหม่ที่ได้เสนอ จะเห็นว่าประการแรก การกระทำของจำเลยเป็น Sine Qua Non ของความเสียหายเพราะถ้าจำเลยไม่ฆ่าผู้เสียหาย เขาก็จะมีชีวิตยืนยาวไปอีก 3 วัน แต่ในที่สุดเขาก็จะตาย "ในลักษณะอื่น" คือตายด้วยโรคหัวใจ ประการที่สอง การฆ่าผู้เสียหายเป็นการกระทำของจำเลยอันมีผลอย่างเพียงพอที่หาใหญ่เสียหายถึงแก่ความตาย กล่าวโดยสรุปจำเลยต้องรับผิดชอบต่อความตายของผู้เสียหายโดยไม่มีข้อแย้งเป็นประการอื่น กติในลักษณะเช่นนี้ศาลของสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินไว้ในคดี Dillon v. Twin State Gas Co.,

ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ขณะที่เด็กกำลังยืนนั่งราวสะพานอยู่นั้น เกิดอุบัติเหตุเด็กเสียดเหล็ก ทำให้เขานั่งตกลงไปข้างล่าง โดยสัญชาตญาณที่กลัวจะตกลงไปข้างล่างทำให้เด็กคว้าสายไฟของจำเลยเอาไว้โดยบังเอิญสายไฟในลักษณะที่ผิดปกติและน่าจะเกิดอันตรายได้ ไฟฟ้าแรงสูงที่สายไฟทำให้เด็กถึงแก่ความตาย และโดยข้อเท็จจริงซึ่งแม้ว่าเด็กไม่สามารถคว้าสายไฟไว้ได้ เด็กก็ตกลงมาตายเช่นกัน เพราะสะพานนั้นสูงมาก และข้างล่างก็เต็มไปด้วยหิน ศาลตัดสินให้จำเลยเจ้าของสายไฟต้องรับผิดชอบในความตายของเด็ก นอกจากนี้ยังมีคดีที่คล้ายคลึงกันนี้ได้ตัดสินไว้ในประเทศอังกฤษ คดี Smith v. Cawdle Fen Commissioners

ประการที่สี่ มีข้อยกเว้นบางประการสำหรับแนวความคิดที่เสนอ ดังต่อไปนี้

ก. ในกรณีที่ผู้เสียหายมีความอ่อนแอทางร่างกายอยู่ก่อนแล้ว คืออาจจะเป็นโรคโลหิตไหลไม่หยุด เป็นโรคกระดูกบาง เพียงแต่ถูกระห่ำจะเกิดการร้ายแต่เพียงเบา ๆ ผู้เสียหายก็จะได้รับอันตรายสาหัสจนอาจถึงตายได้ โดยหลักของสมิท "ทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ" (Substantial Factor) ถือว่า ผู้กระห่ำจะเกิดต้องรับผิดชอบต่อความตายของผู้เสียหาย และแนวความคิดที่เสนอไว้ในที่นี้ก็จะสรุปผลออกมาเหมือนกัน การวินิจฉัยเช่นนี้ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระห่ำจะเกิดเพราะอาจจะทำให้เขาต้องรับผิดชอบมากเกินไปที่เขากระทำลงไป โดยปกติเมื่อเขาทำร้ายเพียงเบา ๆ การกระทำของเขาเป็นเหตุของความบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จะให้เขาต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมดไม่ได้ เพราะความเสียหายที่ขยายใหญ่โตออกไปนั้น เกิดจากตัวผู้เสียหายเอง แต่ถ้านกรณีนี้ผู้กระห่ำจะเกิดขอเท็จจริงเกี่ยวกับความอ่อนแออันผิดปกติอยู่ก่อนของผู้เสียหาย ผู้กระห่ำจะเกิดก็ต้องรับผิดชอบ เพราะได้คาดเห็นความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอันผิดปกติอยู่แล้ว เขาต้องมีระมัดระวังเป็นพิเศษเมื่ออยู่ใกล้ผู้เสียหายมิให้กระห่ำจะเกิดโดยประมาท ยิ่งถ้าเขาจะเกิดโดยจงใจ เขาก็ยิ่งต้องยอมรับผลอันที่คาดเห็นโดยอยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหาที่จะกำหนดความรับผิดชอบอย่างเต็มที่เท่าที่ผู้เสียหายได้รับ กล่าวโดยสรุปโดยหลักของแนวความคิดที่ได้อธิบายไว้มีข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้เสียหายมีความอ่อนแออันผิดปกติอยู่ก่อนแล้ว การกระทำของจำเลยจะถือว่าเป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดก็แต่กรณีที่ว่า จำเลยขอเท็จจริงเกี่ยวกับความอ่อนแออันผิดปกติอยู่ก่อนหรือขณะ

ที่หน้าละเมิด

๓. กรณีมีการกระทำแทรกซ้อนโดยพฤติกรรมภายนอกอื่นไม่อาจคาดเห็นได้
 ภายหลังจากการละเมิดของจำเลยอาจมีพฤติกรรมภายนอกเข้ามาแทรกซ้อนทำให้ผู้เสียหาย
 ได้รับความเสียหายรุนแรงขึ้นอีก ถ้าพิจารณาแนวความคิดที่เสนอใหม่จะพบว่า ใน
 องค์ประกอบข้อที่สอง "การกระทำละเมิดนั้นมีผลอย่างเพียงพอในการกระตุกหรือเปิด
 โอกาสให้ผู้อื่นสืบเนื่องต่อการก่อให้ เกิดความเสียหาย" โดยหลักอันนี้ผู้ละเมิดต้อง
 รับผิดชอบ เพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยผู้เสียหายทั้งหมดแม้ว่ามีพฤติกรรมภายนอกเข้ามา
 แทรกซ้อนซึ่งมีส่วนก่อความเสียหายเพิ่มขึ้นก็ตาม ผู้ละเมิดทำร้ายหญิงสาวอยู่กลางซอย
 เปลี่ยนในเวลาค่ำคืน ในเวลาต่อมาหญิงถูกคนร้ายลักทรัพย์ไปหมดขณะที่ยังนอนหลับอยู่
 เรือของจำเลยพุ่งเข้าชนเรือโจทก์จนแตกทรัพย์สินต่าง ๆ ลอยน้ำไปชาวบ้านแถบนั้น
 จึงขโมยเอาไปสิน จำเลยเผาเรือของโจทก์ประกอบด้วยมีลมพัดแรงพัดมาขณะนั้นทำให้
 เปลวเพลิงไปติดบ้านโจทก์ถูกเผาไหม้ไปหลาย กระเป่ารถเมล์ดับโดยสารตกลงไป รถ
 วงมาข้างหลัง เบรคไม่มันจึงพุ่งเข้าชนจนตาย จากตัวอย่างนี้เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า
 จำเลยต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดแก่โจทก์ทั้งหมดแม้ว่าความเสียหายที่รุนแรง
 มากขึ้นนั้น เป็นพฤติกรรมภายนอกเข้ามากระทำให้รุนแรงขึ้น แต่ขอให้สังเกตว่าพฤติกรรม
 ภายนอกเหล่านั้น "สามารถคาดเห็นได้" ทั้งนี้ แต่อาจเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ "ไม่
 สามารถคาดเห็นได้" จำเลยก็ไม่ควรถูกขยายให้รับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมด จำเลย
 คงมีความรับผิดชอบเท่าที่ความเสียหายที่เขาเป็นผู้ก่ออย่างแท้จริง เท่านั้น จำเลยจับผู้เสียหาย
 คู่ สาคมิกเอาไว นาย ก.กระทำโดยอิสระเข้ามาถึงผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำเลย
 ขับรถประมาท เลี้ยวเลอชนรถของโจทก์ที่จอดอยู่ริมถนนขณะที่กำลังตกลงอยู่นั้น บุคคลที่สาม
 ขับรถโดยประมาทชนรถของโจทก์เป็นเหตุให้เพิ่มความเสียหายมากยิ่งขึ้นอีก แพทย์ให้
 ยาเกินขนาดทำให้ผู้เสียหายสลบ ขณะนั้นเกิดแผ่นดินไหวคนอื่น ๆ พยายามหนีเอาตัวรอด
 ผู้เสียหายไม่มีโอกาสหนีได้จึงถูกตีกลดลงมาทับถึงแก่ความตาย พฤติกรรมอื่นแทรกซ้อน
 นี้เป็นเหตุ "ที่ไม่สามารถคาดเห็นได้" ไม่ควรให้จำเลยต้องรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น เพราะเหตุที่
 จริงความเสียหายอันหนักขึ้นนั้นจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำ

กล่าวโดยสรุป แนวความคิดที่เสนอในที่นี้มีขอบเขตอยู่สองกรณีคือ กรณีผู้

เสียหายมีความอ่อนแออันผิดปกติอยู่ก่อนแล้ว เป็นข้อเท็จจริงที่จำเลยไม่รู้และที่เอาท่าละเมือก และกรณีเป็นเหตุการณ์ภายนอกเข้ามาแทรกซ้อนภายหลังการละเมือกของจำเลยทำให้ความเสียหายรุนแรงยิ่งขึ้นอันเป็นเหตุการณ์ที่ "ไม่อาจคาดเห็นได้" เมื่อพิจารณาโดยใช้แนวความคิดที่เสนอนี้ก็จะสามารถรู้อย่างแน่ชัดว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุปฏิบัติการของความเสียหายหรือไม่ แต่จะมองให้รับผิดชอบเพื่อความเสียหายในจำนวนเท่าใดนั้น ยังเป็นปัญหา เพราะในทางทฤษฎีความเสียหายจะเกิดขึ้นและสืบเนื่องต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุดซึ่ง เป็นไปไม่ได้ที่ความรับผิดของจำเลยจะไม่มีที่สิ้นสุดตามไปด้วย ฉะนั้นจำเลย มีการจำกัดขอบเขตความรับผิดของจำเลย ปัญหานี้จะไกลลวในบทต่อไป

2. เหตุประสาน (Combined Causes)

ในคดีปกติเมื่อมีการฟ้องว่า การกระทำของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหาย แก่โจทก์ก็เพียงแต่พิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุปฏิบัติการ (Operative Cause) ในการก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ จำเลยก็ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้แก่โจทก์ แต่ปรากฏว่าผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายมีหลายคน ในกรณีที่คนเหล่านั้นใคร่ร่วมกันกระทำผิดก็คงไม่ของสงสัยในความรับผิด ปัญหาที่ยากจะเกิดขึ้นในกรณีที่บุคคลเหล่านั้นมีใคร่ร่วมกระทำผิด แต่ละคนกระทำการโดยอิสระ ของตนเองแต่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สิ่งที่ยากที่จะกำหนดความเสียหายเพราะ ประการแรกผู้กระทำผิดแต่ละคนอาจจะอ้าง BUT FOR CAUSE เพื่อ บัดความรับผิด แต่กฎหมายจะไม่ปลดปล่อยจำเลยออกจากความรับผิดเพียงเพราะมีเหตุอื่น ๆ อันมีลักษณะจำเป็น (Necessary) ในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วยซึ่ง พฤติการณ์ของเหตุอื่นจำเลยไม่ควรมีผิดชอบ ดังที่เราได้เห็นมาแล้วในบทก่อน ๆ ว่า ปรากฏการณ์ทุกชนิดเกิดขึ้นจากชุดของเงื่อนไขอันซับซ้อนที่มีพลังเสียงพ้อและถ่วงปล่อย จำเลยในหลุคนคน รับผิดเพราะการกระทำของเขาตามคำว่ามีใดก่อให้เกิดความเสียหายก็จะมีโจทก์คนใดใคร่ค่าสินไหมทดแทน แม้กระทั่งกรณีที่โจทก์มีส่วนผิดอยู่ด้วย (Contributory Negligence) บางทีจำเลยก็ยังคงต้องรับผิดอยู่อีกตามสัดส่วนที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ปัญหาต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะของเหตุต่าง ๆ ที่ประกอบ

เป็นชุกของเงื่อนไขอันซับซ้อนอันก่อให้เกิดผลขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดจากบุคคลหลายคนหรือการกระทำอันมีวิสุทธิประกอบกับการกระทำผิดของจำเลย และพิจารณาถึงพลังของแต่ละเหตุโดยอิสระนั้นมีพลังเพียงพอในตัวเองที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ และในที่สุดจะโค้วเคาระห์ถึงการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยแต่ละคนต้องรับผิดชอบตามสัดส่วนที่ใดก่อให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์หรือในระหว่างกันเอง

2.1 เหตุสะสม (Cumulative Causes)

หมายความว่ากรณีที่มีความเสียหายเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลยหลายคนซึ่งการกระทำโดยอิสระของแต่ละคนไม่อาจมีพลังเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายใดต่อเมื่อการกระทำของจำเลยทั้งหมดมารวมกันจึงสามารถมีพลังเพียงพอในการก่อให้เกิดความเสียหาย ถ้าการกระทำของจำเลยเหล่านั้นโค้วรวมกันก่อให้เกิดความเสียหายไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า จำเลยเหล่านั้นต้องร่วมกันรับผิดชอบความเสียหายทั้งหมด คือผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้กระทำคนหนึ่งคนใดให้รับผิดชอบเต็มจำนวน แต่ปัญหาที่ยากในประเด็นนี้คือ ผู้กระทำแต่ละคนกระทำผิดโดยอิสระ มีโค้วรวมกันผู้กระทำคนอื่น และมีใครถึงการกระทำของบุคคลอื่น จะถือว่า ผู้กระทำผิดแต่ละคนเป็นเหตุของความเสียหายหรือไม่ ถ้าเป็นจะต้องรับผิดชอบเท่าไร

โดยลักษณะของเหตุสะสมอาจจะเกิดขึ้นในสองลักษณะคือ ลักษณะแรก การกระทำของจำเลยทั้งหมดเกิดขึ้นพร้อมกัน (Concurrent) เช่น โดยการชนกันของรถโค้วกันบนทางหลวง เป็นเหตุให้โจทก์ซึ่งกำลังเดินข้ามถนนโค้วรับบาดเจ็บ การชนกันและผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์สืบเนื่องมาจากการประมาทเดินเลออย่างพร้อมเพรียงกันของคนขับรถทั้งสอง การชนนั้นจะไม่เกิดขึ้นถ้ามีการประมาทเดินเลอเพียงฝ่ายเดียว การประมาทของคนขับแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในความรุนแรงและในผลที่เกิดขึ้นคดีในประเทศไทย ศาลฎีกาโค้วเคยวินิจฉัยไว้ว่า ทั้งสองฝ่ายขับรถชนกันต่างเถียงกันว่าคนในรถกายมิใช่เกิดจากการกระทำของคน ศาลวินิจฉัยว่า เหตุที่รถชนกันนี้เป็นเพราะความประมาทของทั้งสองฝ่าย ถ้าจำเลยที่ 1 ไม่ขับรถเร็วกว่าอัตราที่กำหนดไว้ก็จะไม่ชนกัน ส่วนจำเลยที่ 2 นั้น จำรอให้จำเลยที่ 1 ซึ่งขับรถมาทางตรงผ่านไป

¹ Mathew v. London Street Tramways Co., 60 L.T.Rep.N.S.47 (1888).

ก่อน รถก็จะไม่ชนกันขึ้นเหมือนกัน การที่รถชนกันขึ้นนี้จึงเป็นผลโดยตรงจากความ
 ประมาทของจำเลยทั้งสอง ลักษณะที่สอง การกระทำของจำเลยมีลักษณะต่อเนื่องกัน
 (Successive) เช่น อาจจะเกิดจากคนหนึ่งได้สร้างสภาพการที่เต็มไปด้วยอันตราย
 ซึ่งในที่สุดมีความเสียหายเกิดขึ้นโดยการแทรกซ้อนของอีกคนหนึ่ง เช่น ยานิช 10 เม็ค
 มีอำนาจเพียงพอที่จะทำให้เกิดความตาย นายเอต้องการฆ่า นาย ก. จึงเอายาพิษใส่ลง
 ไปในแก้วน้ำของนาย ก. ที่โซ่คิมเป็นประจำจำนวน 5 เม็ค โดยนายเอเข้าใจว่าจำนวน
 เตาที่มีพลังเพียงพอที่จะสามารถฆ่า นาย ก. ได้ ก่อนที่นาย ก. จะดื่ม นายบีต้องการฆ่า
 นาย ก. เช่นกันจึงใส่ยาพิษลงไปถึง 5 เม็ค โดยไม่รู้ว่านายเอได้ใส่ลงไปแล้ว 5 เม็ค
 เมื่อนาย ก. ดื่มน้ำในแก้วนั้น นาย ก. ก็ถึงแก่ความตาย การที่จำเลยหลายคนถึงของเสีย
 ลงในรารน้ำถือเป็นเหตุสะสมเช่นกัน เพราะการกระทำโดยอิสระของแต่ละคนไม่สามารถ
 ทำให้รารน้ำเน่าเสียได้ ² แต่ทั้งวัตถุที่สามารถคิดได้ก็ง่ายไว้ที่สนามของโรงงานและมี
 โยนไม้ขีดลงไปทำให้เกิดไฟไหม้ขึ้น ³ โรงงานของซีโคปลดอยควันทนทานไปบริเวณทาง
 หลวง ก็ขับรถพุ่งเข้าชนรถที่สวนมากลุ่มควันซึ่งเป็นรถที่ขับผิดคันของถนนแทนที่เขา
 จะหยุดจนกว่าจะมองเห็นได้ชัด ⁴ เอะประมาณเดินเลื้อยขับรถขวางถนน รถของเอจึงชน
 กับรถของเอ็ม อาร์ เห็นเหตุการณ์จึงขับรถกลับมาช่วย รถของเออยู่คานหลังรถที่ชนกัน
 เอสประมาณเดินเลื้อยขับรถบรรทุกชนรถของเอฟเลยไปทับอาร์ตาย ภริยาของอาร์ฟ้องคดี
 ศาลตัดสินว่า ถึงแม้ว่าการประมาณเดินเลื้อยของเอสเป็นเหตุหลัก (Main Cause) ของ
 ความตายของอาร์ แต่ความประมาทเดินเลื้อยของเอได้สร้างอันตรายที่ต่อเนื่องซึ่งถือว่าเป็น
 เป็นเหตุสนับสนุน (Contributory Cause) ⁵

ปัญหาในเรื่องนี้ ถ้าวินิจฉัยโดยทฤษฎีเหตุถึงขนาด (Adequate Cause)
 จำเลยแต่ละคนอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าใช้ทฤษฎี BUT FOR CAUSE ทฤษฎีเงื่อนไข

¹ มีกา. 2023/2522.

² Pride of Derby v. Brit Celense (1952) 1 All E.R.1326.

³ Philco Radio v. J. Spurling (1949) 2 All E.R.832.

⁴ Funnell v. C.P.R. (1964) 45 D.L.R. 2 d 431.

⁵ Rouse v. Squires (1973) Q.B.889, (1973) 2 All E.R.903.

ทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญ และแนวความคิดที่ผู้เขียนเสนอในการค้นหาเหตุ
ปฏิบัติการนั้นก็สรุปได้ว่า ผู้กระทำผิดแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่
เกิดขึ้น เพราะการกระทำละเมิดของแต่ละคนมีประสิทธิภาหก่อเนื่องจนก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่แต่ละคน เป็นเพียงส่วนหนึ่งของผลทั้งหมดที่กระทำโดยผู้เสียหายก็ตาม ที่เป็น
เช่นนี้เพราะถ้าเราจะเห็นได้จากแนวความคิดพื้นฐานในเรื่ององค์ประกอบของเหตุที่จะ
ก่อให้เกิดผลนั้นมีลักษณะเป็นเหตุสะสม (Cumulative Cause) ทั้งนี้ แม้มีการกระทำ
มองจำเลยเพียงคนเดียว การกระทำตามลำพังนั้นไม่อาจก่อให้เกิดผลใด ๆ ขึ้น จำต้อง
ประกอบกับเหตุอื่นอันเป็นเหตุของเงื่อนไขที่ซับซ้อนอย่างเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลใด ๆ
ขึ้นมาซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจะอาจยกเว้นหรือลดความรับผิด
ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเหตุเท่านั้นมิได้ โดยจะยกความรับผิดให้แก่เหตุอื่นอันเป็น
ลักษณะทางธรรมชาติซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างแน่แท้ และกรณีที่เป็นเหตุสะสมที่มีจำเลย
หลายคนก็ย่อมยิ่งถือว่าต้องรับผิดชอบโดยไม่มีทางปฏิเสธเป็นอย่างอื่น

มีปัญหว่า ในหมู่ของผู้กระทำผิดหลายคน เช่นนี้ในความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์
กับจำเลย แต่ละคนจะต้องมีความรับผิดกันอย่างไร เมื่อพิจารณาในแง่นี้ถือกันว่า โจทก์
สามารถฟ้องจำเลยคนหนึ่งคนใดก็ได้ให้รับผิดชอบได้เต็มจำนวน¹ โดยถือเสมือนว่าเขา
เป็นผู้ก่อความเสียหายคนเดียวไม่ว่าระดับของความรุนแรงในการมีส่วนก่อให้เกิดความ
เสียหายจะมากหรือน้อยกว่าคนอื่น ๆ ก็ตาม ซึ่งในความเป็นจริงมีความยากลำบากมาก
ในการซึ่งระดับของการมีส่วนก่อความเสียหาย บริษัทที่ประมาณเงินเลอปลอยให้ถึงไม่
ยอมออกมาในทางหลวง ลูกจ้างของจำเลยขับรถโดยสารประจำทางโดยประมาณเงิน
เลอไปชนกิ่งไม้กระแทกกับหน้าต่างของรถจนกระจกแตกกระเด็นปลิวไปถูกเอชผู้โดยสาร
เป็นเหตุให้ตาบอด ศาลตัดสินให้บริษัทและบริษัทรถโดยสารแต่ละฝ่ายต้องรับผิดชอบ
เต็มทีต่อเอช² ถ้าจำเลยคนใดใดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่โจทก์
ไปเต็มจำนวนแล้ว โจทก์ก็จะฟ้องคนอื่น ๆ อีกไม่ได้เพราะโดยหลักของการชดเชยค่า
สินไหมทดแทนไม่สามารถเรียกเก็บจำนวนความเสียหายที่แท้จริง และในระหว่างจำเลย

¹ Fleming, The Law of Tort, p. 135.

² Hale v. Hants & Doiset Mortor Services, Ltd. (1947) 2 All E.R.

ล้วยกันเอง ผู้ที่ชำระให้แก่วุฒิกฎไม่แล้วสามารถไปเรียกคืนจากจำเลยด้วยกัน โดยศาล จะพิจารณาตามสัดส่วนของความรุนแรงของแต่ละคนที่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ถ้าวุฒิกฎเองมีส่วนกระทำผิดด้วย โจทก์ก็ไม่สามารถฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบเต็มจำนวน ดังศาลไทยเคยตัดสินไว้ว่า โจทก์ชั้นรายนแรกทางตรงผ่านทางแยกทางร่วมเร็วกว่าที่ กฎหมายกำหนด จนกับรถของจำเลยที่ขับเลี้ยวขึ้นลำเขาไปในทางรถของโจทก์ 1 เมตร ศาลให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่วุฒิกฎลด 2 ใน 5²

2.2 เหตุประสาที่มีผลเพียงพอในตัวเอง (Combined Sufficient Cause)

ในกรณีเช่นนี้หมายถึงมีเหตุจากการกระทำของจำเลยหลายคนก่อให้เกิด ความเสียหายอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นซึ่งแม้ว่าจำเลยแต่ละคนกระทำโดยอิสระ ความเสียหายก็จะเกิดเหมือนกันนั่นเอง เพราะโดยลักษณะของเหตุจากจำเลยแต่ละคนมี ประสิทธิภาพเพียงพอในการก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น ขณะที่ชายสองคนถือเทียนไข ที่จุดแล้วเดินไปด้วยกัน เข้าไปใกล้กับถังแก๊สที่รั่ว³ จำเลยสองคนโดยอิสระจากกันวาง เพลิงบานหลังเดียวกัน ในที่สุดบางถังหลังก็ออกไหมอยู่ในกองเพลิง⁴ ปัญหาในเรื่องนี้ จำเลยมักจะอ้าง BUT FOR CAUSE ขึ้นปฏิเสธความรับผิดชอบ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับเลยว่า จำเลยต้องรับผิดชอบ⁵ มีปัญหาที่ค่อนข้างยากในการแก้ปัญหาถือเป็นกรณีที่เป็นกรกระทำ ผิดต่อเนื่องกันมิใช่พร้อมกัน แต่กลับปรากฏว่าการกระทำผิดครั้งหลังทำให้เป็นการลดลง อันตรายของการกระทำครั้งแรกลงแทนที่จะทำให้รุนแรงยิ่งขึ้น เช่น เอะจุใส่อย่างมี

¹ Fleming, The Law of Tort, p. 185.

² ฎีกาที่ 2023/2522.

³ Corey v. Havener (ss.1902) 65 N.E.69. ในเวลาเดียวกัน ที่นักชื้อมือเทอร์ไซร... คนโดยอิสระจากกันที่ผ่านมาของโจทก์คนละคันเป็นเหตุให้มันขึ้น ตกใจ

⁴ Anderson v. Minneapolis Ry. (Minn.1908) 179 N.W. 45.

⁵ Fleming, The Law of Tort, p. 182.

หลัง เพียงพอที่จะเผาบ้านนี้ แต่ก่อนที่จะเผาหมก ไข่ถูกทำไห้ดับลงและบ้านถูกทำลายลง โดยนำซึ่งไหลทะลักมาจากเขื่อนของซีอัน เป็นความผิด ซึ่งควรจะมิสิทธิไต่เถียงว่าเขา มิได้เป็น เหตุของความเสียหายหรือไม่ เพราะถึงอย่างไรความเสียหายก็จะเกิดขึ้นอยู่นั้นเอง? ปัญหาที่น่าฉงนมากขึ้นในกรณีที่ความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการกระทำอันเป็น เหตุทั้งสองซึ่ง โขยปฏิกิริยากระทำโดยอิสระสามารถก่อความเสียหายได้ แต่เป็นกรณีที่ไม่ถือว่า การกระทำอันใดอันหนึ่ง เป็นเหตุ เพราะแต่ละการกระทำไต่ชี้คขวางการปฏิบัติกรอย่างปกติของอีกเหตุหนึ่ง สมมุติว่า เอโซน้ำมัน เบรคออกจากรถของบี แต่โดยความประมาทเลิน เล่อของบีที่ลืมใส่ซา เบรคไว้ตามเดิมซึ่งบีควรจะรู้ เวลาที่เขาขับรด แต่บีประมาทเลิน เล่อไม่ไต่ตรวจดูก่อนที่จะขับรด คอมารถไม่ชนบีเพราะไม่สามารถหยุดรถได้ ข้อเท็จจริง เช่นนี้ อย่างน้อยที่สุดก็ของรับผิด เพราะการประมาทเลิน เล่อของเขา แต่มีไปกล่าว ว่า กรณีนี้ไต่ตัดสินคดีที่จะฟ้อง เอหรือไม่ ปัญหาเหล่านี้จะแสดงให้ชัดเจนถึงแนวความคิดในการกำหนดความรับผิดและชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างจำเลยที่อาจยกขึ้นมาอ้างไต่คัดลจนจะไต่อธิบายถึงการกำหนดสัดส่วนของความรับผิดระหว่างจำเลยด้วยกัน โดยจะพิจารณาจากเหตุที่เกิดขึ้นพร้อมกัน (Concurrent Cause) และ เหตุต่อเนื่อง (Successive Cause) ตามลำดับ

2.2.1 เหตุอันเกิดขึ้นพร้อมกัน (Concurrent Cause)

กรณีนี้ถือว่า เป็นเหตุอันเกิดขึ้นพร้อมกันโดยทั่วไปหมายถึง กรณีจำเลยตั้งแต่สองคนขึ้นไปกระทำความผิดพร้อม ๆ กัน โดยอิสระก่อความเสียหายซึ่ง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ความเสียหายจะเกิดจากการกระทำของจำเลยเพียงคนเดียวก็ จะเกิดผลเหมือนกัน เพราะระดับของความรุนแรงของการกระทำของจำเลยแต่ละคน โดยอิสระนั้น มีพลัง เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย เช่นเดียวกับกระทำพร้อมกันหลาย ๆ คน เช่น นาย ก. คองการ... เอ เอ จึงไปบึงไปที่หัวใจของนายเอ ขณะเดียวกันนั้น นาย ข. ไต่มีคตักคอนายเอเข้าคกระเด็นไป โดยที่นาย ก. และนาย ข. กระทำการโดยอิสระจากกัน จากข้อเท็จจริงนี้ อาจจะมีการไต่เถียงระหว่างนาย ก. กับนาย ข. โดยไต่ BUT FOR CAUSE เพื่ออ้างให้หลุดพ้นจากความรับผิดซึ่งยอมมีการไต่เถียงกันว่า ถ้าหากไม่กระทำ ความตายย่อมจะเกิดขึ้น เช่นเดียวกันโดยการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ในทาง

กฎหมายเราไม่อาจให้ผู้กระทำความผิดในลักษณะ เช่นนี้พยายามหาเหตุผล เพื่อให้หลุดพ้นจากความรับผิด เพราะขัดกับหลักสามัญสำนึกของคนทั่วไปอย่างสิ้นเชิง โดยแนวความคิดที่เสนอในการค้นหาเหตุผลปฏิบัตินั้นก็จะพบว่า การกระทำของจำเลยทั้งสอง มีผลถึงเพียงตนโดยตัวเองและเป็นผลต่อเนื่องจนกระทั่งก่อให้เกิดภาวะอันเป็นความเสียหายแก่โจทก์ การกระทำของจำเลยจึงถือเป็นเหตุผลปฏิบัตินั้น จะต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่จำเลย แม้กระทั่งทฤษฎีเงื่อนไซ ทฤษฎีเหตุถึงขนาด และทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาร-สำคัญ ก็จะทำให้คำตอบออกมาในลักษณะเดียวกัน

เมื่อจำเลยทั้งหมดจะก่อรับผิดต่อโจทก์ มีปัญหาว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยแต่ละคนให้รับผิดในจำนวนเท่าไร ถ้าผู้กระทำละเมิดอย่างอิสระสองคนกระทำในเวลาเดียวกันก่อให้เกิดความเสียหายอันเกี่ยวกัน แต่ละคนจะต้องรับผิดชอมเพื่อความเสียหายเต็มจำนวน² ถ้ากระทำละเมิดทำให้มีใครรับบาดเจ็บเป็นเหตุให้ไม่สามารถประกอบกรงานได้เป็นปกติ ต้องขาดกำไรจากการประกอบธุรกิจ ในเวลาเดียวกันนั้นเครื่องจักรในโรงงานของก็ถูกเอทำให้เสียหายไม่สามารถใช้งานได้เลย ทั้งนี้และเอต่างโต้เถียงกันว่า การกระทำละเมิดของเรานั้นมิใช่เป็นเหตุจำเป็น (A Sine Qua Non) ของการสูญเสียผลกำไร เพราะอย่างไรก็ตามความเสียหายก็จะคงเกิดขึ้นเพราะการละเมิดของอีกคนหนึ่ง เป็นสิ่งที่แน่ชัดว่า กฎหมายไม่สามารถยอมรับข้อสรุปของจำเลยทั้งสองได้อย่างไรก็ตามโดยหลักตรรกวิทยา ก็และเอต้องรับผิดเพื่อความเสียหายทั้งหมด³

ฉะนั้นโดยไม่มีข้อเถียงเป็นอย่างอื่น จำเลยแต่ละคนต้องรับผิดเพื่อความเสียหายเต็มจำนวน โจทก์สามารถฟ้องจำเลยคนใดคนหนึ่งให้รับผิดเต็มจำนวนได้ แต่อย่างไร

¹ ฟรอนด์ (Freund) ได้ไว้ว่า ความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากเหตุหลายจำนวนอันเกี่ยวกันนั้น เหตุเหล่านั้นไม่ทำลายซึ่งกันและกัน มันมีความสัมพันธ์ในตัวของมันเองในการก่อให้เกิดความเสียหายกัน (Freund, "Remoteness of Damage in German Law," : 521.)

² The Kursk (1924) All E.R.Rep.168; 93 L.J.P.72.

³ Crossley & Sons, Ltd. v. Lightowler (1867), 2 Ch.App.478.

ก็ตาม โจทก์ไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนเกิดความเสียหายที่ได้รับ ในเรื่องนี้มีปัญหาว่า เมื่อจำเลยคนหนึ่งได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์เต็มจำนวนแล้วจะไปเรียกร้องในระหว่างจำเลยด้วยกันเพื่อเฉลี่ยความรับผิดใดหรือไม่ เพราะโดยปกติโจทก์มักจะฟ้องจำเลยเพียงคนเดียว คนไหนถูกฟ้องก็ต้องรับเคราะห์กรรมไป คนที่กระทำผิดคนอื่น ๆ ก็จะไม่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนความรับผิดไป หรือจะต้องออกส่วนเฉลี่ยกับจำเลยที่ชำระให้แก่โจทก์ไปแล้ว ปัญหาเรื่องนี้รอสโก พาวนด์ (Roscoe Pound) ได้กล่าวไว้ว่า

ศาลประสบความสำเร็จยากลำบากในการวินิจฉัยคดีเหตุอันเกิดขึ้นพร้อมกัน (Concurrent Cause) เพราะผู้เสียหายอาจจะฟ้องผู้กระทำละเมิดเพียงคนเดียว ด้วยเหตุนี้ผู้ละเมิดคนอื่น ๆ อาจพ้นจากการถูกฟ้องได้ ถึงแม้ว่าผู้กระทำผิดคนอื่นละเมิดของเขาอาจจะมีส่วนสำคัญยิ่งในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แม้แต่ผู้กระทำผิดคนอื่นเป็นผู้ถูกดำเนินคดีมากที่สุด มีเป็นผลอันร้ายแรงของหลัก "การไม่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายในระหว่างผู้กระทำละเมิด" (no contribution among tortfeasors) อันเป็นหลักการที่สืบเนื่องมาจากความคิดที่ว่า "การประมาทเดินเลอเป็นความผิดทางศีลธรรม (Moral Fault) ดังนั้นจึงไม่มีความเป็นธรรมในระหว่างผู้กระทำผิดความผิด" โดยเหตุผลของเรื่องนั้น เป็นสิ่งที่แยกออกจากศีลธรรมเพราะศีลธรรมไม่จำเป็นต้องรับรากฐานและลักษณะเฉพาะของการประมาทเดินเลอ

ประเด็นในปัญหานี้ผู้เขียนคิดว่า จำเลยคนที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์อย่างเต็มจำนวนแล้วสามารถเรียกให้ผู้กระทำผิดคนอื่นเฉลี่ยความรับผิดด้วยในจำนวนที่เท่าเทียมกัน เพราะเป็นสิ่งที่แนบมาว่า เขาเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริง จึงไม่ควรให้เขาหลุดพ้นจากความรับผิด เมื่อพิจารณาประกอบกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพปกติตามเดิม เพื่อเป็นการลงโทษผู้ละเมิด เพื่อเป็นการกำราบมิให้กระทำผิดอีก ฉะนั้นถ้ามีการปลดปล่อยผู้กระทำผิดคนอื่น ๆ ไปเราก็ไม่สามารถทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด ในข้อที่สองและสาม เป็นการวินิจฉัยปัญหาทางกฎหมายที่ไม่ถูกต้อง และการที่ผู้เขียนคิดว่า ควรจะเฉลี่ยความรับผิดอย่างเท่าเทียมกันซึ่งแตกต่างกับความรับผิดในหมู่ผู้กระทำผิดอันเป็นเหตุสะสม (Cumulative Cause) ให้หรือขอบเขตของความรับผิดตามสัดส่วน

¹ Pound, Jurisprudence, p. 521.

ต้องรับผิดชอบ เช่น การไขป็นยิงเข้าไปในฝูงชนแต่ไม่ปรากฏว่ามีผู้ได้รับอันตราย การขับรถยนต์กระแทกคนองฝ่าไฟแดงในขณะที่มีรถวิ่งตัดหน้ามาอย่างกระชั้นชิดแต่ไม่ปรากฏว่ามีใครชนกันเลย

กล่าวโดยสรุปเหตุอันเกิดขึ้นพร้อมกันนั้น ผู้กระทำผิดแต่ละคนต้องรับผิดชอบผู้เสียหายเต็มจำนวน จะอ้างเหตุที่มี BUT FOR CAUSE เพื่อให้หลุดพ้นความรับผิดไม่ได้อีก ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้กระทำผิดคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบเพื่อความเสียหายอย่างเต็มจำนวนได้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดด้วยกันจะต้องเฉลี่ยความรับผิดอย่างเท่าเทียมกัน แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีเหตุเกิดขึ้นพร้อมกันและมีเหตุหนึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เป็นความผิด ผู้เสียหายก็ไม่อาจฟ้องเพื่อให้การชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดคนใดเลย

2.2.2 เหตุต่อเนื่อง (Successive Cause)

เป็นกรณีที่มีเหตุหนึ่งไปปฏิบัติการต่อผู้เสียหายจนสำเร็จก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ขณะที่ความเสียหายยังคงอยู่นั้นมีเหตุอีกอันหนึ่งเกิดขึ้นอีกกระทำต่อผู้เสียหายไปได้รับความเสียหายที่รุนแรงขึ้นกว่าเดิม เหตุแรกและเหตุหลังอาจจะเป็นเหตุที่เป็นการกระทำละเมิดของบุคคลทั้งคู่ หรือเหตุใดเหตุหนึ่งอาจจะเป็นเหตุที่บริสุทธิ์ (Innocent Cause) ก็มีใช่เป็นการกระทำละเมิดซึ่งอาจจะเป็นเหตุการณ์ทางธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทำของบุคคลก็ได้ ในปัญหาของเรื่องนี้จะต้องมีการชี้ชัดว่า ผู้กระทำต้องรับผิดชอบหรือไม่ ถ้ารับผิดชอบจะต้องรับผิดชอบทุกคนหรือไม่ และต้องรับผิดชอบในขอบเขตเช่นไรแน่นอนในปัญหาของเรื่องนี้มักจะมีการอ้าง BUT FOR CAUSE เพื่อให้หลุดพ้นความรับผิด โดยเฉพาะในกรณีที่เหตุของความเสียหายครั้งหลังทำให้ความเสียหายรุนแรงขึ้น ดังในคดีที่โด่งดังของอังกฤษ คือ Baker v. Willoughby² ขอเท็จจริงปรากฏว่า ในปี

¹ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ผู้กระทำในลักษณะเช่นนี้จะหลุดพ้นจากความรับผิดโดยง่าย เพราะเขาอาจจะต้องรับผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นใด ๆ แต่มีกฎหมายแพ่ง เพราะกฎหมายแพ่งเป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย เมื่อมีใครมีความเสียหายจะให้เขาชดเชยเพื่ออะไร?

² (1970) 2 W.L.R.50; (1969) 3 All E.R.1528 (H.L.).

ค.ศ. 1964 จำเลยประมาณเดือนเมษายนจนใจทกได้รับบาดเจ็บอย่างมากที่ขาข้างซ้าย และที่หัวเขา โจทก์ทำงานทำลำบากมากเพราะได้รับบาดเจ็บในที่สุดเขาก็ได้งานเลือก เก็บเศษเหล็ก ในปี ค.ศ. 1967 ขณะที่เขากำลังทำงาน เขาถูกยิงที่ขาข้างซ้ายซึ่งเป็น ข้างเดียวกับที่กระดูกสะโพกแตก แพทย์จำต้องตัดขาข้างนั้นออกและเขาก็จำต้องใส่ขาเทียม แต่กระนั้นก็ตามขอเท็จจริงปรากฏว่า แม้ว่าโจทก์ไม่ถูกยิงที่ขา เขาก็ยังประสบความ เดือดร้อนจากความบาดเจ็บที่ถูกรถชนคันอยู่อีกซึ่งมีท่าทีว่าจะรุนแรงยิ่งขึ้น ในคดีนี้มี ปัญหาว่า การที่โจทก์ฟ้องจำเลยก็ต่อผู้ขับรถชนในหาระเวลาสั้นไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ทั้งหมดอันเกิดขึ้นในปัจจุบันใดหรือไม่ การกระทำของผู้กระทำละเมิดครั้งที่สองจะเป็นการ คัดความรับผิดชอบของผู้กระทำคนแรกออกไปหรือไม่ ขอให้สังเกตว่า กรณีที่ถือเป็นเหตุ ก่อเนื่องจะต้องเป็นกรณีที่มีการกระทำครั้งหลังแยกออกเด็ดขาดจากการกระทำครั้งแรก แต่เป็นการกระทำต่อดีตนันเกี่ยวกับทำให้เกิดความเสียหายรุนแรงขึ้น ฉะนั้นถ้าเป็นกรณี ที่การเกิดขึ้นของ เหตุหลังมีความเกี่ยวพันกับเหตุแรกในลักษณะที่การปรากฏขึ้นของ เหตุ แรกเป็นแรงกระตุ้นหรือเปิดโอกาสให้ เหตุที่สอง เกิดขึ้นคิดตามมาอันสามารถสังเกตเห็น ได้ กรณีนี้มีชื่อเหตุก่อเนื่อง (Successive Cause) ² ในปัญหานี้เป็นสิ่งที่ยากมากที่จะ กำหนดความรับผิดชอบเพราะไม่ว่าโดยเหตุใดโลกก็สามารถสรุปว่า ผู้ก่อเหตุเองความเสียหาย ครั้งแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมด เช่น ก. พาด้าย จ. จนสอบบนทางรถไฟ ในเวลากลางคืน ต่อมา ข. รถรถไฟทับตาย ก. ต้องรับผิดชอบตลอดความตายของ ข. กรณี นี้มีชื่อเหตุก่อเนื่อง

โดยที่การกระทำของผู้กระทำผิดแต่ละคนมีลักษณะอิสระจากกันอย่างเด็ดขาด จึงมักมีการอ้าง BUT FOR CAUSE อยู่เสมอเพื่อให้หลุดพ้นความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เป็นไป ไม่ได้ โดยเฉพาะกรณีที่การกระทำของผู้กระทำทุกคนเป็นละเมิด เพคเซนนิค (Peczenik) กล่าวว่า "ความผิดของบุคคลอื่น ๆ ไม่ยกเปิดข้อความรับผิดชอบของผู้กระทำคนแรกออกไป"³

¹ โดยสาระสำคัญของปัญหาในลักษณะเช่นนี้ คำว่าบางเล่มจึงเรียก Successive Cause ว่า Overtaken Cause , Overlapping Cause หรือ Supervening Cause

² Smith, "Legal Cause in Actions of Tort," : 119.

³ Peczenik, "Causation and Fault in Torts," : 11.

แต่ก็ยังคงมีปัญหว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในขอบเขตเช่นไร

ขอบเขตของความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดแต่ละคนจะรับผิดชอบตามปริมาณผลของความรับผิดตามส่วนที่ก่อให้เกิดความเสียหาย¹ ในกรณีที่สามารถแบ่งแยกความเสียหายไควาสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลยคนใด คนหนึ่งเป็นผู้ก่อความเสียหาย ผู้นั้นก็จะต้องรับผิดชอบในขอบเขตของส่วนที่ตนเป็นผู้ก่อแยกออกต่างหาก เช่น จำเลยทำให้ผู้เสียหายบาดเจ็บที่ขา และโดยผลของการละเมิดครั้งที่สอง โดยจำเลยอีกคนหนึ่งเป็นผลให้ของคักขาหัก ผู้ละเมิดคนแรกรับผิดชอบเพียงการละเมิดของเขาที่ก่อให้เกิดความเสียหายเพียงได้รับบาดเจ็บ และผู้ละเมิดคนที่สองถูกจำกัดให้รับผิดชอบเพียงค่าของขาที่ถูกละเมิดมาแล้ว มีคดีเกิดขึ้นในอังกฤษคือ James v. Woodall Duckharm Constration² ข้อเท็จจริงปรากฏว่า พี่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุซึ่งเขาเป็นผู้รับผิดชอบ แต่พี่ให้ความเห็นว่า โดยผลของการละเมิด พี่ได้รับทุกข์ทรมานจากอาการทางประสาทซึ่งจะสิ้นสุดลงต่อเมื่อการร้องคดีคือเอาโคสิ้นสุดลง โดยการประมาณเงินเดือนของพี่ซึ่งเป็นหมายความทำให้กระบวนการฟ้องเอาของลาซาไปถึง 3 ปี ศาลตัดสินว่าเอาต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายเพียงในขอบเขตของเวลาที่การฟ้องร้องของพี่ควรจะสิ้นสุดลง และความเสียหายภายหลังจากนั้นจนกระบวนการทางศาลสิ้นสุดลง พี่เป็นผู้รับผิดชอบ

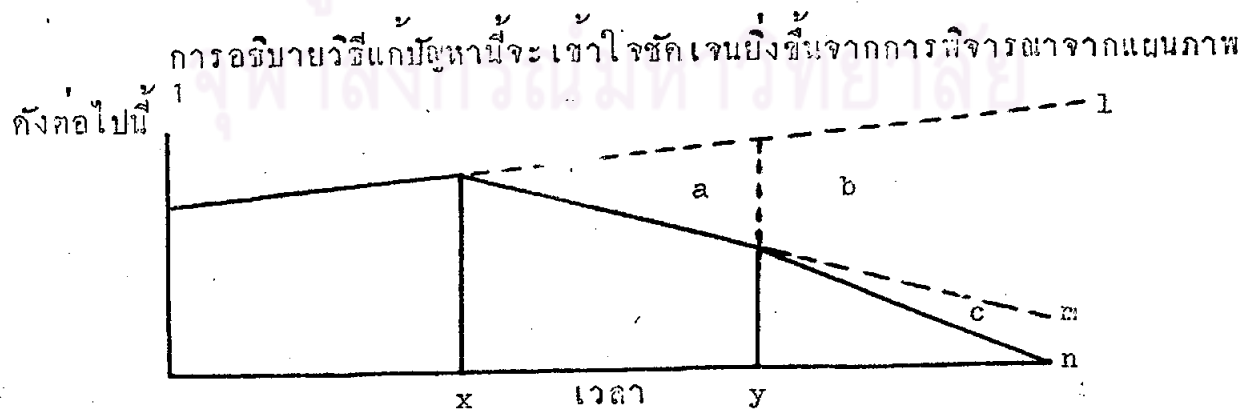
ปัญหาที่ยิ่งใหญ่ในการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของจำเลยแต่ละคนจะเกิดขึ้นในกรณีที่ไม่สามารถแบ่งแยกความเสียหายได้อย่างแน่นอนว่า เกิดจากการกระทำของจำเลยคนใด เพราะในขณะที่มีความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลยคนแรกยังคงดำรงอยู่ กลับมีการกระทำซ้ำในที่สุด โดยจำเลยคนที่สอง เป็นเหตุให้ความเสียหายรุนแรงขึ้น และด้วยเหตุที่เชื่อว่า การกระทำของจำเลยคนที่สองไม่เป็นการรบกวนการกระทำผิดของจำเลยคนแรก จึงเกิดปัญหว่า แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในขอบเขตเช่นไร

¹ Planiol, Traité Élémentaire De Droit Civil, p. 476.

² (1969) 2 All E.R. 794.

โดยเฉพาะจำเลยคนแรกจะต้องรับผิดชอบถึงความเสียหายบางส่วนภายหลังที่มีการกระทำของจำเลยคนที่สองหรือไม่ เนื่องจากอาจปรากฏข้อเท็จจริงว่า แม้ไม่มีการกระทำของจำเลยคนที่สอง ความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลยคนแรกจะดำรงอยู่ต่อไปหรืออาจรุนแรงขึ้น ในปัญหาเรื่องนี้มีแนวทางพิจารณาเป็นสองประเด็นซึ่งจะไขข้อสรุปที่แตกต่างกันคือ กรณีที่การกระทำของจำเลยทุกคนเป็นความผิด กับกรณีที่การกระทำของจำเลยอันเป็นละเมิดประกอบกับเหตุบริสุทธ์ (Non Tortious Cause หรือ Innocent Cause)

กรณีที่การกระทำของจำเลยทุกคนเป็นความผิด แต่ไม่สามารถแบ่งแยกออกอย่างชัดเจนว่า การกระทำของจำเลยแต่ละคนก่อให้เกิดความเสียหายในส่วนไหน เช่น D_1 ประมาทเดินเลี้ยวทำให้ P ได้รับความเจ็บที่แขนขวา ต่อมาอีกระยะหนึ่ง ความบาดเจ็บที่เขาได้รับยังไม่หายเป็นปกติแต่ขาขวาก็มีอาการอักเสบขึ้นเรื่อย ๆ ขณะนั้นเอง D_2 เข้ามารักษาที่ P ไม่ยินยอม D_2 จึงใช้ปืนยิงถูกแขนขวาข้างเดียวกับที่กำดังบาดเจ็บจากการถูกละเมิดครั้งแรก ในที่สุดแพทย์ได้ตัดแขนขานั้นออก มีปัญหาว่า D_1 และ D_2 จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายจำนวนเท่าไร ซึ่ง D_1 อาจจะอ้างเพื่อให้หลีกพ้นความรับผิดโดยสาเหตุ **BUT FOR CAUSE** หรืออาจจะอ้างว่า ขอรับผิดชอบเพียงตั้งแต่เมื่อเขาก่อให้เกิดความเสียหายจนกระทั่งถึงวันที่ D_2 กระทำละเมิด ส่วน D_2 อาจจะอ้างว่าเขาขอรับผิดชอบเพียงความเสียหายเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการกระทำของ D_1 โดยสมมุติว่า ถ้าไม่มีการละเมิดของเขา

¹ แผนภาพที่แสดงนี้เป็นความคิดของโอกัส (Ogus , The Law of Damages, p.65)

แผนภาพนี้แสดงให้เห็นถึงทรัพย์สินของ P ที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ที่จุด x เขาถูกทำร้ายโดย D_1 และที่จุด y เขาถูกทำร้ายโดย D_2 1 เป็นฐานะทางทรัพย์สินของ P ถ้าไม่มีการกระทำละเมิดใด ๆ เกิดขึ้น ๒ เป็นจุดที่เขาอยู่ถ้าเขาเพียงถูก D_1 ทำร้าย ส่วน ๓ เป็นจุดที่เขาอยู่หลังจากที่ถูกทำร้ายโดย D_2 แสดงถึงความเสียหายระหว่างการละเมิดทั้งสอง $a+b$ เป็นความเสียหายที่ P ได้รับความจาก D_1 ทำร้ายเพียงคนเดียว และ c เป็นความเสียหายที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการละเมิดโดย D_2

จากแผนภาพนี้จะพิจารณาประกอบกับวิธีการกำหนดความรับผิดชอบของจำเลยทั้งสอง โดยมีสองความเห็นดังนี้

ความเห็นแรก ถือว่าผู้กระทำละเมิดคนแรกต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนับแต่เวลาที่ทำละเมิดจนกระทั่งถึงเวลาที่มีการละเมิดโดยบุคคลที่สอง ส่วนความเสียหายภายหลังจากนั้นในผู้ละเมิดคนที่สองรับผิดชอบไปทั้งสิ้น ฉะนั้น D_1 ต้องรับผิดชอบที่จุด a ¹ จะอ้าง BUT FOR CAUSE ว่า ถึงอย่างไรชนของ P ก็จะถูกแพทยตัดไม้ได้เพราะการกระทำของ D_1 เป็นการกระทำที่มีพลังเพียงพอและต่อเนื่องจนกระทั่งก่อให้เกิด P อยู่ในภาวะที่เป็นอันตราย ส่วน D_2 จะต้องรับผิดชอบที่จุด $b+c$ การรับผิดชอบที่จุด c เป็นสิ่งที่แน่ชัดว่า D_2 จะต้องรับผิดชอบอย่างแน่นอนเพราะการกระทำของ D_2 เป็น Sine Qua Non ของความเสียหาย แต่ทำไม D_2 ต้องรับผิดชอบเพื่อ b ด้วย เพราะแม้ D_2 ไม่กระทำละเมิด P ก็ต้องรับผิดชอบที่จุด b จากการละเมิดของ D_1 อยู่แล้ว มีเหตุผลอยู่สองประการที่จะให้ D_2 ต้องรับผิดชอบเพื่อ b ประการแรกคือ คุเหมือนว่าโดยวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเหตุ (Causal Purposes) มันเป็นไปได้โดยลักษณะทางธรรมชาติที่จะรวม b และ c เข้าด้วยกัน อันประกอบกันเป็นการต่อเนื่องของความเสียหายของ P เมื่อมีการละเมิดของ D_2 ประการที่สอง D_2 ควรจะรับผิดชอบเพื่อ b เพราะเขาควรทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาวะเดิมเหมือนกับขณะที่เขากระทำละเมิด (take his victim as he finds him) ² สภาพเดิมของ P ขณะที่ D_2 กระทำละเมิด P มีความ

¹ Ibid.

² Ogus, The Law of Damages, p. 66.

เสียหายเพียงจุด a เท่านั้น

ความเห็นที่สอง ผู้ละเมิดคนแรกต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนับแต่เวลาที่การละเมิดครั้งแรกถึงจุดที่ถือเสมือนว่าความเสียหายนั้นสิ้นสุดลงแม้จะมีการละเมิดแทรกซ้อนโดยผู้ละเมิดคนที่สอง ส่วนความเสียหายพิเศษที่เพิ่มเติมขึ้นเพราะการกระทำละเมิดของผู้ละเมิดคนที่สองก็ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ละเมิดคนที่สอง ในที่นี้จะเห็นว่า D_1 ต้องรับผิดชอบเพื่อ a+b และ D_2 ต้องรับผิดชอบเพื่อ c ศาลสูงของอังกฤษได้ไขหลักนี้ตัดสินไว้ในคดี *Baker v. Willoughby*² ปัญหาในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า ทำไม D_1 จึงต้องรับผิดชอบเพื่อ b ด้วย มีเหตุผลสนับสนุนว่า เมื่อ D_1 กระทำละเมิด P มีสิทธิเต็มที่ที่จะให้ D_1 รับผิดชอบต่อโรคราฉี่ใหม่ทดแทนเต็มจำนวนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ขอบเขตของความรับผิดชอบของ D_1 จะลดน้อยลงเพียงถ้ามีปรากฏการณ์ที่มีลักษณะเป็นการลดความเสียหายลงเท่านั้น เช่น P อากาโรคีขึ้นโดยไม่คาดคิดมาก่อน หรือ P ตายเร็วกว่ากำหนดแต่ในกรณีที่ P ถูกกระทำละเมิดซ้ำ ความเสียหายของ P มีได้ลดน้อยลงแต่กลับเพิ่มขึ้นอีก เราไม่อาจถือได้ว่า การละเมิดซ้ำของบุคคลอื่นจะเป็นการลดความรับผิดชอบของผู้ละเมิดแรก³ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ผู้ละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากเหตุจากการละเมิดเท่านั้น เมื่อ a+b เป็นความเสียหายที่ค้างอยู่แล้วแม้ไม่มีการละเมิดของ D_2 เขาก็ไม่ควรจะรับผิดชอบ ฉะนั้นเขาเพียงรับผิดชอบเพื่อ c เท่านั้น

เมื่อพิจารณาระหว่างสองความเห็นนี้ ผู้เขียนเชื่อว่า ความเห็นที่สองมีน้ำหนักมากกว่า เพราะความเชื่อในหลักที่ว่า การกระทำละเมิดครั้งหลังไม่อาจลบล้างความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดคนแรก ความคิดเช่นนี้อาจทำให้ความรับผิดชอบของผู้ละเมิดคนหลังลดน้อยลงไม่สมมูลกับความรุนแรงของอันตรายที่เขากระทำต่อสังคมซึ่งขอบเขตของความรับผิดชอบของผู้ละเมิดคนหลังส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับโชคของเขาวินิจฉัยก่อนหรือไม่ ความเชื่อเช่นนี้อาจถูกข้อสรุปที่ไม่พึงพอใจต่อวัตถุประสงค์ของละเมิดในการลงโทษ

¹ Fleming, The Law of Tort, p. 184.

² (1970) 2 A.L.R. 50.

³ Ogus, The Law of Damages, p. 65.

และถ้าเราบุญกระทำผิดมีโทษทำอีก ในประเด็นนี้ขอชี้แจงว่า แนวความคิดที่สร้าง ขึ้นมานั้นบางทีเราอาจบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของละเมิดทุกประการได้ แต่ที่สำคัญคือ เราสามารถทำให้ผู้เสียหายมีความพึงพอใจโดยการ เบี่ยงเบนไปได้ก็ถือว่าเป็นงานที่สมควร ยอมรับได้ และในเรื่องนี้จะเห็นว่า ในลักษณะของความสมดุลระหว่างความรุนแรงของ การละเมิดกับความรับผิดชอบนั้น ในบางกรณีเราไม่อาจสร้างโทษออกก็ได้ เพราะแม้ในบาง ครั้งผู้ละเมิดได้กระทำอย่างรุนแรงและเป็นภัยสูงต่อสังคมแต่เกิดความเสียหายขึ้นเพียง เล็กน้อย เราก็ไม่อาจกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเกินความ เสียหาย

ปัญหาอีกกรณีหนึ่งคือ มีการกระทำละเมิดประกอบกับการกระทำที่บริสุทธิ์ (Innocent Cause) อันเป็นเหตุของความเสียหายด้วย การกระทำที่บริสุทธิ์อาจจะ เป็นการกระทำของผู้เสียหายเอง การกระทำของบุคคลภายนอก หรือเป็นเหตุกรรม ทางธรรมชาติ (Natural Cause) ในเรื่องนี้จะพิจารณาเป็นสองประเด็นคือ การกระทำ ที่บริสุทธิ์เกิดขึ้นก่อน และการกระทำที่บริสุทธิ์เกิดหลังการกระทำละเมิดของจำเลย

ประการแรก การกระทำที่บริสุทธิ์เกิดก่อน ขอให้ย้อนกลับไปพิจารณาตามแผน ภาพ สมมุติว่า ความเสียหายที่จุด X มีเหตุมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จำเลยผู้ รับผิดชอบเชื่อการละเมิดที่จุด Y จะต้องรับผิดชอบเพียง c เท่านั้น เพราะว่า ถ้าไม่มีการ แทรกซ้อนของการกระทำละเมิด ใดๆ ใดๆ เสีย P ก็จะทำให้เสียหายที่ a+b¹ คดีในลักษณะ เช่นนี้ศาลในประเทศสวีเดนได้ตัดสินไว้ว่า หมายความว่าหนี้ออกจากฟาร์มเลี้ยงโดยความ ประมาทเลินเล่อของเจ้าของซึ่งเป็นเหตุบริสุทธิ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของเอง ต่อมาจำเลยได้เข้ามาโดยละเมิด ศาลตัดสินโดยให้มีการลดค่าสินไหมทดแทนลงโดยศาล คำนึงถึงข้อเท็จจริงว่า หนี้ออกวิ่งหนีออกจากฟาร์ม²

ประการที่สอง การกระทำที่บริสุทธิ์เกิดทีหลัง ขอให้ย้อนหลังกลับไปพิจารณา ตามแผนภาพ การกระทำละเมิดของจำเลยอยู่ที่จุด X เหตุอันบริสุทธิ์อยู่ที่จุด Y ในปัญหา

¹ Ibid., p. 66.

² N.J.A.1935, p. 143.

เรื่องที่มีความเห็นขัดแย้งกัน เป็น 2 ประการคือ

ความเห็นแรก ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบอย่างเต็มจำนวนเสมือนหนึ่งว่าไม่มีเหตุบรรเทาโทษเข้ามาแทรกซ้อนในภายหลัง ฉะนั้นจากแผนภาพ จำเลยต้องรับผิดชอบทั้งที่จุด a และจุด b ศาลสูงสุดในสวีเดนได้เคยตัดสินว่า บีได้รับบาดเจ็บขณะทำงานอยู่บนคาน้ำเรือ แม้ว่าเขาไม่ได้รับอันตรายในครั้งนั้นอย่างไร เสียความสามารถในการทำงานของเขาตกลง เพราะความเจ็บป่วยอันเกิดจากโรคภายในตัวของเขาเอง ความรับผิดชอบของนายจ้างและของกัปตัน เรือถูกจำกัดเพียงส่วนของความเสียหายซึ่งจะไม่ถูกก่อให้เกิดขึ้นโดยการเจ็บป่วยตามลำพัง¹ อีกคดีหนึ่งในสวีเดนปรากฏข้อเท็จจริงว่า เจ้าพนักงานไปรษณีย์สูญเสียความสามารถในการทำงานเพราะอุบัติเหตุทางจราจร หลังจากนั้นเพียงเล็กน้อยเขาเกิดอาการดีในกระเพาะอาหารซึ่งจะทำให้เขาไม่สามารถทำงานได้แม้ว่าเขาไม่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างแน่ชัดว่า ดีได้แบ่งอยู่ภายในยังไม่สำเร็จออกก่อนที่จะเกิดอุบัติเหตุ เขามีสิทธิได้รับเงินเดือนเต็มจำนวนในฐานะผู้เคราะห์ร้ายจากอุบัติเหตุแต่เพียงถูกลดเงินเดือนลง เพราะเป็นลูกจ้างที่ป่วย คณะบริหารไปรษณีย์ (The Postal Administration) ได้จ่ายเงินเดือนเต็มจำนวนและเรียกค่าสินไหมทดแทนจากองค์การประกันภัยทางจราจร ผู้พิพากษาสองคนของศาลสูงสุดมีความเห็นไม่กำหนดค่าสินไหมทดแทนในช่วงเวลาที่เจ้าพนักงานไปรษณีย์ป่วย ผู้พิพากษาอีกสองคนกำหนดค่าสินไหมทดแทนแต่ลดลง 50% ในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้พิพากษาคณะหนึ่งมีความเห็นในองค์การประกันภัยทางจราจรรับผิดชอบเพียงจำนวนความแตกต่างระหว่างเงินเดือนเต็มอัตราและเงินเดือนที่ถูกลดลงซึ่งคณะบริหารไปรษณีย์จะจ่ายให้แก่ลูกจ้างที่ป่วยถ้าเขาไม่ได้เป็นผู้เคราะห์ร้ายของอุบัติเหตุทางการจราจร ในที่สุดความเห็นสุดท้ายนี้ได้รับการยอมรับจากศาลสูง² นอกจากนี้ยังมีคดีที่ตัดสินไว้ในสหรัฐอเมริกา ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการบาดเจ็บของเท้าถูกจำกัดเฉพาะในส่วนซึ่งการเจ็บป่วยของผู้เคราะห์ร้ายตามลำพังจะไม่ก่อให้เกิดขึ้น³ ขอให้สังเกตว่าข้อสรุป

¹ N.J.A.1944, p. 563.

² N.J.A.1950, p. 650.

³ Schwingschlege v. City of Monroe, 113 Mich 638, 72N.W.7(1897).

ในความเห็นนี้ เหมือนกับกรณีที่เป็นเหตุต่อเนื่องอัน เกิดจากการกระทำผิดของจำเลย
ผู้ถูกคน โดยไม่มีเหตุบริสุทธิเข้ามาแทรกซ้อน

ความเห็นที่สอง ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนับ
แต่มีการกระทำละเมิดจนถึงเวลาที่เกิดเหตุบริสุทธิเข้ามาแทรกซ้อนเท่านั้น ถ้าพิจารณา
ตามแผนภาพข้างต้นจำเลยรับผิดชอบเพียงจุด ๑ เท่านั้น ศาลเยอรมันได้เคยตัดสินไว้ว่า
ผู้เสียหายจากอุบัติเหตุทางจราจรต่อมาล้มป่วยลง เพราะอาการปวดกะโหลกอัน เป็นเหตุ
ภายในของร่างกายของผู้เสียหายเอง ศาลได้ตัดสินว่า ในระยะที่เกิดอาการป่วย ผู้
เสียหายไม่ควรได้รับค่าสินไหมทดแทนโดยอ้างว่ามีเหตุมาจากอุบัติเหตุเพราะถึงอย่างไร
ผู้เสียหายก็ต้องเจ็บป่วยเช่นกัน จำเลยคงรับผิดชอบเฉพาะค่าสินไหมทดแทนนับแต่เวลา
ทำละเมิดจนถึงเวลาเจ็บป่วยเท่านั้น ¹ ไม่มีค่าสินไหมทดแทนสำหรับความไม่สามารถ
ในการทำงานระหว่างเวลาที่อย่างไรก็ตามเขาต้องถูกจำคุก ² ไม่มีค่าสินไหมทดแทน
ภายใต้สถานการณ์อันคล้ายคลึงกันกับ เวลาข้างต้น ซึ่งอย่างไร เสียเขาก็จะถูกเรียก
เขากองประจำการทหาร เพราะถูกเกณฑ์ตามอายุ ³

ในความเห็นสองประการนี้ เพคเซนนิคได้ให้ข้อคิดว่า การที่จะตัดสินว่า
ความเสียหายมีน้ำหนักมากกว่า ขอให้พิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้

การพิจารณาเพื่อสนับสนุนความเห็นแรกคงติดตามประเด็นดังนี้

1. ถ้าไม่ผู้เสียหายควรจะได้รับประโยชน์ เพราะว่า เขาโชคดีที่ประสบ
โชคไม่ดี (Accident) เพราะถึงอย่างไร เสียเขาก็เสียหายอยู่แล้วจากเหตุบริสุทธิ?
2. การละเมิดของจำเลยมิใช่เป็นเหตุของความเสียหายทางเศรษฐกิจ
แต่อย่างใด เพราะผู้เสียหายก็จะประสบกับความเสียหายจากเหตุบริสุทธิ (Innocent
Cause) อยู่นั่นเอง แม้ว่าไม่มีการละเมิดโดยจำเลยเกิดขึ้น

¹ R.G.Z., 139, 117.

² R.G.Z., 1, 66.

³ R.G.Z., 95, 87.

3. ความรู้สึกของความยุติธรรมสนับสนุนความเห็นแรก

การพิจารณาเพื่อสนับสนุนความเห็นที่สองต้องคึกคามประเด็นดังนี้

1. ทำไมผู้เสียหายจากการละเมิดควรจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเพียงเพราะเขาโชคร้ายที่ประสบเหตุบริสุทธิ์ (Innocent Cause)?
2. การโต้แย้งเกี่ยวกับการป้องกัน: ทำไมผู้กระทำผิดควรจะได้รับประโยชน์จากการประสบเหตุบริสุทธิ์ (Innocent Cause) ของผู้เสียหาย?
3. การโต้แย้งทางเทคนิค: ถ้าจำเลยมีความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมด ศาลก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาดังปัญหาอันยุ่งยากของสัดส่วนของความเสียหาย
4. ความรู้สึกของความยุติธรรมเรียกร้องให้ผู้เสียหายได้รับการปฏิบัติอย่างโอบอ้อมอารีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
5. กฎหมายสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะป้องกันผู้อ่อนแอ
6. ถ้าผู้กระทำละเมิดไม่ได้รับประโยชน์จากการดำรงอยู่ของผู้ละเมิดคนอื่น แม้ว่าคนอื่น ๆ ไม่สามารถชำระค่าสินไหมทดแทนได้ ทำไมเขาควรจะได้รับประโยชน์จากการประสบเหตุบริสุทธิ์ (Innocent Cause) ของผู้เสียหาย?

ผู้เขียนเห็นว่าความเห็นประการที่สองมีน้ำหนักมากกว่า เพื่อยืนยันความเห็นนี้จะแสดงให้เห็นถึงคำตอบที่เพิกเฉยกับใจที่ตั้งประเด็นถามไว้ การที่ผู้เสียหายจากการละเมิดควรจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเพียงเพราะเขาโชคร้ายที่ประสบเหตุบริสุทธิ์ก็เพราะผู้เสียหายก็จะประสบการสูญเสียในลักษณะเช่นนั้นอยู่แล้ว การที่ผู้กระทำผิดควรได้รับประโยชน์จากการประสบเหตุบริสุทธิ์ของผู้เสียหาย ก็เพราะความรับผิดชอบของผู้ละเมิดจะรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเขาเท่านั้น เมื่อเหตุบริสุทธิ์เข้ามาแทรกซ้อนภายหลังก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงอื่น จึงไม่อาจถือว่าเป็นความเสียหายที่สืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลยอันระบอบรับผิดชอบ การโต้แย้งทางเทคนิคนั้น ศาลมีหน้าที่ต้องให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณี เมื่อประสบ

¹ Peczenik, "Causation and Fault in Torts," : 13 - 14.

ความยุ่งยากในการกำหนดสัดส่วนของความรับผิด ศาลจะโยนภาระนี้ให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ย่อมไม่เป็นธรรม แน่ชอนในความรู้สึกของความยุติธรรม เว้นกร่องใหญ่เสียหายได้รับการ ปฏิบัติค่ออย่าง โอบอ้อมอารีที่สุดเท่าที่จะ เป็นไปได้ แต่กฎหมายก็ไม่อาจจะให้ความ โอบอ้อม อารีที่มาก เกินไปจนต้อง โยนภาระอัน เกินส่วนให้แก่ผู้ละ เม็ด โดยเฉพาะผู้ละ เม็ดโดยมิได้ จงใจ กฎหมายมีแนว โน้มที่จะป้องกันผู้ชอนแองกว่า แต่กฎหมายมีทาง เลือ่ออื่นที่จะปฏิบัติ เช่นนั้นได้ ไม่ว่าจะใช้กฎหมายประกันกับ กฎหมายประกันสังคม มิใช่ปฏิบัติค่ออีกฝ่ายหนึ่ง ในฐานะ เอกชนอย่างรุนแรงและการที่ผู้ละ เม็ดควร จะได้รับ ประ โยชน์จากการ ประสบ เหตุ บริสุทธ์ของ ผู้เสียหายก็ เพราะมันไม่ใช่งานของกฎหมายละ เม็ดที่จะ โยกย้ายภาระของความ เสียหายที่ เกิดขึ้น โดยธรรมชาติไปยังบุคคลอื่น¹ ดูเหมือนกฎหมายอังกฤษได้ เชื่อความคิด ในลักษณะ เช่นนี้²

กล่าวโดยสรุปเมื่อเกิดกรณีเหตุต่อเนื่อง (Succesive Cause) ในกรณี ที่สามารถแบ่งแยกความเสียหายออกได้ชัดเจน ผู้ละ เม็ดแต่ละคนต้อง รับผิดชอบในส่วน ของความเสียหายที่ตน เป็นผู้ก่อขึ้น แต่ถาความเสียหายไม่สามารถแบ่งได้ชัดเจน ผู้ละ เม็ด คนแรกจะต้องรับผิดชอบ เพื่อความเสียหายเต็มจำนวน เสมือนหนึ่งว่ามีใครก็การกระทำแทรกชอน ต่อมา ส่วนความเสียหายพิเศษเพิ่มเติมนอกจากนั้นอยู่ในความรับผิดของผู้ละ เม็ดคนหลัง ประ เค้นสุดท้ายเป็นกรณีที่ไม่หมเหตุต่อเนื่อง เหล่านี้มีเหตุบริสุทธ์อยู่ด้วย ถาเหตุบริสุทธ์ เป็นเหตุแรกที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้ละ เม็ดคนหลังต่อมาจะรับผิดชอบ เพื่อความเสียหาย อันพิเศษที่เกิดเพิ่มเติมมาเท่านั้น ส่วนกรณีที่เกิดเหตุบริสุทธ์เกิดขึ้นทีหลัง ผู้ละ เม็ดจะจำกัด ด้ รับผิดชอบไว้ เพียงความเสียหายที่เกิดขึ้นนับแต่เวลาทำละ เม็ดจนกระทั่งถึง เวลาที่เหตุ บริสุทธ์เกิดขึ้น

3. เหตุผูกพัน (Dependent Cause)

เป็นกรณีที่ความเสียหายมิได้เกิดจากการกระทำลงจำเลยอย่างชัดแจ้งแต่ การกระทำของจำเลยได้สร้างเงื่อนไขขึ้นมออัน เปิดโอกาสหรือเป็นปัจจัยในสถานการณ์

¹ Ogus, The Law of Damages, p. 66.

² Carslogies S.S. v. Royal Norwegian Government(1952)A.C.292.

เช่นนี้ให้มีการก่อความเสียหายขึ้น โดยการกระทำของโจทก์เองหรือโดยการกระทำของบุคคลที่สาม ซึ่งการกระทำเหล่านั้นผูกพันอย่างแนบแน่นกับการกระทำของจำเลย ซึ่งจำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยไม่สามารถอ้างว่าเป็นการกระทำแทรกซ้อน (Novus Actus Interveniens) หรือเป็นเหตุอิสระ เพื่อให้จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิด ความสัมพันธ์ของจำเลยในลักษณะ เป็นเหตุผูกพันต่อโจทก์หรือบุคคลที่สามนั้นอาจจะเป็นการสร้างเงื่อนไขบังคับให้มีการกระทำโดยไม่สมัครใจ (Involuntary Act) การกระทำที่ถูกสร้างขึ้นในสถานการณ์ที่มีความสัมพันธ์เป็นพิเศษ จำเลยใช้อำนาจควบคุมผู้กระทำและการกระทำที่มีเหตุผลในการเผชิญต่ออันตรายที่จำเลยเป็นผู้ก่อ ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การกระทำโดยไม่สมัครใจ (Involuntary Act)

บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายเพราะถูกบังคับทางร่างกายและจิตใจจากบุคคลอื่น ไม่ถือว่าความเสียหายเป็นเหตุมาจากการกระทำของผู้นั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ บุคคลที่ถูกบังคับให้โยนระเบิดลงไปในที่สาธารณะ หรือมีการสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อบังคับให้มีการกระทำละเมิด คดีอันเป็นที่รู้จักกันดีคือ Scott v. Shepherd² ขอให้จริงปรากฏว่า บีโยนระเบิดเข้าไปในตลาดที่มีคนมากมาย เมื่อคนหนึ่งรับได้ความตกใจก็มีการโยนต่อไปในทันทีหลายทอดโดยสัญชาตญาณในการป้องกันตนเอง ในที่สุดก็ตกอยู่ที่โจทก์ ระเบิดเกิดระเบิดขึ้นทำให้โจทก์บาดเจ็บ การกระทำโดยสัญชาตญาณของบุคคลที่สามไม่ถือว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายเพราะการกระทำของจำเลยมีลักษณะบีบบังคับให้เขาต้องทำเช่นนั้น จำเลยเท่านั้นต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ มีคดีที่โด่งดังอีกคดีหนึ่งคือ Jones' Case³ โจทก์ขาหักเพราะศัสตราวุธกระโดดลงมาจากรถ

¹ James, General Principle of the Law of Torts, p. 27.

² (1773) 2 Wm. Bl. 392, (1558 - 1774) All E.R. Rep. 295.

³ Jones v. Boyce (1816) 1 Stark 493, (1814-23) All E.R. Rep. 570;

นอกจากนี้ยังมีคดีที่ใกล้เคียงกันเกี่ยวกับนี้คือ The Bywell Castle (1879) 4 PD 219 (1874-80) All E.R. Rep. 319.

มาเอง ที่ต้องทำเช่นนั้นเพราะจำเลยนำรถมาที่บังเห็นข่าวรถมาไชนันทองถนน จึงดู
เหมือนว่ามันกำลังจะวิ่งเข้าไปชนเสาและคว่ำลง ทั้ง ๆ ที่โดยแท้จริงมันไม่มีทางจะเป็น
อย่างนั้นใดเลย ลอร์ด เอลเดนเบอร์ก (Lord Ellenborough) ให้ความเห็นว่า
"ถ้าหากเจ้าโคกำหนดให้ชายคนหนึ่งอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น เขาจำต้องอยู่ในฐานะที่
ต้องเลือกอันตรายอีกอย่างหนึ่ง ชายเจ้ามีความรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น"¹

การกระทำโดยสัญชาตญาณของโจทก์อันผูกพันกับเหตุมาจากจำเลย มิใช่เป็น
เหตุอิสระ (Independent Cause) ที่จำเลยจะอ้างขึ้นเพื่อปิดความรับผิดชอบ ที่จริง
ปรากฏว่า โจทก์และสามีของเธออยู่ในร้านของจำเลย คอยความประมาทเดินเลื้อยซึ่ง
อยู่ในความรับผิดชอบของจำเลย โคมไฟที่แขวนอยู่แตก โจทก์ใช้ขาออกแรงโดยกระตือรือร้น
เพื่อคว้าสามีเธอให้พ้นจากการหล่นของแก้ว ส่งผลให้เกิดอาการเลือดคั่งที่ขา ศาลวินิจฉัย
ว่า ถึงแม้ว่าโดยแท้จริงโจทก์อยู่นอกขอบเขตของอันตรายที่เกิดขึ้นไม่มีลักษณะน่ากลัวว่า
จะมาถึงเธอ กระนั้นก็ตาม การกระทำของเธอเป็นไปโดยสัญชาตญาณและกระทำโดย
ปราศจากการไตร่ตรอง ในกรณีนี้จึงไม่ใช่ "เหตุแทรกซ้อน" (Novus Actus
Interviens) แต่ขึ้นอยู่กับความประมาทเดินเลื้อยของจำเลยซึ่งจำเลยต้องรับผิดชอบ²

3.2 ความสัมพันธ์พิเศษ : การควบคุม (Special Relation : Control)

ครั้งหนึ่งผู้พิพากษาไดxon (Dixon) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า "โดยหลักทั่วไป
บุคคลไม่มีหน้าที่ในการควบคุมบุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ที่เขาทำอันตรายต่อบุคคล
ที่สาม อย่างไรก็ตามมีความสัมพันธ์พิเศษซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ขึ้นโดยธรรมชาติ"³ ตัวอย่าง

¹ ลอร์ด ซัมเมอร์ (Lord Summer) ได้กล่าวไว้ใน The Singleton
Abbey (บันทึกสุดท้าย) ว่า "โจทก์กำหนดให้ชายคนหนึ่งอยู่ในสถานะที่ต้องเลือกปฏิบัติทันทีว่า
จะกระโดดหรือไม่ เขาเลือกโดยอัตโนมัติและปราศจากการไตร่ตรอง"

² Brandon v. Osborne Garrett & Co., Ltd. (1924) I K.B. 548,
(1924) All E.R.Rep. 703.

³ Smith v. Leurs (1945) 70 CLR 256 at 261 -, 262.

ที่ชัดเจนของความสัมพันธ์พิเศษอันนี้คือ "หลักความรับผิดชอบเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น" (The Principle of Vicarious Liability) ไม่แต่เฉพาะความรับผิดชอบของนายจ้างเพื่อการกระทำละเมิดของลูกจ้างบุคคลภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกรณีอื่น ๆ ที่จำเลยจะต้องถูกถือให้รับผิดชอบเพื่อการกระทำของผู้อื่นที่อยู่ใต้อาการควบคุมของจำเลย เช่น บิดา มารดา ครู และความรับผิดชอบอื่น ๆ สำหรับการควบคุมการกระทำของเด็ก ๆ ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่มีการครอบครองวัตถุที่เป็นอันตราย เช่น ปืน หรือสิ่งอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน ในยุคนี้มุ่งจะคุ้มครองโจทก์มีการคิดกันว่า ความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของการควบคุมอาจจะได้รับการยอมรับเพื่อที่จะลดการกระทำของบุคคลที่แท้จริงไปสู่สถานะของเหตุผูกพัน (Dependent Cause)

ในกรณีที่จำเลยมีอำนาจหน้าที่ที่จะควบคุมการกระทำของบุคคลอื่น การกระทำของบุคคลอื่นไม่ถือว่าเป็นเหตุอิสระ (Independent Cause) ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คนขับรถยนต์เพราะสถานการณ์บังคับให้หักหลบเพื่อไม่ให้ชนเด็ก รถจึงพุ่งเข้าชนเสาโทรเลข จำเลยประมาทเดินเลอพลอยให้เด็กหนีออกจากโรงเรียน ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยมีความผิดอันเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะควบคุมพฤติกรรมของเด็ก¹

3.3 การกระทำที่มีเหตุผลในการเข้าเสี่ยงภัย (Reasonable Conduct in Face of Risk)

มักจะมีการพูดว่า การกระทำโดยสมัครใจของโจทก์หรือบุคคลที่สามในสถานการณ์ที่ถูกร่างขึ้นโดยความผิดของจำเลยไม่ถือว่าเป็นเหตุอิสระ (Independent Cause) ถ้าจำเลยมีเหตุผลที่เล็งเห็นได้ อย่างไรก็ตามมีเหตุผลที่ดีกว่าใดกล่าวว่ามีเหตุที่การเล็งเห็นของจำเลยต่อการกระทำที่แทรกซ้อน แต่อยู่ที่ความมีเหตุผลหรือความไม่มีเหตุผลในสถานการณ์เช่นนั้น ถ้ามีเหตุอันใดกล่าวว่าเป็น "เหตุผูกพัน" ถ้าไม่มีเหตุอันใดกล่าวว่ามีเหตุ และควยเหตุจำเลยก็จะหลุดพ้นความรับผิด ดังที่ออร์ด รีค (Lord Reid) ได้กล่าวไว้

¹ Charmarthenshire Country Council v. Lewis (1955) A.C.594,

ง่ายมากที่จะดูเล็งเห็นถึงการกระทำที่ไม่มีเหตุผล ... ถึงแม้มันน่าจะเป็น แต่นั่นมิใช่
 หมายความว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบใหม่ทุกแห่ง เป็นเหตุมาจากการกระทำที่
 แฉกซ้อน ... ตามบุคคลใดกระทำการโดยไร้เหตุผล เขาไม่อาจยกความรับผิดชอบ
 ในจำเลยโดยที่ความเสียหายมีเหตุมาจากการกระทำอันไร้เหตุผลของเขาเอง ¹

ประเด็นในเรื่องนี้จึงแบ่งการพิจารณาออกเป็นสองกรณีดังนี้

3.3.1 การกระทำโดยเจตนาของโจทก์หรือบุคคลที่สาม โดยถูกอำนาจ
 บังคับในสถานการณ์ที่เกิดจากความผิดของจำเลยถือว่าเป็น เหตุผูกพัน ตามที่มีเหตุผล
 ขอเท็จจริงปรากฏว่า โจทก์เป็นคนสายตาเสียมีความจำเป็นของสวมแว่นสายตาสอง เลนซ์
 โจทก์ได้รับอันตรายจากการประมาทเดินเลื้อของนายจ้าง ผลจากอุบัติเหตุทำให้โจทก์
 ต้องสวมเสื้อคอปกที่ส่งค่าสี่หมื่นทำให้เกิดความยากลำบากในการปรับแว่นสายตา ด้วยเหตุ
 ขั้ววางต่อสายตานี้ โจทก์จึงเกิดตกบันไดและได้รับอันตรายสืบเนื่องต่อมา ศาลวินิจฉัย
 ว่า นายจ้างต้องรับผิดชอบเพื่ออันตรายสืบเนื่องต่อมา มันมีเหตุผลที่เป็นไปได้ว่าโจทก์ได้ทำ
 กิจที่สุดแล้วแต่ก็บังก้าวข้ามขั้นบันไดพลาด ² พิจารณาเปรียบเทียบกับคดีที่จำเลยชุกครองน้ำ
 เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความยากลำบาก ศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยมีความรับผิดชอบเมื่อมาของ
 โจทก์ได้รับบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากความพยายามนำมาจากทางนั้น ความพยายามนี้มีชื่อ
 "Novus Actus" ³ ถึงแม้ว่ามันอาจจะเป็นการกระทำอันตรายที่มากกว่าที่วิญญูชนพึง
 ก่อให้เกิดก็ตาม

3.3.2 จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับการกระทำโดยจงใจและไร้เหตุผลของ
 บุคคลอื่นแม้ว่าเขาอาจเล็งเห็นผลก็ตาม ขาของลูกจ้างได้รับบาดเจ็บเนื่องมาจากความ
 ประมาทเดินเลื้อของนายจ้าง โดยที่ไม่จำเป็นลูกจ้างได้เดินลงมาที่ราวบันไดโดยไม่ตั้งใจ
 ขาของเขาเจ็บจนทนไม่ไหวจึงกร ... คุกมาที่พื้นบันไดเป็นเหตุให้ขอเทาทแตก ศาลวินิจฉัย
 ว่า นายจ้างไม่ต้อง ... รับผิดชอบต่อการแตกของขอเทาทเพราะการกระทำของจำเลยมีลักษณะ

¹ McKew v. Holland and Hannen and Cubitts (Scotland) Ltd.
 (1969) 3 All E.R. 1921 at 1623.

² Wieland v. Cyril Lord Carpets Ltd. (1969) 3 All E.R. 1006.

³ Clayards v. Dethick and Davis (1848) 12 Q.B. 439.

อิสระ โดยปราศจากเหตุผล

3.4 บทสรุปของเหตุผู้พัน แม้ว่ากรกระทำของจำเลยมีก่อให้เกิดความเสียหายโดยคร : แต่กรกระทำของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายโดยผ่านทางบุคคลที่สามหรือใจก่เองซึ่งกรกระทำของจำเลยเป็นเหตุผู้พันอย่างใกล้ชิดก่อนพฤติกรรมของคนเวลานั้นซึ่งจำเลยจะอ้างว่า พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นเหตุใหม่อันแทรกซ้อนเมื่อเกิดความรับผิดชอบไม่ได้ แต่ก็มิใช่หมายความว่า จำเลยต้องรับผิดชอบต่อการกระทำละเมิดของบุคคลอื่นโดยไม่มีขอบเขตจำกัด การกระทำที่เป็นเหตุผู้พันอันจำเลยต้องรับผิดชอบนั้นต้องเป็นการกระทำที่จำเลยได้ก่อให้เกิดสภาวะการอันบีบบังคับให้ใจก่หรือบุคคลภายนอกกระทำและการตัดสินใจกระทำของเขานั้นต้องมีเหตุผล นอกจากนั้นจำเลยต้องผู้พันต่อการกระทำละเมิดของบุคคลที่จำเลยมีความสัมพันธ์พิเศษในทางกฎหมายที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อการกระทำของเขา (Vicarious Liability) การกระทำของบุคคลในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่ถือว่าเป็นเหตุผู้พันที่จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

4. สรุปและข้อเสนอแนะของเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact)

วัตถุประสงค์ของบทที่ว่าด้วยเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact) นี้ เพื่อที่จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า ในบรรดาเงื่อนไขหลายชนิดจำนวนมากอันประกอบเข้าเป็นชุดอย่างพอดีจนมีผลเพียงพอในการก่อให้เกิดผลเสียหายตามอันมานั้น ส่วนหนึ่งของชุดของเงื่อนไขเหล่านี้คือ การกระทำของจำเลยถือว่าเป็นเหตุของความเสียหายในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นหรือไม่ วิธีการหาสุบัญญัติเพื่อกันหาคำตอบนั้นใกล้เคียงกับความโดยเริ่มพิจารณาดังเหตุปฏิบัติการ (Operative Cause) เหตุประสาน (Combined Cause) และเหตุผู้พัน (Dependent Cause)

วิธีพิสูจน์เหตุปฏิบัติการนั้นได้สรุปตัวอย่างจากกรณีอื่น โค้งคังที่ใช้กันอยู่ในประเทศที่ไระบบประมวลกฎหมายและประเทศที่ไระบบกฎหมายจารีตประเพณีโดยนำทฤษฎี BUT FOR CAUSE ทฤษฎีเงื่อนไข ทฤษฎีเหตุถึงขนาด และทฤษฎีองค์ประกอบอันเป็นสาระ

1 McKew v. Holland and Hannen and Cubitts (Scotland) Ltd. (1969) 3 All E.R. 1921.

หากปัญหาวิเคราะห์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการใช้และจุดอ่อนของทฤษฎี ในที่สุดก็พบว่าแต่ละทฤษฎีแม้ว่าได้ใช้กันอย่างแพร่หลายในศาลของประเทศต่าง ๆ ก็ตาม แต่ก็ยังมีจุดอ่อนอยู่หลายประการทีเดียว ในที่สุดผู้เขียนจึงได้เสนอแนวความคิดอันใหม่เพื่อพิสูจน์ว่าการกระทำของผู้ที่ถูกล่าวลาหรือจำเลยเป็น เหตุปฏิบัติการณ์ (Operative Cause) ที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ และมีความเชื่อว่าแนวความคิดที่เสนอใหม่นี้จะมีจุดอ่อนน้อยที่สุด ถึงสาระสำคัญของสองประการคือ

ประการแรก การกระทำของจำเลยจะต้องมีลักษณะ เป็น **Causa Sine Qua Non** คือเป็นเหตุจำเป็น (Necessary Cause) ของความเสียหาย ถ้าไม่มีการกระทำของจำเลย ความเสียหายก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย หรืออาจเกิดขึ้นในวิถีทางอื่นโดยสิ้นเชิง

ประการที่สอง การกระทำของจำเลยต้องเป็นเหตุอันมีประสิทธิผลก่อเนื่องจนก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งจำเลยอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของผลทั้งหมดที่กระทำต่อผู้เสียหายหรืออาจจะ เป็นผลที่กระตุ้นหรือเปิดโอกาสให้ผลอื่นเข้าปฏิบัติการณ์สืบเนื่องต่อความเสียหาย

แต่แนวความคิดที่เสนอนี้มีข้อยกเว้นสองกรณีคือ กรณีแรก ถ้าขอเท็จจริงปรากฏว่า ผู้เสียหายมีความอ่อนแออันผิดปกติอยู่ก่อนแล้ว การกระทำของจำเลยจะถูกถือว่าเป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดก็แต่กรณีที่จำเลยรู้ขอเท็จจริงเกี่ยวกับความอ่อนแออันผิดปกติของผู้เสียหายอยู่ก่อนหรือขณะที่ทำละเมิด กรณีที่สองถ้ามีการกระทำแทรกซ้อนโดยพฤติการณ์ภายนอกอันไม่อาจคาดเห็นได้ภายหลังจากการละเมิดของจำเลยทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายรุนแรงขึ้นอีก จำเลยไม่ควรรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเพิ่มขึ้นเช่นนั้น แต่จะต้องรับผิดชอบเฉพาะพฤติการณ์เช่นนั้นสามารถคาดเห็นได้

การพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยเป็น เหตุปฏิบัติการณ์ของความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าจำเลยมีเพียงคนเดียว การแก้ปัญหาที่สามารถหาข้อสรุปได้ง่าย แต่ถ้าจำเลยมีหลายคนโดยที่จำเลยเหล่านี้กระทำต่อผู้เสียหายคนเดียวกัน ไม่ว่าจะรวมกันกระทำหรือต่างกระทำโดยอิสระ จึงมีปัญหาว่าจำเลยเหล่านี้จะต้องรับผิดชอบอย่างไร ในปัญหานี้จึงต้องพิจารณาถึงเหตุประสาน (Combined Cause) ถ้าจำเลยทั้งหมดรวม

กับกระทำละเมิด ก็จะสามารถกล่าวคอบโย่งมากคือ ในความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์กับจำเลยแต่ละคน โจทก์สามารถเลือกฟ้องจำเลยคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบเพื่อความเสียหายเต็มจำนวนได้ แต่ในระหว่างจำเลยด้วยกันเองก็ต้องเฉลี่ยกันความรับผิดที่ใดกับความเสียหายอื่น ส่วนในกรณีที่จำเลยแต่ละคนกระทำโดยอิสระ จะเกิดปัญหาอย่างมากในการกำหนดสัดส่วนของความรับผิดชอบซึ่งการกระทำโดยอิสระของจำเลยแต่ละคนอาจจะไม่มีผลถึง เบี่ยงพอหรือมีผลถึง เบี่ยงพอในตัว เองที่จะก่อให้เกิดความเสียหายก็ได้ โดยจะอาศัยการพิสูจน์ เพื่อแก้ปัญหากรณีที่ กรณีที่เป็นเหตุสะสม (Cumulative Cause) หมายถึงกรณีที่ความเสียหายเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลยหลายคนซึ่งการกระทำโดยอิสระของแต่ละคนไม่อาจมีผลถึง เบี่ยงพอที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ ต่อเมื่อการกระทำของจำเลยทั้งหมดมารวมกันจึงสามารถมีผลถึง เบี่ยงพอในการก่อให้เกิดความเสียหายได้ ในปัญหานี้โจทก์สามารถฟ้องจำเลยคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบเต็มจำนวน แต่อย่างไรก็ตามโจทก์ไม่สามารถฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เกินความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ส่วนในระหว่างจำเลยด้วยกันเองก็ให้เฉลี่ยกันรับผิดชอบสัดส่วนของการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย อีกประเด็นหนึ่งคือ เหตุที่มีผลถึง เบี่ยงพอในตัว เอง (Combined Sufficient Cause) โดยแบ่งออกเป็นสองกรณีคือ เหตุอันเกิดขึ้นพร้อมกัน (Concurrent Cause) กรณีนี้โจทก์สามารถฟ้องจำเลยคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบเต็มจำนวนก็ได้ และในระหว่างจำเลยด้วยกันเองให้เฉลี่ยความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน อีกกรณีหนึ่งคือ เหตุต่อเนื่อง (Successive Cause) ถ้าความเสียหายสามารถแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน ผู้ละเมิดแต่ละคนต้องรับผิดชอบในส่วนของความเสียหายที่ตนเป็นผู้ก่อขึ้น แต่ความเสียหายไม่สามารถแบ่งได้ชัดเจนผู้ละเมิดคนแรกต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายเต็มจำนวน เสมือนหนึ่งว่ามีใครมีการกระทำแทรกซ้อนต่อมา ส่วนความเสียหายเพิ่มเติมนอกจากนั้นขึ้นอยู่กับ ความรับผิดชอบของผู้ละเมิดคนหลัง ประเด็นสุดท้ายเป็นกรณีที่ในหมู่เหตุต่อเนื่อง เหนือว่านั้นมีเหตุบริสุทธ์อยู่ด้วย ถ้าเหตุบริสุทธ์เป็นเหตุแรกที่เกิดก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้ละเมิดคนหลังต่อมาจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันพิเศษที่เพิ่มเติมขึ้นมาเท่านั้น ส่วนกรณีที่เหตุบริสุทธ์เกิดขึ้นทีหลัง ผู้ละเมิดจะจำกัดความรับผิดไว้เพียงความเสียหายที่เกิดขึ้นนับแต่เวลาทำละเมิดจนกระทั่งถึงเวลาที่เหตุบริสุทธ์เกิดขึ้นในเรื่องนี้ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยด้วยกันเองในการเฉลี่ยความรับผิดเพราะ

โจทก์ไม่สามารถฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบเกินส่วนของเขาที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้

ประเด็นสุดท้ายเป็นการพิจารณาดัง เหตุผูกพัน (Dependent Cause)

เป็นกรณีที่มีความเสียหายมิได้เกิดจากการกระทำของจำเลยโดยตรง แต่การกระทำของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายโดยผ่านบุคคลที่สามหรือโจทก์เองซึ่งการกระทำของจำเลยเป็นเหตุผูกพันอย่างใกล้ชิดต่อกิจกรรมของคนเหล่านั้นโดยจำเลยจะอ้างว่ากิจกรรมเหล่านั้นเป็นเหตุใหม่อันแทรกซ้อนเพื่อปิดความรับผิดชอบไม่ได้ แต่ก็มีในหมายควาว่าจำเลยต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของบุคคลอื่นโดยไม่มีขอบเขตจำกัด การกระทำที่เป็นเหตุผูกพันอันจำเลยต้องรับผิดชอบนั้นคงเป็นการกระทำที่จำเลยได้ก่อให้เกิดสภาวะการณ์อันบีบบังคับให้โจทก์หรือบุคคลภายนอกกระทำและการตัดสินใจกระทำของเขานั้นต้องมีเหตุผล นอกจากนี้จำเลยยังคงผูกพันต่อการกระทำละเมิดของบุคคลที่จำเลยมีความสัมพันธ์พิเศษในทางกฎหมายที่จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขา (Vicarious Liability) การกระทำของบุคคลในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่ถือว่าเป็นเหตุผูกพันที่จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีเหตุผูกพันนี้อาจมีประเด็นที่สงสัยว่าไม่จำต้องพิจารณาดังก็ได้เพราะเพียงแต่ใช้แนวความคิดใหม่ที่เสนอในการพิสูจน์ เหตุปฏิบัติการของจำเลยก็สามารถที่จะพิสูจน์ความสัมพันธ์ของบุคคลในลักษณะ เป็นเหตุผูกพันได้ ในที่นี้ขอชี้แจงว่า การที่คงมีการพิจารณาอีกครั้งเพื่อความชัดเจนของปัญหาในรายละเอียดและความแน่นอนในการวินิจฉัย

จากการพิสูจน์ข้างต้นก็จะสามารถทราบได้ว่า การกระทำของจำเลยในความเป็นจริง เป็นเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าคำตอบออกมาในทางปฏิเสธจำเลยก็หลุดพ้นจากการถูกกล่าวหา การกระทำของนักกฎหมายก็สิ้นสุดลงไปด้วย แต่ถ้าคำตอบออกมาในทางยืนยัน จำเลยต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่มีปัญหาว่าจะรับผิดชอบเองของความเสียหายขนาดไหน เป็นไปไควหรือไม่ที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมด เป็นไปไควหรือไม่ที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายเพียงที่สามารถเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมก่อนที่มีการกระทำละเมิด เพราะในทางทฤษฎีความเสียหายจะสืบเนื่องต่อไปจนไม่มีที่สิ้นสุด การแก้ปัญหานี้เป็นหน้าที่ของบทต่อไปซึ่งว่าด้วย "ขอบเขตของความรับผิด" ที่จะกำหนดขอบเขตความรับผิดของจำเลย